

Juni 2023

57a

Dieter Burssens

TRENDS IN CRIMINALITEIT

De crime drop internationaal en in België

Onderzoeksrapport

Direction opérationnelle de criminologie
Operationele directie criminologie
Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie
Institut National de Criminalistique et de Criminologie

TRENDS IN CRIMINALITEIT

De crime drop internationaal en in België

RAPPORT

Inhoud

Lijst van tabellen	3
Lijst van figuren	4
I. Inleiding	6
I.1. De crime drop in kaart	6
I.2. Criminaliteitstrends meten	7
II. Een internationale crime drop	10
II.1. De crime drop in cijfers van politie en justitie	10
II.2. De crime drop in dark number onderzoek	11
II.3. De crime drop in mortaliteitscijfers	12
II.4. De crime drop in historisch onderzoek	14
II.5. Een onderschatting van de crime drop?	15
II.6. De internationale crime drop in grote lijnen	16
III. De crime drop in België	18
III.1. De officiële cijfers	18
III.1.1. Veroordelingsstatistieken	18
III.1.2. Parketstatistieken	18
III.1.3. Politie-statistieken	23
III.1.4. Mortaliteitscijfers	25
III.2. Dark number onderzoek in België	27
III.2.1. De Veiligheidsmonitor	27
III.2.2. de International Self-report Delinquency Study (ISRD)	32
III.3. De Belgische crime drop in grote lijnen	33
IV. Verklaringen en hypothesen voor de crime drop	35
IV.1. Demografische hypothesen	35
IV.2. Controlehypothesen	37
IV.2.1. De politiehypothese	37
IV.2.2. De beveiligingshypothese	38
IV.2.3. De bestraffingshypothese	39
IV.3. Oorzaakhypothesen	40

IV.3.1. De welvaartshypothese	40
IV.3.2. De schoolhypothese	41
IV.3.3. De crackhypothese	42
IV.3.4. De vrijetijdshypothese	43
IV.3.5. De cybercrimehypothese	43
IV.3.6. De beschavingshypothese	44
IV.4. De grote lijnen uit de hypotheses.....	44
V. Een analyse op data uit de International Self-report Delinquency Study (ISRD).....	46
V.1. ISRD in België	46
V.2. Voorbereiding van een analyse op ISRD-data	46
V.3. Resultaten van de analyse op ISRD-data	47
V.3.1. Prevalentie van delicten in 2006 en 2013/2014	47
V.3.2. De vrijetijdshypothese	49
V.3.3. De schoolhypothese	53
V.3.4. Conclusie van de analyse op ISRD-data	56
VI. Besluit	57
Bibliografie	59

Lijst van tabellen

Tabel 1 - Politiecijfers: procentuele verschuivingen: Verenigde Staten en West-Europa	10
Tabel 2 - Percentage wagens, motoren, bromfietsen en fietsen dat werd gestolen in het afgelopen jaar (op resp. het totaal aantal gerapporteerde wagens, motoren, bromfietsen en fietsen)	28
Tabel 3 - Percentage slachtoffers van diefstal in het afgelopen jaar. Bij diefstallen uit wagens gaat het om het percentage wagens waarin een diefstal plaats vond in het afgelopen jaar	29
Tabel 4 - Percentage huishoudens slachtoffer van (poging tot) inbraak in het afgelopen jaar	30
Tabel 5 - Percentage huishoudens slachtoffer van vandalisme in het afgelopen jaar. Bij vernielingen aan wagens gaat het om het percentage wagens waarbij een vernieling plaats vond in het afgelopen jaar	31
Tabel 6 - Percentage slachtoffers van geweld in het afgelopen jaar	32
Tabel 7 - Percentage slachtoffers van vluchtmisdrijf en van seksuele delicten in het afgelopen jaar	32
Tabel 8 - Zelfrapportage delicten in het afgelopen jaar (in %) voor 2006 en 2013/2014 - kruistabellen	48
Tabel 9 - Exponentiële bètacoëfficiënten uit de logistische regressie op vandalisme, winkeldiefstal, inbraak, diefstal uit wagen en wapendracht	49
Tabel 10 - Exponentiële bètacoëfficiënten uit de logistische regressie op beroving, gevecht in groep, geweld en drugverkoop	49
Tabel 11 - Uitgaansfrequentie bij jongeren (in %) voor 2006 en 2013/2014 - kruistabel	50
Tabel 12 - Zelfrapportage delicten in het afgelopen jaar (in %) naar uitgaansfrequentie - kruistabellen	50
Tabel 13 - Exponentiële bètacoëfficiënten uit de logistische regressie op vandalisme, winkeldiefstal, wapendracht, gevecht in groep, geweld en drugverkoop - impact van uitgaansfrequentie	52
Tabel 14 - Schoolloopbaan bij jongeren (in %) voor 2006 en 2013/2014 - kruistabel	53
Tabel 15 - Schoolbinding bij jongeren (in %) voor 2006 en 2013/2014 ("Ik zou mijn school missen als ik zou verhuizen") - kruistabel	53
Tabel 16 - Schoolbinding bij jongeren (in %) naar schoolloopbaan ("Ik zou mijn school missen als ik zou verhuizen") - kruistabel	53
Tabel 17 - Exponentiële bètacoëfficiënten uit de logistische regressie op vandalisme, winkeldiefstal, wapendracht, gevecht in groep, geweld en drugverkoop - impact van schoolervaringen	55

Lijst van figuren

Figuur 1 - Cijfers WHO: aantal doden door intentioneel geweld per 1 miljoen inwoners (1950-2018): Verenigde Staten.....	13
Figuur 2 - Cijfers WHO: aantal doden door intentioneel geweld per 1 miljoen inwoners (1950-2018): West-Europa (België, Frankrijk, Ierland, Nederland, Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk en Zwitserland).....	14
Figuur 3 - Aantal levensdelicten per 100000 inwoners: ongewogen gemiddelde van de cijfers uit Engeland & Wales, Schotland, Ierland, Sweden, Noorwegen, België, Frankrijk, Italië en Zwitserland	15
Figuur 4 - Aantal nieuwe zaken op de correctionele parketten en het federaal parket (2006-2019).....	20
Figuur 5 - Aantal nieuwe MOF-zaken op de jeugdparketten (2006-2019)	20
Figuur 6 - Aantal nieuwe en heropende zaken inzake eigendomsdelicten op de correctionele parketten en het federaal parket (2006-2019).....	21
Figuur 7 - Aantal nieuwe en heropende zaken inzake persoonsmisdrijven op de correctionele parketten en het federaal parket (2006-2019).....	21
Figuur 8 - Aantal nieuwe en heropende zaken inzake gewone diefstal, zware diefstal en vandalisme op de correctionele parketten en het federaal parket (2006-2019)	22
Figuur 9 - Aantal nieuwe en heropende zaken inzake computer- en informaticamisdrijven op de correctionele parketten en het federaal parket (2006-2019).....	22
Figuur 10 - Aantal nieuwe zaken inzake gewone diefstal, zware diefstal, vandalisme en diefstal met geweld op de jeugdparketten (2006-2019).....	23
Figuur 11 - Aantal nieuwe zaken inzake computer- en informaticamisdrijven op de jeugdparketten (2006-2019)	23
Figuur 12 - Politiecijfers: totaal aantal geregistreerde feiten in België (2009-2019)	24
Figuur 13 - Politiecijfers: aantal geregistreerde feiten in België voor eigendomsdelicten (2009-2019).....	24
Figuur 14 - Politiecijfers: aantal geregistreerde feiten in België voor persoonsdelicten (2009-2019).....	25
Figuur 15 - Cijfers WHO: aantal doden door intentioneel geweld (1954-2018)	26
Figuur 16 - Cijfers WHO: aantal doden door intentioneel geweld per 1 miljoen inwoners (1954-2018): België..	26
Figuur 17 - Cijfers NIS (1870-1953) en WHO (1954-2018): aantal doden door intentioneel geweld per 1 miljoen inwoners (1870-2018): België.....	27
Figuur 18 - Percentage wagens, motoren, bromfietsen en fietsen dat werd gestolen in het afgelopen jaar (op resp. het totaal aantal gerapporteerde wagens, motoren, bromfietsen en fietsen).....	29
Figuur 19 - Percentage slachtoffers van diefstal in het afgelopen jaar. Bij diefstallen uit wagens gaat het om het percentage wagens waarin een diefstal plaats vond in het afgelopen jaar	30
Figuur 20 - Percentage huishoudens slachtoffer van (poging tot) inbraak in het afgelopen jaar	31

Figuur 21 - Percentage huishoudens slachtoffer van vandalisme in het afgelopen jaar. Bij vernielingen aan wagens gaat het om het percentage wagens waarbij een vernieling plaats vond in het afgelopen jaar	31
Figuur 22 - Percentage slachtoffers van geweld in het afgelopen jaar	32
Figuur 23 - Percentage slachtoffers van vluchtmisdrijf en van seksuele delicten in het afgelopen jaar	32
Figuur 24 - De impact van de legalisering van abortus op het aantal doden door intentioneel geweld per 1 miljoen inwoners (1980-2018): Verenigde Staten, Frankrijk, Verenigd Koninkrijk, Nederland en België	37

I. Inleiding

Dit rapport brengt de resultaten van een onderzoeksproject van de afdeling Criminologie van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC). Het voorwerp van onderzoek is het fenomeen van de Crime Drop, een daling in criminaliteitscijfers die eerst in de Verenigde Staten, maar later ook in andere landen werd opgemerkt. De aanleiding voor dit project was onder meer een vastgestelde daling van het aantal dossiers bij de Belgische jeugdparketten (Pleysier & Put 2015; Ravier 2015a; Mahieu, Ravier & Vanneste 2015). Die daling blijkt geen uitzondering. Het sluit dus aan bij een internationaal fenomeen van criminaliteitsdaling dat voornamelijk wordt gesitueerd in de jaren '90. Het doel van dit project is om deze Crime Drop internationaal en nationaal in kaart te brengen. En we onderzoeken ook mogelijke verklaringen voor deze opvallende trend.

In dit rapport vind je vier hoofdstukken. Een eerste hoofdstuk bespreekt aan de hand van een literatuurstudie de Crime Drop in de Verenigde Staten en in (West-)Europa. Daarna volgt een hoofdstuk dat focust op de Crime Drop in België. Die proberen we in kaart te brengen aan de hand van diverse relevante bronnen. Er werden data verzameld uit zowel officiële bronnen als uit dark number onderzoek. In een derde hoofdstuk duiken we opnieuw in de literatuur om te achterhalen hoe de daling van criminaliteit kan verklaard worden. In het vierde en laatste hoofdstuk analyseren we data uit de International Self-report Delinquency Study (ISRD) en gaan we op zoek naar verklarende elementen voor de Crime Drop in België.

Voor dit onderzoeksproject konden we rekenen op ondersteuning van diverse experts. Dank gaat onder meer naar Claire Gavray (ULiège), Stefaan Pleysier (KU Leuven) en Nicole Vettenburg (UGent) voor toegang tot en advies bij de analyses op ISRD-data. Dank ook aan Charlotte Vanneste (NICC) voor de historische data over Belgische levensdelicten. En we bedanken ook de leden van de reflectiegroep voor de zeer waardevolle feedback en opmerkingen bij de afwerking van dit onderzoeksrapport: Eef Goedseels (Agentschap Opgroeien), Stefaan Pleysier (KU Leuven), Isabelle Ravier (NICC), Ellen Van Dael (Bureau statistische analyse Openbaar Ministerie) en Nicole Vettenburg (UGent).

I.1. De crime drop in kaart

De meting van criminaliteit, als subdomein van de criminografie, heeft als doel criminaliteitstrends zo objectief en nauwkeurig mogelijk in kaart te brengen. Het belang ervan mag niet worden onderschat. Kennis over de mate waarin delicten zich voordoen en over eventuele trends is fundamenteel voor wie een gepast beleid wil ontwikkelen om criminaliteitsfenomenen tegen te gaan.

Wanneer een criminaliteitsfenomeen toeneemt, is dat een trigger om aan de slag te gaan. Beleids- en praktijkfactoren gaan dan op zoek naar maatregelen om het tij te keren. Om de juiste maatregelen te vinden, wordt vaak beroep gedaan op wetenschappelijk onderzoek om het fenomeen te ontleden, om te achterhalen wat de stijging veroorzaakt en om aangrijpingspunten te vinden voor beleids- of praktijkgerichte actie.

Een dalende criminaliteitstrend roept niet in dezelfde mate op tot actie. De druk om te investeren neemt af en het gevoel van urgentie om het fenomeen in kaart te brengen verdwijnt. Onterecht, want net een criminaliteitsdaling kan bijzonder boeiende informatie opleveren over hoe je bepaalde vormen van criminaliteit wél of niet kan aanpakken. Als we er in slagen om te achterhalen wat de daling precies veroorzaakt, is dat zeer nuttige kennis voor verdere beleids- en praktijkgerichte initiatieven.

In de afgelopen decennia werd zo'n daling van verschillende vormen van criminaliteit vastgesteld. Meer zelfs, het betreft een algemene daling bij uiteenlopende misdrijftypen. Deze trend werd eerst vastgesteld in de Verenigde Staten, maar daarna ook in vele andere westerse landen. In de literatuur is men deze vaststelling de 'crime drop' gaan noemen. Het is deze crime drop die we in dit rapport bestuderen.

In de inleiding bespreken we zo meteen nog de moeilijkheden en obstakels bij het meten van criminaliteit. Daarna komen vier hoofdstukken aan bod. In het eerste hoofdstuk volgt een literatuurstudie over de crime drop als internationaal fenomeen. We gaan onder meer na of de trends die eerst in de Verenigde Staten werden vastgesteld zich ook op dezelfde wijze in Europa tonen. In hoofdstuk twee gaan we na of ook in België sprake is van een crime drop, en hoe deze zich hier al dan niet manifesteert. We verzamelen zowel cijfers uit officiële bronnen, zoals politieke en justitieke statistieken, als data uit andere relevante bronnen. Het derde hoofdstuk behandelt de mogelijke verklaringen voor de crime drop. In de literatuur vinden we zeer veel en erg diverse hypothesen over wat de algemeen dalende trend heeft veroorzaakt. We overlopen een deel van deze hypothesen en plaatsen de nodige kanttekeningen aangaande de aannemelijkheid ervan. In een laatste hoofdstuk gebruiken we data uit de International Self-Report Delinquency Study (ISRDL) om na te gaan of we kunnen achterhalen welke achtergrondfactoren een rol spelen in de daling van criminaliteit in België.

In deze studie bespreken we criminaliteitstrends tot uiterlijk het jaar 2019. Dat is omdat de meeste bronnen op het ogenblik van de studie slechts over cijfers tot 2018 of 2019 beschikten. Maar 2019 is ook het jaar net vóór de coronapandemie. De impact van het coronavirus en de daaraan verbonden maatregelen, hebben een grote impact gehad op de samenleving, met ongetwijfeld sterke repercussies op diverse criminaliteitsfenomenen. Dit vraagt zonder meer om een heel nieuwe, specifieke studie om criminaliteitstrends in deze periode te doorgronden. In dit rapport worden de criminaliteitstrends besproken tot net vóór de coronaperiode.

1.2. Criminaliteitstrends meten

Criminaliteit meten is niet evident. Om criminaliteitstrends in kaart te brengen wordt gebruik gemaakt van diverse bronnen, elk met hun voor- en nadelen. Maar de zoektocht naar betrouwbare en valide cijfers is er één met vele valkuilen en obstakels. Ook in België werden al tal van inspanningen geleverd om ofwel de betrouwbaarheid van politie-, parket- en veroordelingsstatistieken te verbeteren (zie o.m. Goedseels, Detry & Vanneste 2007; Van Altert, Enhus & Ponsaers 2003; Vandevoorde, Enhus & Ponsaers 2004), ofwel om meetinstrumenten te ontwikkelen die ook de criminaliteit in kaart brengt die onder de radar van politie en justitie blijft (zie o.m. Vervaecke et al. 2006; Vettenburg, Gavray & Born 2010).

Een eerste bron voor criminaliteitscijfers zijn veroordelingsstatistieken. In de negentiende eeuw beginnen verschillende landen cijfers te verzamelen op basis van de door rechtbanken uitgesproken vonnissen (Van Kerckvoorde 1995; Aebi & Linde 2012). Tot op vandaag worden, ook in België dergelijke statistieken opgemaakt die ons een beeld geven van de gerechtelijke activiteiten. Maar of deze statistieken ook bruikbaar zijn om de daadwerkelijke criminaliteit in een land te beschrijven wordt al van bij de eerste publicaties betwijfeld. Protagonisten van deze gerechtelijke statistiek voeren aan dat enkel deze statistieken de criminaliteit objectief kunnen vatten, omdat enkel strafrechters bevoegd zijn om in te schatten of bepaalde feiten al dan niet een crimineel feit betreffen (Van Kerckvoorde 1995). Een belangrijk probleem is echter dat vele feiten nooit aan een strafrechter worden voorgelegd, omdat zij niet worden ontdekt, niet worden aangegeven bij politie of justitie, of elders op het gerechtelijk pad stranden om uiteenlopende redenen.

Veroordelingsstatistieken vertegenwoordigen slechts het topje van de ijsberg aan criminele feiten in

een land. Bovendien zijn er vaak ook meetproblemen door de wijze waarop men misdrijven telt. Zo telt men in de meeste Europese landen enkel het hoofdmisdrijf van een dossier, en dus niet de andere, als minder ernstig bestempelde, onderliggende misdrijven (Aebi & Linde 2012).

Vanaf de tweede helft van de twintigste eeuw vormen politiestatistieken een belangrijke tweede bron die wordt gebruikt om criminaliteitstrends in kaart te brengen (Aebi & Linde 2012). Deze hebben als belangrijk voordeel dat ze veel meer feiten vatten dan enkel wat het gerechtelijk systeem doorloopt tot een uiteindelijk vonnis. Dat is meteen ook een nadeel. Niet alle gemelde feiten zullen achteraf ook misdrijven blijken te zijn. Naast politiestatistieken en veroordelingsstatistieken wordt daarom soms ook gebruik gemaakt van parketstatistieken. De feiten die worden aangemeld op het parket werden reeds beoordeeld als voldoende relevant voor nader onderzoek. Al is het natuurlijk nog steeds niet zeker dat ieder aangemeld feit inderdaad een misdrijf uitmaakt. Het voordeel van parketstatistieken in vergelijking met de veroordelingsstatistieken is dat zij ook feiten vatten die niet strafrechtelijk worden vervolgd, maar wel een alternatieve afhandeling krijgen, bijvoorbeeld omdat de betrokken partijen bereid zijn om het gebeurde op te lossen aan de hand van een bemiddeling in strafzaken. Zowel voor politie- als parketstatistieken blijft gelden dat een belangrijk deel van de criminaliteit niet door het politieel of justitieel apparaat wordt gevat (Gruszczyńska & Heiskanen 2018). Dat probleem stelt zich het meest bij minder ernstige misdrijven, terwijl van bijvoorbeeld levensdelicten wél wordt verwacht dat zij grotendeels in de politiecijfers terug te vinden zijn. En ook bij politie- en parketstatistieken moet men rekening houden met veranderingen in de classificering en/of in de manier van registreren doorheen de tijd.

De politionele en gerechtelijke statistieken plaatst men vaak onder de noemer 'officiële statistieken'. Het zijn waardevolle bronnen met reguliere rapportering en waarbij vooral de veroordelingsstatistieken een lange voorgeschiedenis kennen en zodoende toelaten een blik te werpen op criminaliteit in de negentiende of in het eerste deel van de twintigste eeuw. Het nadeel van de officiële statistieken is dat het om zogenaamde productiestatistieken gaat. Dat wil zeggen dat het enkel de criminaliteit meet die door het politioneel en gerechtelijk systeem wordt gevat en/of verder behandeld. Hoe performanter het systeem, hoe meer feiten er zullen worden opgenomen. Maar ook beleids- en praktijkbeslissingen kunnen de cijfers voortdurend beïnvloeden. De statistieken tonen daarom in feite in de eerste plaats de activiteitsgraad van politie en justitie. We kunnen daaruit proberen af te leiden hoeveel criminaliteit in een samenleving plaats vindt, maar eigenlijk zijn deze bronnen daar niet voor gemaakt.

Omwille van de tekortkomingen van officiële statistieken werden andere meetinstrumenten ontwikkeld. Deze moeten toelaten ook de criminaliteit in beeld te brengen die niet zichtbaar is in de officiële statistieken. Vandaar de vaak gebruikte term '*dark-number*' onderzoek. Het gaat om metingen aan de hand van zelfrapportage, ook wel *self-report* onderzoek genoemd. Daarbij maakt men gebruik van vragenlijsten die bij respondenten peilen of, en hoe vaak, zij bepaalde delicten pleegden of er slachtoffer van werden (Van Kerckvoorde 1995). Dergelijk onderzoek doet, na enkele vroege experimenten, zijn intrede in de tweede helft van de twintigste eeuw. Deze studies hebben als belangrijk voordeel dat zij, in tegenstelling tot de officiële statistieken, gemaakt zijn met het oog op meten van criminaliteit. De zelfrapportage-instrumenten ontwikkeld door Ivan Nye en James Short (1957) werden in de daaropvolgende jaren vaak gebruikt, en toonden al snel aan dat het plegen van delicten veel vaker voorkomt dan wat officiële statistieken aantonen. Het overgrote deel van delinquent gedrag blijft verborgen voor politie en justitie, en doet zich, in tegenstelling tot wat men lang dacht, voor binnen alle lagen of klassen van de bevolking (Van Kerckvoorde 1995). Toch maken ook Nye en Short (1957) van bij aanvang enkele kanttekeningen. In het bijzonder verwachten zij dat *self-report* onderzoek niet geschikt is voor de meting van ernstige criminaliteit zoals bijvoorbeeld moord of verkrachting. Ondanks het garanderen van anonimiteit bij bevragingen is het

weinig waarschijnlijk dat respondenten dergelijk zware misdrijven aan een vragenlijst durven toevertrouwen.

Over het algemeen wordt zelfrapportage beter geschikt geacht voor het in kaart brengen van trends in criminaliteit, en dan vooral de minder ernstige delictvormen. Voor zwaardere delicten rekent men toch eerder op informatie uit de officiële statistieken. Zo stelt Blumstein (2006) dat politiecijfers goed bruikbaar zijn voor misdrijven zoals overvallen of moord, omdat het misdrijven zijn waarbij er weinig discretionaire ruimte is voor interpretatie door agenten. Al lijkt Blumstein nog te optimistisch door ook inzake overvallen te verwachten dat de officiële cijfers die goed in kaart brengen. Onderzoek van Levitt (2004) toont een wel erg grote discrepantie tussen de officiële cijfers en de resultaten uit darknumber-onderzoek. In de periode 1973-1991 vertonen de politiestatistieken in de Verenigde Staten een stijging van 50 percent, terwijl de resultaten uit de jaarlijkse bevraging voor de National Crime Victimization Survey in diezelfde periode wijzen op een daling van 15,5 percent. Het mag duidelijk zijn dat elk van hoger genoemde bronnen zijn beperkingen heeft om de reële criminaliteit te meten. Dat neemt niet weg dat ze wel kunnen gebruikt worden om criminaliteitstrends te bestuderen. De noodzakelijke randvoorwaarde is dan wel dat de totstandkoming van de cijfers over een langere periode op dezelfde wijze is gebeurd (Aebi & Linde 2012). En dat geldt voor zowel de officiële bronnen als voor het dark number onderzoek.

II. Een internationale crime drop

De term 'crime drop' wordt voor het eerst gebruikt wanneer politiecijfers in de Verenigde Staten een fenomeen van dalende criminaliteit tonen. Later werd een gelijkaardige daling vastgesteld in andere Westerse landen. In dit hoofdstuk van het rapport schetsen we de crime drop zoals die zich voordoet in de Verenigde Staten en in (West-)Europa. We gaan na in welke mate de vaststellingen in de politiestatistieken overeenkomen met data uit andere bronnen. Naast officiële cijfers van politie en justitie, gaat het onder meer om data uit dark number onderzoek en statistieken op basis van mortaliteitscijfers.

II.1. De crime drop in cijfers van politie en justitie

In de jaren '90 merkt men in de Verenigde Staten een opmerkelijke daling van het aantal misdrijven in de politiecijfers. En die vaststelling verrast, want criminaliteit is volgens diezelfde politiecijfers tot 1991 voortdurend blijven stijgen (zie Tabel 1). Van 1973 tot 1991 zien we de sterkste stijgingen bij geweldsmisdrijven (+82,9%), zware geweldplegingen (+118,1%) en verkrachting (+73,4%). Maar ook bij de andere delictsvormen is de toename in deze periode opvallend: diefstal (+56,7%), diefstal met geweld (+50,0%), diefstal van voertuigen (+49,8%), moord (+5,4%) en inbraak (+3,0%) (Levitt 2004). Vanaf 1992 tot 2001 zien we voor dezelfde delicten een sterke daling in de politiecijfers. Uitschieters zijn onder meer diefstal met geweld (-45,8%), moord (-42,9%) en inbraken (-40,9%), maar de daling toont zich bij alle delicttypen die hij in de analyse heeft betrokken (Levitt 2004).

In West-Europa zien we in de jaren '90 ook een crime drop, maar die toont zich anders dan in de VS. Aebi en Linde (2010) bundelen de politiecijfers van 14 West-Europese landen voor de periode van 1990 tot 2007 (zie Tabel 1). Zij stellen vast dat de daling in de politiecijfers pas aanvat vanaf 1993 (voor diefstal) of zelfs vanaf 1994 (voor inbraken en diefstal van motorvoertuigen). Dat is twee à drie jaar later dan in de VS. Bovendien gaat het bij de crime drop in West-Europa voornamelijk om eigendomsdelicten. Gewelddelicten volgen die trend niet. Geweld blijft toenemen tijdens de gehele periode van 1990 tot 2007. Diefstallen met geweld blijven ook toenemen tot 2002 om daarna toch enigszins te dalen van 2002 tot 2007, al blijft het aantal vaststellingen ook dan nog 16 percent hoger dan in 1990. Moord en doodslag vormen weliswaar een uitzondering bij de gewelddelicten, want deze vertonen wel een dalende trend in West-Europa vanaf 1994. Bij drugsdelicten, ten slotte, zien we op geen enkel moment een daling in de cijfers. Een voortdurende stijging van 1990 tot 2007 zorgt ervoor dat dit delict op het einde van deze periode met 200 percent is gestegen in vergelijking met het jaar 1990 (Aebi & Linde 2010).

	Verenigde Staten (Levitt 2004)			West-Europa (Aebi & Linde 2010)
	1973-1991	1991-2001		1990-2007
Diefstal	+56.7	-23.2	Diefstal	-19.5
Voertuigdiefstal	+49.8	-34.6	Voertuigdiefstal	-42.7
Inbraak	+3.0	-40.9	Woninginbraak	-34.1
Moord/doodslag	+5.4	-42.9	Moord/doodslag	-25.8
Geweld	+118.1	-26.7	Geweld	+142.7
Verkrachting	+73.4	-24.8	Verkrachting	+102.8
Diefstal met geweld	+50.0	-45.8	Diefstal met geweld	+15.8
			Drugsmisdrijven	+200.6

Tabel 1 - Politiecijfers: procentuele verschuivingen: Verenigde Staten en West-Europa

Aebi en Linde (2012) maakten dezelfde oefening op basis van veroordelingsstatistieken. Deze keer gaat het om cijfers van 26 Europese landen voor de periode van 1990 tot 2006. Het enige eigendomsdelict in deze analyse is diefstal. Voor West-Europese landen zien we met een gestage daling van het aantal veroordelingen vanaf 1994 de vaststelling uit de politiestatistieken bevestigd. Veroordelingen voor geweld blijven in West-Europa aanvankelijk stabiel tot 1995, gevolgd door een gestage stijging tot 2004, om daarna tot 2006 verder te stabiliseren. En moord en poging tot moord nemen aanvankelijk toe tot 1992 om na 1994 weer af te nemen en in de daaropvolgende jaren vrij stabiel te schommelen rond het niveau van 1990. De veroordelingen voor drugsdelicten zien net als bij de politiestatistieken een stijging met bijna 200 percent van 1990 tot 2006. De veroordelingsstatistieken volgen dus grotendeels de trends die we bij de politiecijfers ook zagen. Interessant zijn de bijkomende cijfers over wat in Centraal en Oost-Europa gebeurt. Daar vinden we geen daling van veroordelingen voor diefstal, maar integendeel een sterke stijging tot 1999 om daarna in mindere mate weer af te nemen tot 2006. Maar ook dan blijft de veroordelingsgraad nog steeds 63 percent hoger dan in 1990. De veroordelingen voor geweld volgen dan weer wel in grote lijnen de geleidelijke toename na 1995, zoals we dat ook in West-Europa zien. Moord en moordpogingen nemen dan weer sterk toe van 1990 tot 1995 om daarna pas vanaf 2005 weer iets af te nemen. Maar in 2006 is het aantal veroordelingen nog steeds 36 percent hoger dan in 1990. Zo zien we in Centraal- en Oost-Europa dat er dus eerst nog opvallende stijgende trends zijn bij diefstal (tot 1999) en bij (pogingen tot) moordzaken (tot 1995) die we in West-Europa niet zagen in diezelfde periode. De veroordelingen voor drugsdelicten, ten slotte, tonen een zelfde opmerkelijke stijging in Centraal- en Oost-Europa als in West-Europa, al vat de stijging pas aan vanaf het jaar 1993 (Aebi & Linde 2012).

Gruszczynska en Heiskanen (2018) verzamelden politiecijfers over de periode van 2000 tot 2011 en zien dat de eerder vastgestelde trends voor West-Europa aanhouden. Eigendomsdelicten dalen nog steeds in deze periode. Vooral de daling bij voertuigdiefstallen zet zich goed door, terwijl het bij inbraken nog om een beperkte daling gaat. Gewelddelicten dalen niet, met uitzondering van de levensdelicten. De cijfers inzake verkrachting namen zelfs sterk toe. En ook drugsdelicten blijven in West-Europa toenemen. In Oost- en Centraal-Europese landen zijn de trends gelijkaardig, al zien we nog een sterkere daling bij onder meer levensdelicten, diefstallen met geweld en inbraken. De daling bij motorvoertuigdiefstallen toont zich dan weer minder groot in deze groep landen. Ook hier nemen het aantal drugsdelicten toe in de politiecijfers.

II.2. De crime drop in dark number onderzoek

Officiële cijfers zoals politiecijfers of veroordelingsstatistieken zijn niet altijd de beste bronnen om trends in criminaliteit te meten. Uiteindelijk gaat het om produktiestatistieken die ook afhangen van de activiteitsgraad van politie en justitie. De mate waarin geïnvesteerd wordt in deze instituten, de performantie ervan, maar ook bijvoorbeeld de aangiftebereidheid bij burgers, zijn elementen die een belangrijke invloed uitoefenen op het aantal vastgestelde delicten (cfr. supra: I.2. Criminaliteitstrends meten). Criminologen ontwikkelden daarom andere instrumenten voor het opvolgen van criminaliteitstrends, ook voor die criminaliteit die onder de radar van politie en/of justitie blijft. Dergelijk dark number onderzoek gebeurt voornamelijk aan de hand van slachtoffer- en/of zelfrapportagebevragingen.

De cijfers uit dark number onderzoek bevestigen alvast een deel van het verhaal dat de officiële cijfers vertellen. Zo tonen de resultaten uit de National Crime Victimization Survey (NCVS) dat in de VS inderdaad alle type delicten een forse daling kenden in de periode 1991 tot 2001. Maar de sterke voorafgaande stijging die we in de officiële cijfers zagen, zien we niet in de cijfers van de NCVS. De meeste delicten blijken volgens slachtofferbevragingen al veel langer dalend, weliswaar niet zo sterk als in de jaren negentig. Enkel gewelddelicten (+ 10,7%) en diefstal van voertuigen (+ 16,2%) tonen

een stijgende lijn in de periode van 1973 tot 1991. Andere delicten zoals diefstal (- 46,5%), inbraak (- 41,3%), vandalisme (-32,0%), verkrachting (- 20,0%) en diefstal met geweld (- 15,5%) vertonen reeds een opmerkelijke daling vóór 1991 (Levitt 2004).

De International Crime Victim Survey (ICVS) is een grootschalige slachtofferbevraging in landen wereldwijd. Die bevragingen gebeuren niet jaarlijks, waardoor niet precies kan worden bestudeerd wanneer een daling of stijging zich inzet. Tseloni et al. (2010) analyseren de cijfers uit 26 landen¹ (die minstens drie maal deelnamen) voor vijf delicttypen en dat voor de bevragingen van 1989, 1992, 1996, 2000 en 2005. Zij concluderen dat alle delicten (diefstal uit wagens, diefstal van personen, inbraak, wagensdiefstal en geweld) aanzienlijk zijn afgenomen tussen 1995 en 2004. Maar de start van de crime drop is verschillend naar delicttype. Eerst daalden inbraak en wagensdiefstal (vanaf 1988), daarna diefstallen van personen of uit wagens (vanaf 1995) en ten slotte geweld (vanaf 1999)². Die dalende trend loopt volgens de auteurs in alle bestudeerde landen min of meer gelijk.

Aebi en Linde (2010) analyseerden data uit diezelfde ICVS, maar focusten op negen West-Europese landen. Dat inbraak en wagensdiefstal wereldwijd al vanaf 1988 een continue daling vertoont, vinden zij niet terug voor West-Europa waar de daling voor beide delicten respectievelijk pas wordt ingezet vanaf 1995 en 1991. Ook de internationale crime drop vanaf 1999 voor geweld, wordt in West-Europa niet gevonden. Daar blijft geweld enigszins stabiel vanaf 1995 tot de laatste meting in 2004. Enkel de daling voor diefstallen vanaf 1995 wordt bevestigd voor West-Europa.

Als we de cijfers uit dit dark number onderzoek vergelijken met de officiële cijfers in West-Europa zien we bij diefstal en diefstal van voertuigen inderdaad de trend bevestigd van een stijging aan het begin van de jaren '90 om daarna een gestage daling in te zetten. Inbraken tonen ook in de cijfers van de ICVS een daling vanaf midden jaren '90, maar in tegenstelling tot wat de politiecijfers aangeven, is er na 1999 geen verdere daling meer te zien. Het aantal inbraken blijft volgens de slachtofferbevraging daarna min of meer stabiel. Bij diefstal met geweld tonen de politiecijfers een daling vanaf 2002, maar die daling zien we niet bij de slachtofferbevragingen. En de voortdurende stijging van geweldsdelicten in de politiecijfers komt niet overeen met de slachtofferbevragingen die vanaf 1995 een eerder stabiel cijfer geven (Aebi & Linde 2010). Opnieuw valt op dat het dark number onderzoek bij verschillende delicttypen andere tendensen toont dan wat officiële cijfers vertellen.

II.3. De crime drop in mortaliteitscijfers

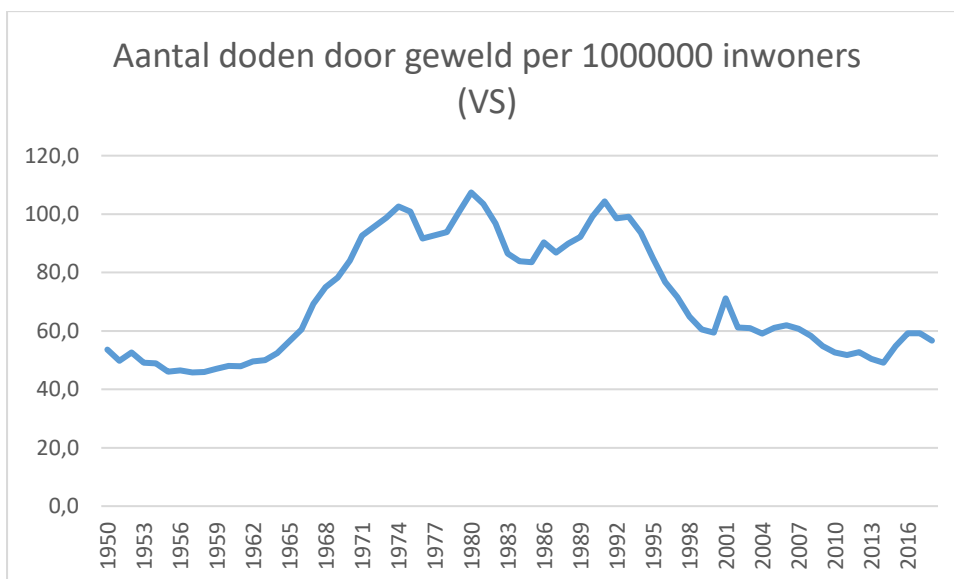
Criminaliteitstrends over langere termijn in kaart te brengen is bijzonder moeilijk. Registratiesystemen van politie en justitie blijven lange tijd kampen met onvolledigheid van gegevens, maar ook met belangrijke problemen inzake betrouwbaarheid. Voor trends op langere termijn wordt daarom vooral gekeken naar cijfers inzake levensdelicten. De betrouwbaarheid van de registratie van dit delict binnen politieke of justitiële databanken, is omwille van de ernstgraad vaak betrouwbaarder dan bij minder ernstige delictvormen. Het is een misdrijf dat minder makkelijk in het dark number terecht komt. Al moet men er toch rekening mee houden dat ook moord en doodslag niet steeds wordt ontdekt (Rousseaux, Dauven & Musin 2009). Evoluties in de forensische technologie zorgen er wel voor dat men doorheen de tijd steeds beter kan vaststellen of een dood natuurlijk dan wel door geweld is veroorzaakt.

¹ Argentinië, Australië, België, Brazilië, Bulgarije, Canada, Tsjechische Republiek, Engeland & Wales, Estland, Finland, Frankrijk, Georgië, Hongarije, Nederland, Noord-Ierland, Filipijnen, Polen, Rusland, Schotland, Slovenië, Zuid-Afrika, Spanje, Zweden, Zwitserland, Oeganda, Verenigde Staten.

² De jaartallen komen niet overeen met de jaren van de bevraging, omdat in de bevraging gepeild wordt naar de incidentie van delicten in het jaar voorafgaand aan de bevraging.

Om levensdelicten in kaart te brengen bestaat er een andere relevante bron naast de cijfers van politie of justitie. In zeer veel landen kent men een lange registratietraditie inzake mortaliteitscijfers en doodsoorzaken. Doodsoorzaken worden vastgesteld door artsen en geregistreerd in overlijdensaktes. In vele landen wordt deze registratie al veel vroeger georganiseerd en is zij completer in vergelijking met politie- of justitiële cijfers. Als een arts de doodsoorzaak beschouwt als een gevolg van een intentionele daad van geweld, dan is dat uiteraard nog geen forensisch bewijs dat het zeker om moord of doodslag gaat. Maar analyses op data van landen waar de registratie van doodsoorzaken en van politiecijfers reeds langere tijd samenlopen tonen dat de correlatie tussen beide zeer hoog is (Eisner 2008). Bovendien zijn de cijfers inzake doodsoorzaken minder vatbaar voor registratieproblemen door wijzigende juridische classificaties.

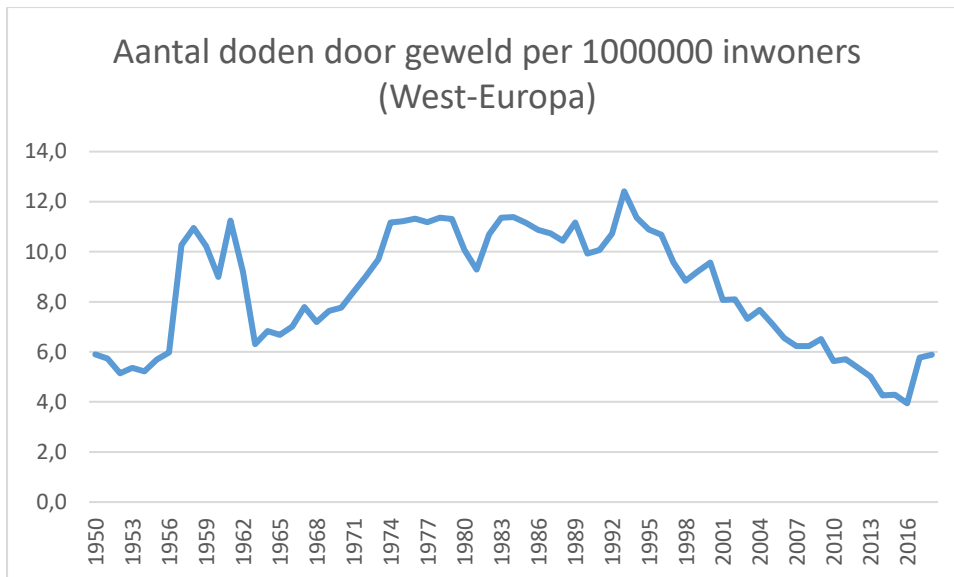
De World Health Organization (WHO) verzamelt sinds 1950 mortaliteitscijfers van landen over heel de wereld. Een blik op de cijfers over het aantal doden door geweld³ in de Verenigde Staten en West-Europa⁴ leert dat er inderdaad een opmerkelijke daling kan vastgesteld worden na 1993 (zie Figuur 1 en Figuur 2). Maar meteen valt ook op dat er sinds de jaren '50 eerst sprake is van een stijging van het aantal doden door geweld. In de VS gaat het om een stijging die het sterkst is in de tweede helft van de jaren '60. In West-Europa vindt de sterkste stijging plaats in de eerste helft van de jaren '70. Tussendoor zien we voor West-Europa ook een hoog aantal doden in de periode 1957 tot 1962. Deze tijdelijke verhoging komt quasi uitsluitend op conto van Frankrijk dat in die periode worstelt met een groot aantal doden door geweld en aanslagen gelinkt aan de onafhankelijkheidsoorlog in Frans-Algerije.

Figuur 1 - Cijfers WHO: aantal doden door intentioneel geweld per 1 miljoen inwoners (1950-2018): Verenigde Staten

³ De cijfers werden gecorrigeerd voor het groeiende bevolkingsaantal en omgezet naar een ratio per 1 miljoen inwoners.

⁴ Voor deze analyse selecteerden we enkel de zeven Westeuropese landen waarvoor de mortaliteitscijfers van het WHO beschikbaar zijn vanaf het jaar 1955 of eerder. Het gaat om België, Frankrijk, Ierland, Nederland, Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk en Zwitserland.

Figuur 2 - Cijfers WHO: aantal doden door intentioneel geweld per 1 miljoen inwoners (1950-2018): West-Europa (België, Frankrijk, Ierland, Nederland, Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk en Zwitserland)

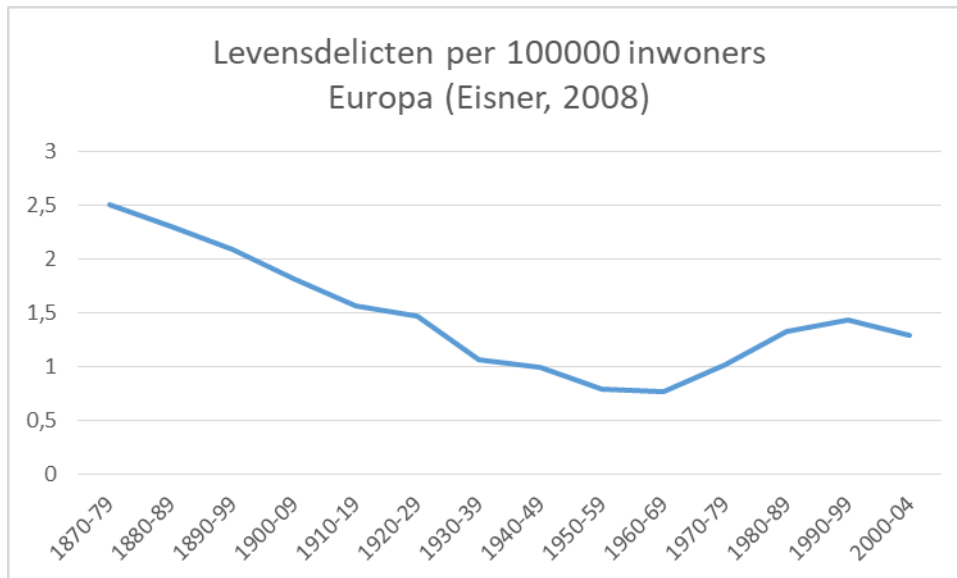
De opmerkelijke stijging vanaf de jaren '60 en de daling van begin jaren '90 wordt in vele landen teruggevonden. Maar de meeste van deze studies gaan over Westerse landen met hoge inkomens. LaFree (2005) vergelijkt trends in levensdelicten tussen 23 rijke, geïndustrialiseerde landen en 11 armere landen met lage inkomens en stelt vast dat de stijgende trend in deze laatste groep ongeveer een decennium later aanvat (begin jaren '70) en de daling zich pas inzet in de tweede helft van de jaren '90. Er zijn ook landen die opmerkelijk verschillende tendensen vertonen. Zo is er de bijzondere case van Japan, waar het aantal levensdelicten sinds de jaren '50 een voortdurende daling kent (Roberts & LaFree 2004). Rogers en Pridemore (2018) stellen voor de periode van 1979 tot 2013 vast dat er weliswaar sprake is van een beperkte universele trend inzake het verloop van levensdelicten, maar dat trends toch eerder gelijkenissen vertonen met trends uit landen van dezelfde regio.

II.4. De crime drop in historisch onderzoek

Het in kaart brengen van criminaliteitscijfers gebeurt, zoals hoger beschreven, aan de hand van diverse bronnen. Die hebben elk specifieke voor- en nadelen. Landen verschillen ook sterk in de mate waarin en het moment waarop men is gaan investeren in deze diverse databanken of de daaraan gerelateerde registratiesystemen. Om een zicht te krijgen op de evolutie van criminaliteit over een langere periode brengt historisch onderzoek trends in kaart door informatie samen te brengen uit diverse bronnen. Per land of regio, maar ook per periode, kunnen de bronnen wijzigen of al dan niet beschikbaar zijn.

Zo concludeert Gurr (1981) op basis van historisch onderzoek naar het aantal levensdelicten in steden in Engeland dat het aantal slachtoffers van moord en doodslag sinds de dertiende eeuw tot midden de twintigste eeuw gedaald is met een factor van minstens 10 op 1. Dat stelt ook Xavier Rousseaux (2009) vast bij bestudering van levensdelicten in steden uit de Lage Landen, zoals 's Hertogenbosch, Antwerpen, Nijvel, Brussel, Mechelen, Brugge, Nijvel, enzovoort. Ook historicus Manuel Eisner (2008) bracht Europese trends inzake levensdelicten in kaart door cijfers te verzamelen van politie en justitie, veroordelingsstatistieken, én/of mortaliteitscijfers. Hij doet dat voor 17 landen, waarbij data werden gebruikt die teruggaan tot de eerste helft van de 19e eeuw (o.a. Frankrijk, Ierland, Engeland en Wales, en Duitsland (toen nog Pruisen)) of zelfs tot het midden van de 18e eeuw (Zweden en Finland). Een analyse van het aantal levensdelicten bevestigt de hoger beschreven vaststelling dat de crime drop van de jaren '90' volgt op een periode van voortdurende

stijging sinds de jaren '60. Maar op langere termijn tonen de cijfers van Eisner dat er in Europa sinds de 19e eeuw al veel langer sprake was van een voortdurende daling van het aantal levensdelicten. De tijdelijke toename van levensdelicten van de jaren '60 tot de jaren '90 is een uitzondering op die voortdurend dalende tendens (zie Figuur 3).

Figuur 3 - Aantal levensdelicten per 100000 inwoners: ongewogen gemiddelde van de cijfers uit Engeland & Wales, Schotland, Ierland, Sweden, Noorwegen, België, Frankrijk, Italië en Zwitserland (bron: Eisner 2008)

II.5. Een onderschatting van de crime drop?

Het is ondertussen duidelijk dat het niet evident is om de crime drop in kaart te brengen. Eerder bespraken we reeds de gekende meetproblemen van officiële politie- en justitiecijfers, en hoe dark number onderzoek soelaas moet brengen via zelfrapportage (voor kleinere delicten) en slachtofferbevragingen (voor alle delicten aan personen, behalve levensdelicten) (cfr. supra: I.2. Criminaliteitstrends meten).

Resultaten uit dark number onderzoek tonen vaak een sterkere daling van criminaliteitscijfers dan wat de officiële cijfers tonen. En het stelt ook de stijging van de jaren '60 tot '90' in vraag. Vele delicten bleken wel degelijk al dalend in deze periode, hoewel de officiële cijfers nog lang een stijging vertonen. Het toont opnieuw hoe officiële cijfers van politie en justitie in de eerste plaats een beeld geven van de werking en performantie van deze diensten. De toenemende professionalisering van politie en de informatisering waarbij het traditionele papierwerk wordt vervangen door elektronische dossiers en registratie hebben in belangrijke mate bijgedragen tot stijgende criminaliteitscijfers (Tonry 2014).

Maar er is meer aan de hand. Er is in Westerse landen een toenemende intolerantie ten aanzien van diverse delicten. Het gaat om incidenten die vandaag in toenemende mate als misdrijf worden aanzien, maar die vroeger hooguit beschouwd werden als vervelend, onwenselijk of sociaal ongepast. Het gaat om delicten zoals huiselijk geweld, vechtpartijen tussen kennissen of drinkgezellen, of publieke ongewenste seksuele aanrakingen (Tonry 2014). En die trend zet zich nu nog door. Zo stelt Pierotti (2013) bijvoorbeeld vast dat de houding van vrouwen ten aanzien van partnergeweld in 23 van de 26 bestudeerde landen sterk is geëvolueerd sinds het begin van deze eeuw. Vrouwen aanvaarden steeds minder de rechtvaardigingsgronden die worden gehanteerd om

dergelijk geweld goed te praten. En dat is een fenomeen dat zich wereldwijd voordoet, bij vrouwen van alle leeftijden én alle sociale klassen.

De groeiende intolerantie voor tal van delictvormen heeft in de eerste plaats opnieuw een impact op de officiële cijfers door de toegenomen aangiftebereidheid voor dergelijke misdrijven. Een onderzoek van Baumer en Lauritsen (2010) toont hoe de aangiftebereidheid in de Verenigde Staten voor diverse delicten is toegenomen. Zo is er sinds de jaren '70 in de eerste plaats een sterke toename van aangiftebereidheid voor seksuele delicten en voor huiselijk geweld. In die periode wordt ook al een significante toename van de aangiftebereidheid gevonden voor inbraak en voor diefstal van voertuigen. Vanaf midden jaren '80 neemt de aangiftebereidheid ook toe voor (niet-seksueel) geweld (zowel tegen mannen als vrouwen), diefstal, en bijvoorbeeld ook voor diefstal door bekenden (Baumer & Lauritsen 2010). De culturele shift waarbij diverse incidenten steeds meer als misdrijf worden aanzien, zorgt niet enkel voor meer aangiftebereidheid. Ook politie maakt deel uit van die veranderende samenleving, en is zelf ook meer geneigd deze delictvormen als misdrijf te rapporteren (Tonry 2014).

Maar de toenemende intolerantie ten aanzien van diverse delictvormen heeft niet alleen een impact op politie- of justitiecijfers. Ook slachtofferbevragingen zijn er gevoelig voor. Incidenten die vroeger niet als misdrijf werden gepercipieerd, zullen vandaag veel vaker wel als dusdanig worden gerapporteerd in de enquêtes (Tonry 2014).

Zo stuwt deze culturele evolutie waarin verschillende gedragingen steeds minder getolereerd worden de criminaliteitscijfers de hoogte in. Het maakt dat de vastgestelde crime drop nog wordt onderschat, en dat soms onterecht sprake is van stijgende of stabiele criminaliteitscijfers (Tonry 2014). En dit verwijst naar een bekende complexiteit voor wie criminaliteit bestudeert. 'Criminaliteit' bestaat slechts wanneer men bepaalde gedragingen als 'crimineel' beoordeelt (Pires 1994). En wat men wel of niet als 'crimineel' bestempelt, wijzigt doorheen de tijd en verschilt ook naargelang de regio, de (sub)cultuur of zelfs naargelang het individu. En hoewel deze culturele verandering vandaag vooral criminaliteitscijfers omhoog duwt, is een omgekeerd effect ook mogelijk. Wanneer gedragingen vandaag nog wel, maar in de toekomst niet langer als misdrijf gelden (denk bijvoorbeeld aan de evolutie aangaande sekswerk), kan dat de criminaliteitscijfers naar beneden brengen, ook al doet de gedraging zich in werkelijkheid nog even vaak voor.

II.6. De internationale crime drop in grote lijnen

Wanneer we cijfers uit diverse bronnen bestuderen, dan is het duidelijk dat er een opmerkelijke daling van criminaliteit heeft plaatsgevonden. Die daling situeert zich voornamelijk in de jaren '90. Het is deze daling die men de 'crime drop' is gaan noemen. Opmerkelijk aan die crime drop is het internationaal karakter ervan. Dalende trends werden vastgesteld in de Verenigde Staten, in Europa, maar ook in vele andere landen.

Toch is het verhaal van de crime drop niet zo éénduidig. Een nadere blik op cijfers uit diverse bronnen wijzen op enkele belangrijke nuances of minstens aandachtspunten voor een correct begrip van de vastgestelde tendensen.

Een eerste vaststelling is dat de crime drop van de jaren '90 er is gekomen na een langdurige stijging van het aantal delicten vanaf de jaren '60. Zeker het aantal doden door geweld is in deze periode aanzienlijk toegenomen. Politiecijfers uit de Verenigde Staten lijken ook voor andere delicttypen een stijging vast te stellen in deze periode, maar data uit de National Crime Victimization Survey spreken dat tegen. Die zien ook in de voorafgaande periode een aanzienlijke daling voor de meeste delicten,

met enkel voor geweldsdelicten en diefstallen uit voertuigen een beperkte toename van het aantal feiten.

Historisch onderzoek bevestigt dat geweldsdelicten zijn toegenomen van de jaren '60 tot de jaren '90. Maar een bijkomende vaststelling uit dit onderzoek is dat het gaat om een tijdelijke afwijking van een langer durende trend van een voortdurend dalend aantal doden door geweld. Deze blik op de langere termijn doet vermoeden dat de crime drop van de jaren negentig eigenlijk deel uitmaakt van deze langere tendens naar steeds minder criminaliteit, weliswaar na een tijdelijke verhoging in de jaren '60 tot '90. Maar eigenlijk weten we dat enkel voor levensdelicten. Voor andere delicttypen zijn geen lange termijncijfers beschikbaar.

Ook een vaststelling is dat de crime drop in Europa toch niet helemaal gelijk loopt met die in de Verenigde Staten. De crime drop in de VS toont zich iets vroeger (vanaf 1991) in vergelijking met West-Europa (vanaf 1993 of 1994) en het gaat over quasi alle delicttypen. In tegenstelling tot de VS situeert de crime drop van de jaren '90 zich in Europa enkel bij eigendomsdelicten en bij levensdelicten, maar niet bij andere geweldsdelicten. Politiecijfers zien zelfs nog een sterke stijging van geweldsdelicten in deze periode. Data uit de International Crime Victim Survey nuanceren dat en zien eerder een stabiel aantal slachtoffers van geweld sinds 1995.

Dat brengt ons bij een belangrijk aandachtspunt. Het betreft de opmerkelijke verschillen tussen officiële cijfers van politie en justitie, en cijfers uit dark number onderzoek. Dark number onderzoek heeft net als ieder wetenschappelijk onderzoek zijn beperkingen en moet blijvend inzetten op het verbeteren van de validiteit en betrouwbaarheid van zijn meetinstrumenten. Maar criminaliteitstendensen in kaart brengen aan de hand van de officiële cijfers van politie en/of justitie is ongetwijfeld nog minder evident. Deze cijfers zijn, wat de meeste delicttypen betreft, erg gevoelig voor veranderingen aan en binnen het politieel en/of justitieel apparaat. Op basis van de officiële cijfers wordt vaak geconcludeerd dat criminaliteit sterk is toegenomen van de jaren '60 tot '90. De cijfers uit de National Crime Victim Survey nuanceren dat, en geven aan dat de stijging van delicten tussen de jaren '60 en '90' wellicht vooral een verhaal is van geweldsdelicten en diefstallen uit voertuigen, maar niet van de meeste andere delictvormen. Het is zeer waarschijnlijk dat de politiecijfers voor deze periode opmerkelijke stijgingen laten noteren door de toegenomen investeringen in een groter en performanter politie- en justitieapparaat. Maar ook bij de trends die door slachtofferbevragingen worden uitgetekend worden vragen gesteld. Door een toenemende intolerantie ten aanzien van diverse vormen van geweld en seksuele delicten worden deze incidenten vandaag ook vaker als delict gemeld in vergelijking met enkele decennia terug. Dus ook slachtofferbevragingen onderschatten de daling van dergelijke delicttypen.

Ten slotte zijn er ook delicttypen waarvoor er signalen zijn dat zij geen crime drop vertonen, maar daarentegen in sterke mate zijn toegenomen. Zo tonen politiecijfers bijvoorbeeld een sterke stijging van het aantal drugsmisdrijven. De hoger beschreven dark number onderzoeken hebben drugsmisdrijven niet in de analyse betrokken en kunnen dus niet bevestigen noch nuanceren. Een andere fenomeen waarvan vermoed wordt dat het in de laatste decennia sterk is toegenomen betreft cybercriminaliteit. Sinds de opkomst van het internet, sociale media en een explosief groeiend aantal smart-toestellen kunnen diverse vormen van criminaliteit ook online plaatsvinden (Tcherni et al. 2016). Slachtofferbevragingen in diverse landen tonen aan dat bijvoorbeeld internetfraude vele slachtoffers maakt (Levi 2017). Maar betrouwbare officiële cijfers die toelaten om trends op langere termijn te beschrijven ontbreken vooralsnog. Cybercrime een plaats geven in politie- of justitiecijfers brengt moeilijke vraagstukken mee onder meer aangaande typologering en categorisering van misdrijven (Levi 2017).

III. De crime drop in België

De internationale crime drop waarbij delicten sinds de jaren '90 een dalende lijn vertonen, wordt in vele landen waargenomen. Maar er zijn verschillen tussen landen. In dit hoofdstuk brengen we in beeld of en hoe de crime drop zich in België heeft voorgedaan.

III.1. De officiële cijfers

III.1.1. Veroordelingsstatistieken

Veroordelingsstatistieken hebben als voordeel dat het om feiten gaat die door een rechter bewezen worden geacht. De kans dat een misdrijf onterecht in deze statistiek wordt opgenomen is daardoor erg klein. Het nadeel is dan weer dat heel veel misdrijven niet in de veroordelingsstatistieken te vinden zijn. Dat kan om zeer uiteenlopende redenen. Het kan gaan om misdrijven die niet ontdekt werden, waarvan men de dader niet vindt, die verjaard zijn, of waarbij de nodige bewijslast ontbreekt. Er zijn misdrijven die door het parket als onvoldoende ernstig worden beschouwd om vervolgd te worden. Of een misdrijf wordt op een alternatieve manier afgehandeld, bijvoorbeeld door een bemiddeling tussen de betrokken dader(s) en slachtoffer(s). Een zeer groot aandeel van de misdrijven zal bijgevolg nooit tot een veroordeling leiden, waardoor veroordelingsstatistieken hoogstens het topje van de ijsberg tonen. Zeker voor de minder ernstige feiten zijn deze statistieken onbruikbaar om trends in te schatten. Eventueel kan gekeken worden naar de meest ernstige misdrijven die minder afhankelijk zijn van de aangiftebereidheid, weinig kans hebben om in de loop van het proces geseponeerd te worden of via een alternatieve weg afgehandeld te worden. Maar dan nog kampen veroordelingsstatistieken met belangrijke nadelen om criminaliteitsevoluties te vinden. Zo zegt het jaar van de veroordeling niets over het jaar waarin het feit gepleegd wordt. Zeker bij zware en complexe dossiers kan de veroordeling pas jaren na de feiten plaats vinden.

In België zijn de veroordelingsstatistieken lange tijd erg onvolledig. Pas vanaf de jaren '80 wordt werk gemaakt van een informatisering binnen justitie die toelaat om gegevens inzake veroordelingen te centraliseren. Maar het duurt tot het jaar 1995 eer alle gerechtelijke arrondissementen in het systeem zijn geïntegreerd en men van volledige en betrouwbare cijfers durft spreken (De Pauw et al. 2004). Tot vandaag blijft het in België erg moeilijk om data inzake veroordelingsstatistieken te verkrijgen.⁵

III.1.2. Parketstatistieken

Ook de politie- en parketstatistieken zijn, net als de veroordelingsstatistieken, productiestatistieken. Zij zijn evenzeer onderhevig aan de eerder genoemde methodologische problemen (cfr. supra: I.2. Criminaliteitstrends meten). Maar in vergelijking met de veroordelingsstatistieken vatten de data vanwege parketten, en nog meer van politie, een veel groter aantal misdrijven. Kleinere misdrijven krijgen vaak al een respons op politie- of parketniveau en zullen daarom zelden de lange justitiële weg tot een uiteindelijke veroordeling volmaken. Deze statistieken geven dus een bredere kijk op het aantal misdrijven die in een land voorkomen. Het nadeel ten aanzien van de veroordelingsstatistieken is dat niet van alle binnenkomende feiten absoluut zeker is dat het wel degelijk om misdrijven gaat. En verder gelden dezelfde bedenkingen eigen aan productiestatistieken. De praktische of organisatorische kenmerken van beide instanties hebben een invloed op zowel het aantal als het type misdrijven die geregistreerd worden. Bijvoorbeeld wanneer men meer

⁵ Ook voor dit onderzoeksproject konden we ondanks herhaalde vragen bij bevoegde diensten geen data inzake veroordelingscijfers bekomen.

politieagenten inzet binnen een politiekorps, zal dat vermoedelijk leiden tot een groter aantal vastgestelde misdrijven. Ook lokale of bovenlokale beleidsbeslissingen, bijvoorbeeld om meer aandacht te geven aan een specifieke misdrijfsoort, zal leiden tot een stijging van het aantal daaraan gerelateerde misdrijftypes. En ook de aangiftebereidheid met betrekking tot misdrijven kan wijzigen doorheen de tijd. Wanneer een overheid inzet op een grotere aangiftebereidheid bij slachtoffers van zedendelicten, is de verwachting dat in de daaropvolgende periode meer dossiers van dit type delict in het justitieel systeem terecht komen. Dus ook hier vertellen de statistieken niet altijd correct of een misdrijfsoort evolueert doorheen de tijd, maar worden zij in belangrijke mate ook bepaald door veranderingen of verschuivingen binnen de werking van de betrokken instanties. Ook initiatieven vanuit andere overheden of instellingen bepalen mee in welke mate misdrijven de toegang tot het justitieel apparaat vinden.

Parketstatistieken worden opgemaakt door de statistische analisten van het Openbaar Ministerie⁶. Bij hen kan je cijfers vinden met betrekking tot de opsporing en vervolging van strafzaken door de correctionele parketten en door het federaal parket, en dat vanaf het jaar 2006. Daarnaast zijn er cijfers beschikbaar aangaande de instroom van protectionele zaken op de jeugdparketten. Ook de jeugdparquetstatistieken blijven lang met problemen van betrouwbaarheid en onvolledigheid kampen (Christiaensen & Van Heddegem 1999). De informatisering van de jeugdparquetten, een onderzoeksproject van het NICC (Goedseels, Detry & Vanneste 2007) en doorgedreven inspanningen van de statistisch analisten van het Openbaar Ministerie, zorgden ervoor dat de betrouwbaarheid van de jeugdparquetstatistieken vanaf 2005 gaandeweg verbeterd. In 2006 hebben 24 van de 27 parketten het registratiesysteem PJP⁷ in gebruik genomen. De parketten van Neufchâteau en van Bergen startten in die periode ook met PJP, waardoor we vanaf 2010 het aantal MOF-zaken⁸ kunnen opvolgen voor 26 van in totaal 27 parketten. Enkel het parket van Eupen werkt nog niet met het PJP-informaticasysteem, omdat er geen Duitstalige versie van bestaat.

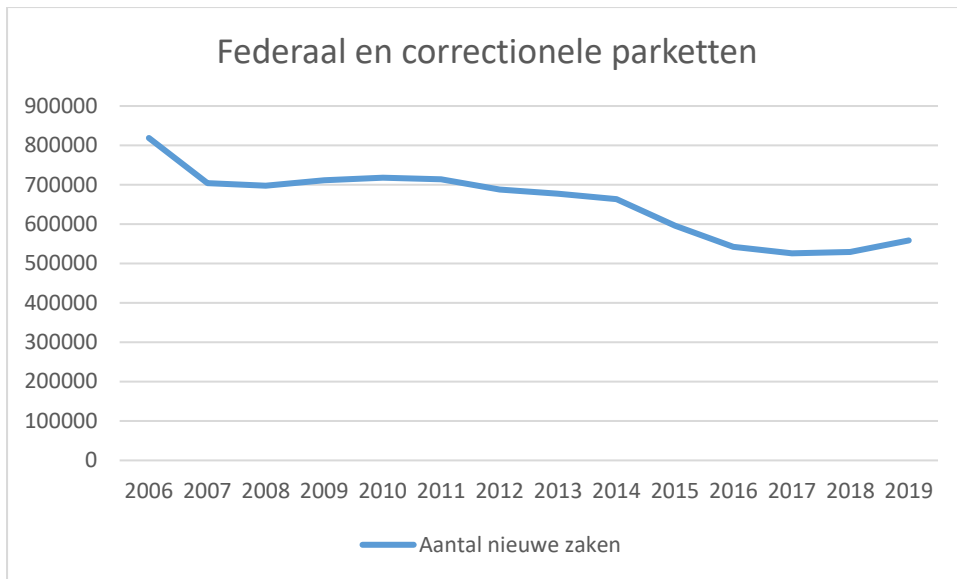
De parketstatistieken (zie Figuur 4) tonen een opmerkelijke daling van de instroom in 2007 wanneer ruim honderdduizend zaken minder werden geopend binnen de correctionele parketten en het federaal parket. Later zien we opnieuw een geleidelijke daling vanaf 2011, met een sterke daling in 2015 en 2016. Voorheen bleef het aantal nieuwe zaken enkele jaren stabiel rond 700000 dossiers. Vanaf het jaar 2015 schommelt de jaarlijkse instroom tussen 525000 en 595000 dossiers. De daling zou in belangrijke mate toe te schrijven zijn aan veranderingen in de werkprocessen die de administratieve belasting van parketten wil verminderen. Zo vormen processen-verbaal voor kleinere ingrijpen waarbij geen verdachte kon worden geïdentificeerd niet langer aanleiding tot het openen van een nieuwe zaak op het parket. Het is een praktijk die eerst in Brussel (vanaf 2007) werd toegepast, en later geconsolideerd werd door de herziening van omzendbrief COL 8/2005 in 2015. Ook bijvoorbeeld financiële zaken die enkel burgerlijke materies betreffen worden niet langer geteld als instroom op de correctionele parketten (Steundienst Openbaar Ministerie. Bureau Statistische analyse 2019).

Bij de jeugdparquetten zien we dat het aantal nieuwe MOF-zaken vrij stabiel blijft van 2006 tot 2011, en een daling vertoont vanaf het jaar 2012 (zie Figuur 5). Waar aanvankelijk jaarlijks ongeveer 80000 zaken worden opgestart, schommelt dat van 2012 tot 2019 rond 60000. Eerder onderzoek stelde onder meer vast dat de vastgestelde daling groter was bij jongens (-19%), maar ook bij meisjes (-7%) te zien is. Verder deed de daling zich voor binnen alle leeftijdscategorieën, en zijn er geen signalen dat jeugddelinquenten jonger zouden worden (Ravier 2015a; 2015b).

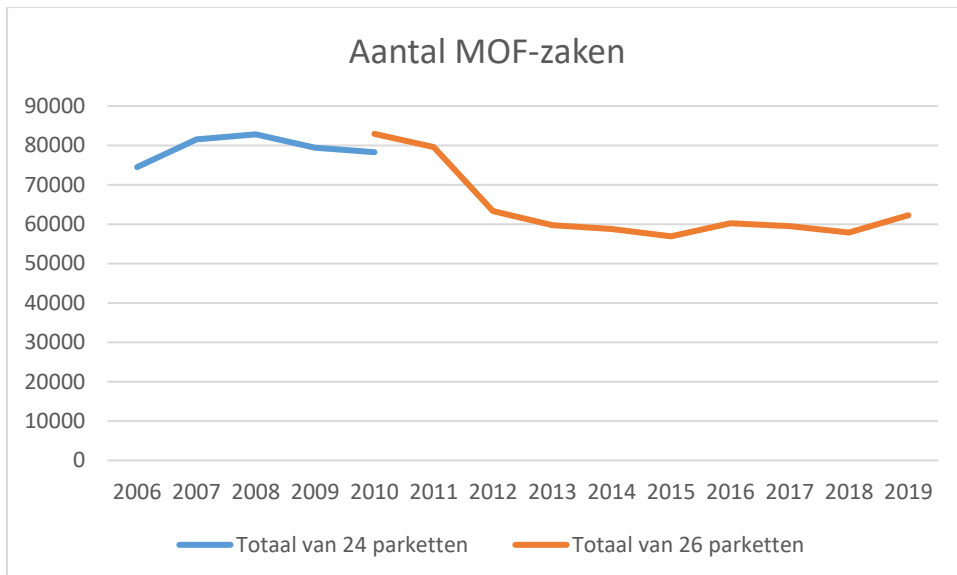
⁶ Voor meer info: www.om-mp.be

⁷ PJP verwijst naar "Parquet Jeunesse/Jeugdparquet".

⁸ MOF-zaken zijn zaken die gaan over een als 'misdrijf omschreven feit'. Dit in tegenstelling tot POS-zaken, waarbij het gaat om dossiers inzake 'problematische opvoedingssituaties'.

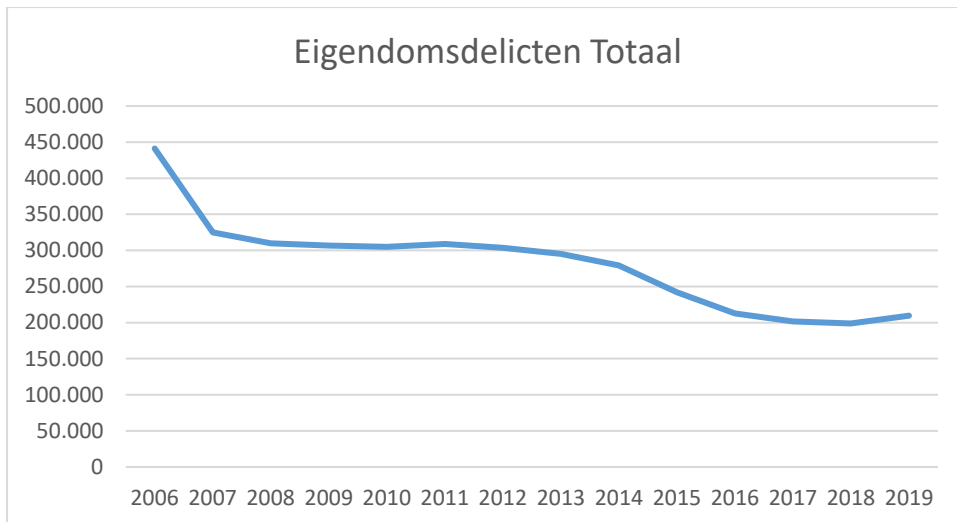

Figuur 4 - Aantal nieuwe zaken op de correctionele parketten en het federaal parket (2006-2019)

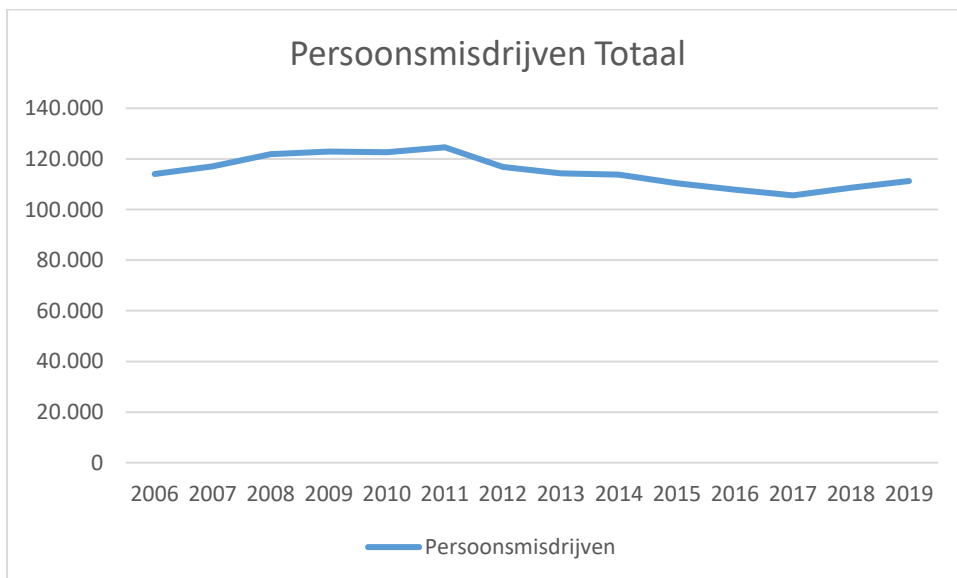

Figuur 5 - Aantal nieuwe MOF-zaken op de jeugdparketten (2006-2019)

De daling van het aantal zaken op parketniveau toont zich niet bij alle misdrijven. In feite is de daling voornamelijk bij eigendomsdelicten te zien, terwijl bij persoonsmisdrijven de instroom eerder stabiel lijkt (zie Figuur 6 en Figuur 7).

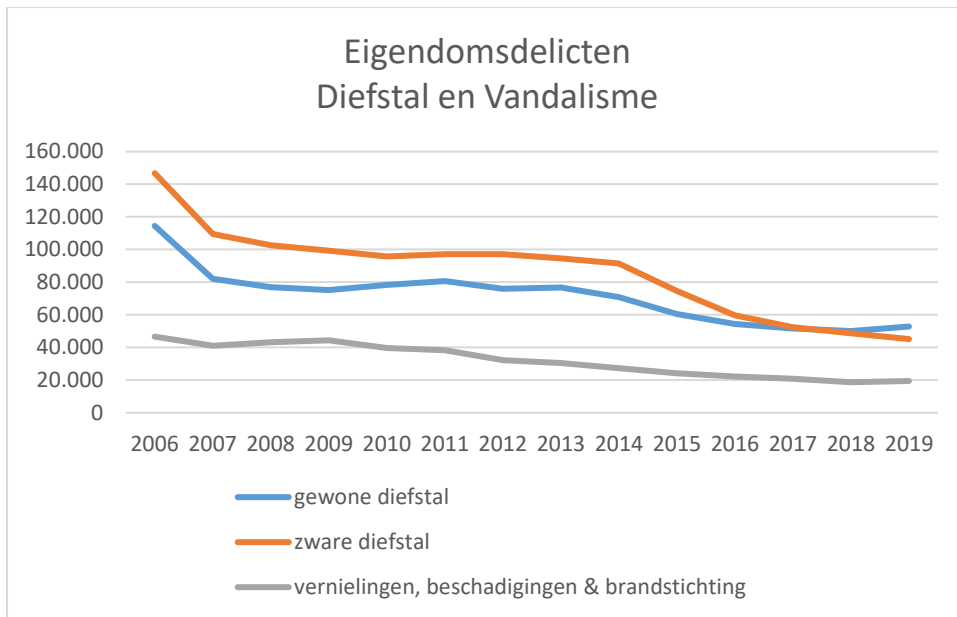

Figuur 6 - Aantal nieuwe en heropende zaken inzake eigendomsdelicten op de correctionele parketten en het federaal parket (2006-2019)

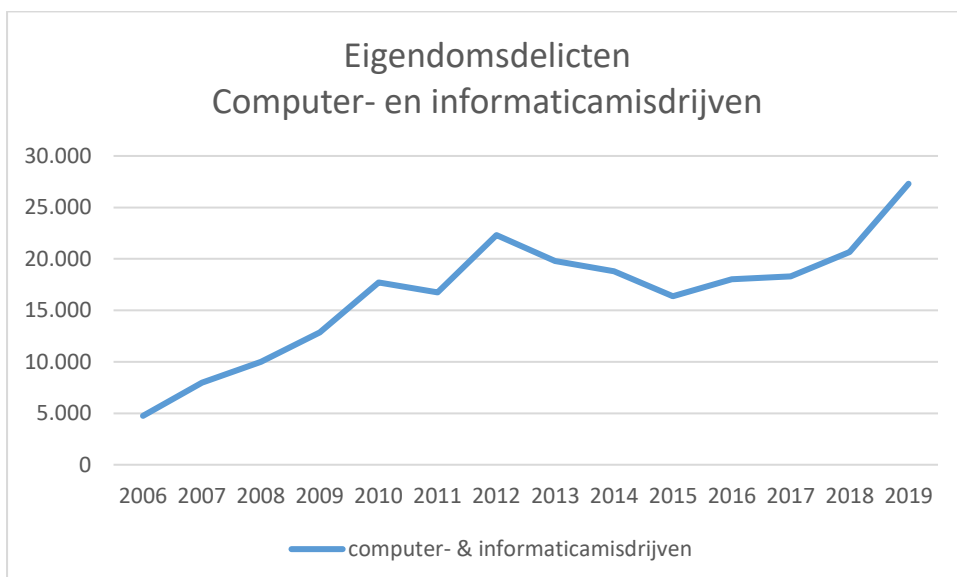

Figuur 7 - Aantal nieuwe en heropende zaken inzake persoonsmisdrijven op de correctionele parketten en het federaal parket (2006-2019)

Maar binnen de eigendomsdelicten zijn er nog belangrijke verschillen naargelang het type misdrijf (zie Figuur 8 en Figuur 9). De daling situeert zich bij (gewone en zware) diefstallen en bij vandalisme, en dus niet bij diefstallen met geweld, bedrog en heling of witwas. Computer- en informaticamisdrijven zijn in belangrijke mate toegenomen van minder dan 5000 dossiers in 2006 tot meer dan 27000 dossier in 2019.

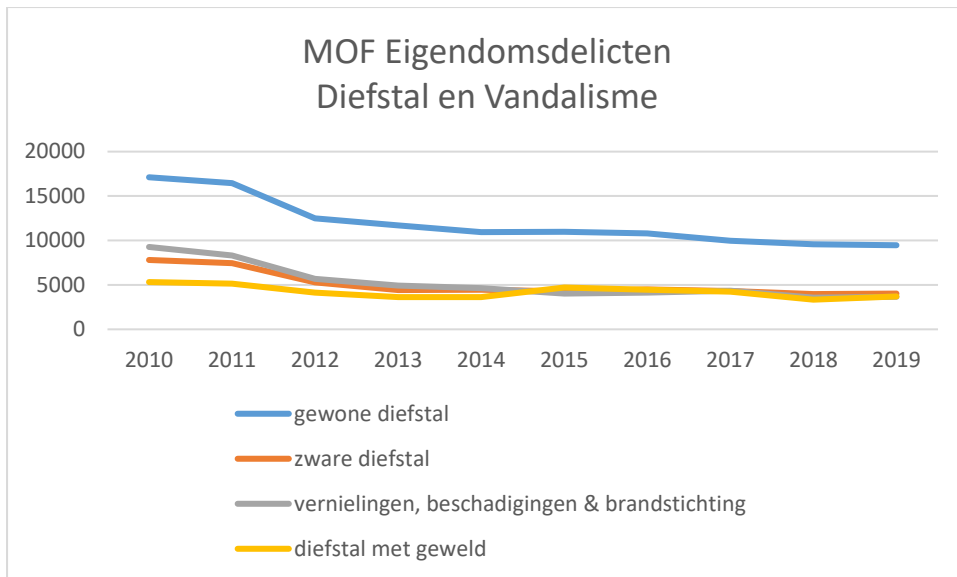

Figuur 8 - Aantal nieuwe en heropende zaken inzake gewone diefstal, zware diefstal en vandalisme op de correctionele parketten en het federaal parket (2006-2019)

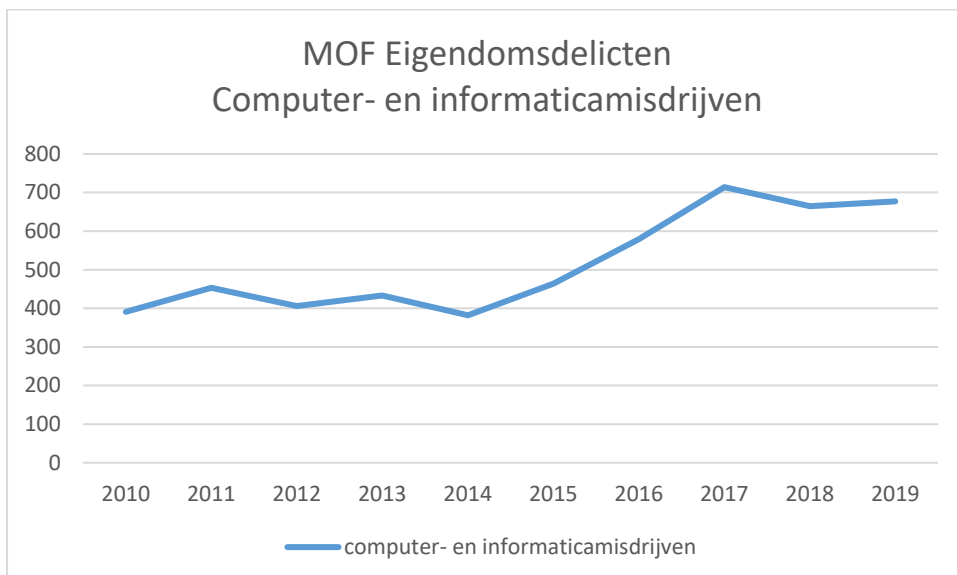

Figuur 9 - Aantal nieuwe en heropende zaken inzake computer- en informaticamisdrijven op de correctionele parketten en het federaal parket (2006-2019)

Bij de jeugdparketten zien we grotendeels hetzelfde verhaal (zie Figuur 10 en Figuur 11). Het zijn de gewone en zware diefstallen en vandalisme die dalen, tegenover de computer- en informaticamisdrijven die stijgen. Het enige verschil met de correctionele parketten is dat de diefstallen met geweld hier ook een beperkte daling vertonen, van 5320 dossier in 2006 tot 3703 dossiers in 2019.

Figuur 10 - Aantal nieuwe zaken inzake gewone diefstal, zware diefstal, vandalisme en diefstal met geweld op de jeugdparquetten (2006-2019)

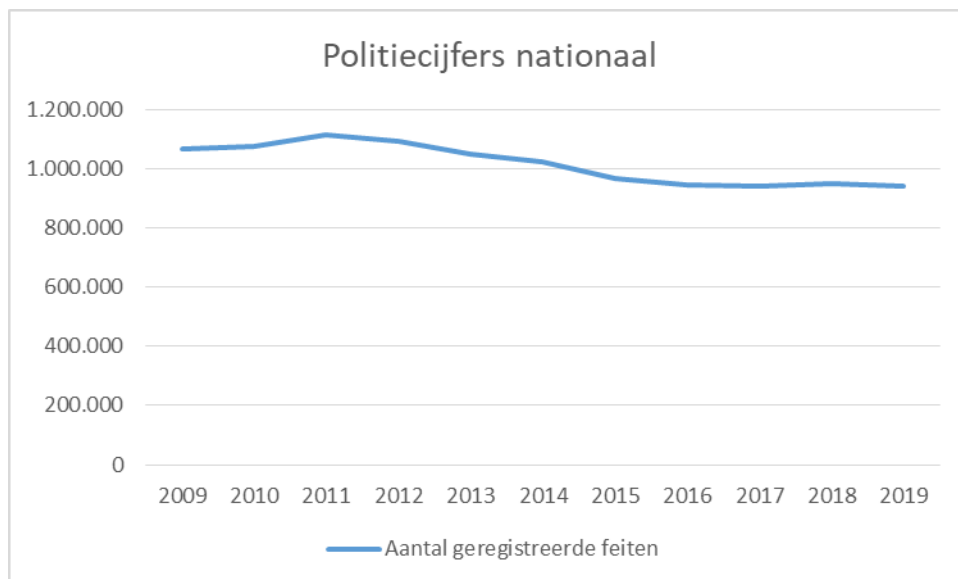
Figuur 11 - Aantal nieuwe zaken inzake computer- en informaticamisdrijven op de jeugdparquetten (2006-2019)

III.1.3. Politiestatistieken

Voor het opmaken van de politiestatistieken telt men alle geregistreerde feiten die in de processen-verbaal worden genoteerd. Dat in tegenstelling tot de parketstatistieken waar men slechts één tenlastelegging (de zwaarste) aan een zaak koppelt. Politiestatistieken zullen daardoor minder onderrapportering van kleinere misdrijven kennen. Kleinere misdrijven zijn ook minder goed vertegenwoordigd in de parketstatistieken, omdat bij minder ernstige misdrijven vaak geen doorverwijzing naar het parket volgt. Het nadeel van politiestatistieken is dan weer dat zij erg gevoelig zijn voor de bedrijvigheid en het beleid binnen politiediensten. En dat vooral wat betreft de 'haalcriminaliteit'. Dat zijn de misdrijven die in beeld komen dankzij de inspanningen van politie. Deze kunnen erg fluctueren wanneer men in bepaalde periodes extra aandacht geeft of middelen inzet in functie van een specifiek fenomeen, zoals bijvoorbeeld druggerelateerde criminaliteit. Maar evenzeer zijn politiecijfers gevoelig voor tendensen binnen de samenleving inzake de

aangiftebereidheid. Bijvoorbeeld omdat een samenleving gevoeliger wordt voor geweldsdelicten, discriminatie, en dergelijke (cfr. supra: II.5. Een onderschatting van de crime drop?). Maar ook omdat de overheid de mogelijkheid tot aangifte vereenvoudigt of aangifte aanmoedigt, bijvoorbeeld bij slachtoffers van zedenfeiten. Dit wordt ook wel de 'brengcriminaliteit' genoemd (Federale Politie s.d.).

Over het algemeen zien we ook bij de politiecijfers een geleidelijke daling van het aantal geregistreerde feiten van 2011 (1,07 miljoen) tot 2019 (0,94 miljoen) (zie Figuur 12).

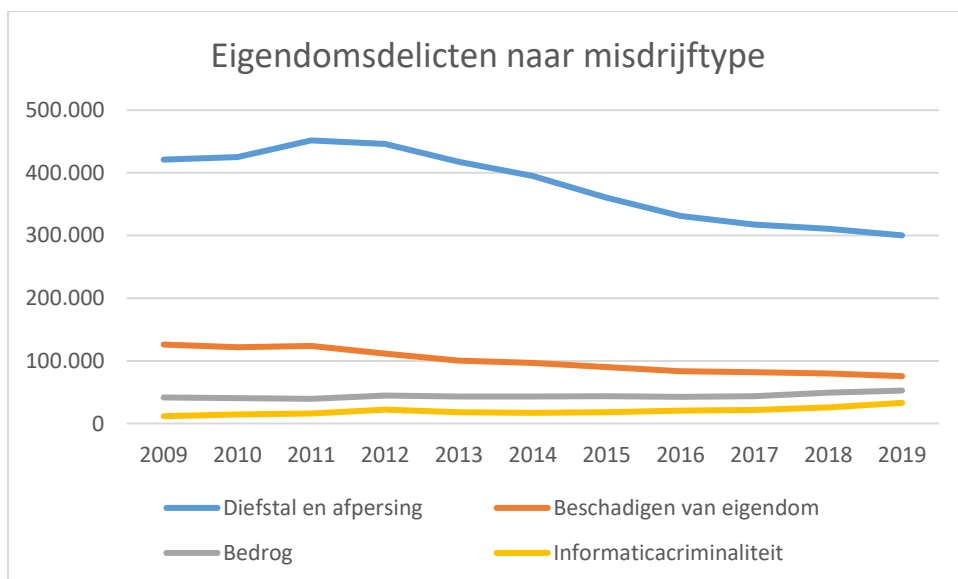

Figuur 12 - Politiecijfers: totaal aantal geregistreerde feiten in België (2009-2019)

(bron: politieke criminaliteitsstatistieken (Federale Politie 2020))

Noot: verkeersmisdrijven worden in deze grafiek niet opgenomen. Overtredingen op het lokaal politiereglement zijn wel inbegrepen.

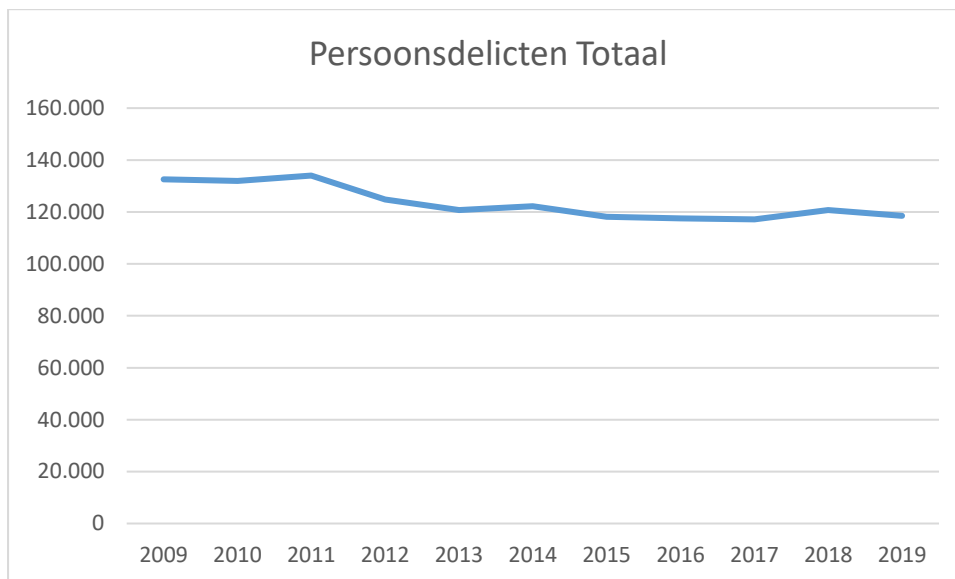
Ook bij de politiecijfers vinden we deze daling vooral terug bij eigendomsdelicten, en meer bepaald bij diefstallen en vandalisme. Bedrog en informaticacriminaliteit komen veel minder vaak voor, maar deze misdrijven tonen wel een stijgende lijn (zie Figuur 13).

Figuur 13 - Politiecijfers: aantal geregistreerde feiten in België voor eigendomsdelicten (2009-2019)

(bron: politieke criminaliteitsstatistieken (Federale Politie 2020))

In tegenstelling tot bij de parketstatistieken zien we in de politiecijfers ook een daling van geregistreerde feiten inzake persoonsdelicten. Die daling is zichtbaar van 2011 (134000 feiten) tot 2013 (120700 feiten), waarna de cijfers inzake persoonsdelicten stabiel blijven tot 2019 (zie Figuur 14).

Figuur 14 - Politiecijfers: aantal geregistreerde feiten in België voor persoonsdelicten (2009-2019) (bron: politieke criminaliteitsstatistieken (Federale Politie 2020))

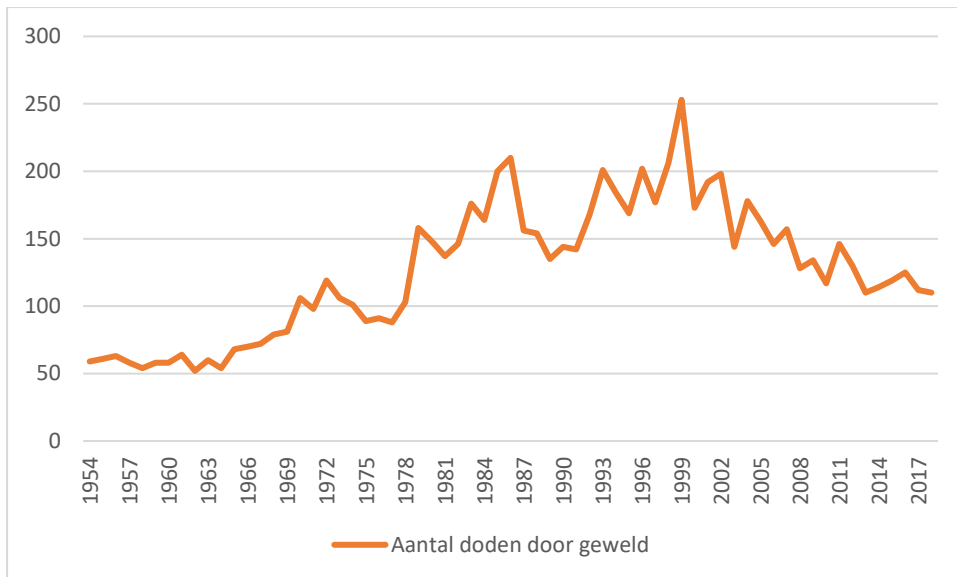
III.1.4. Mortaliteitscijfers

Bij officiële cijfers inzake criminaliteit wordt voornamelijk gedacht aan cijfers van politie en justitie. Maar er is nog een interessante bron met officiële cijfers die kan gebruikt worden om criminaliteit, maar eigenlijk gaat het enkel om levensdelicten, in kaart te brengen.

Vele landen hebben al een zeer lange traditie in het bijhouden van het aantal sterfgevallen en de doodsoorzaken. Sinds 1950 verzamelt de World Health Organization (WHO) per land officiële data aangaande de doodsoorzaken. Die oorzaken worden vastgesteld door artsen en geregistreerd in de overlijdensaktes. Analyses op data van landen waar de registratie van doodsoorzaken en van politiecijfers reeds langere tijd samenlopen tonen dat de correlatie tussen beide zeer hoog is (Eisner 2008). De verzamelde data van de WHO vormen aldus een betrouwbare bron voor het in kaart brengen van levensdelicten. Voor België beschikt de WHO over cijfers die teruggaan tot het jaar 1954.

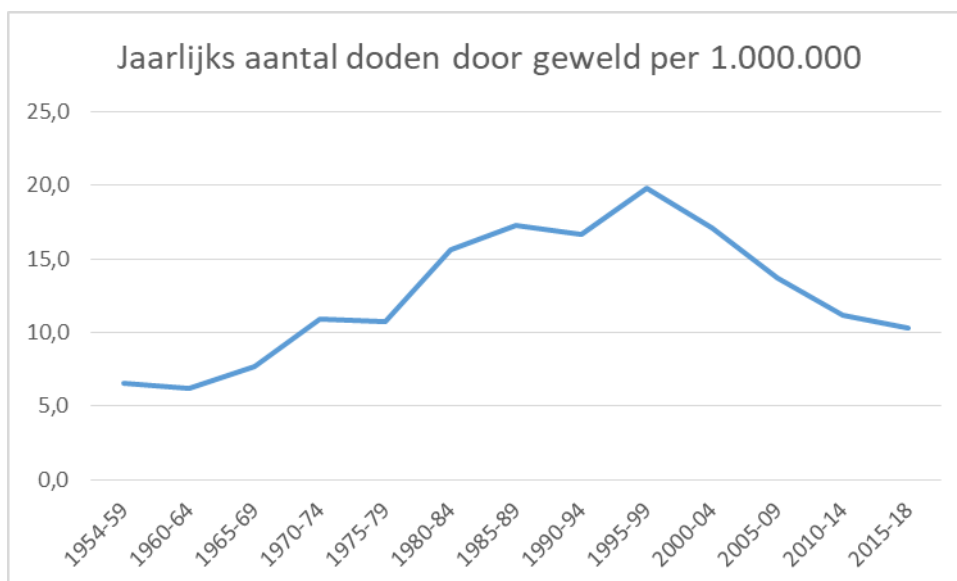
Het jaarlijks aantal doden door geweld⁹ kent door het relatief beperkt aantal casussen een vrij grillig verloop (zie Figuur 15).

⁹ Het gaat om ICD-10 codes: X85-Y09, Y871, namelijk alle doden door intentioneel geweld, maar niet zelfmoord

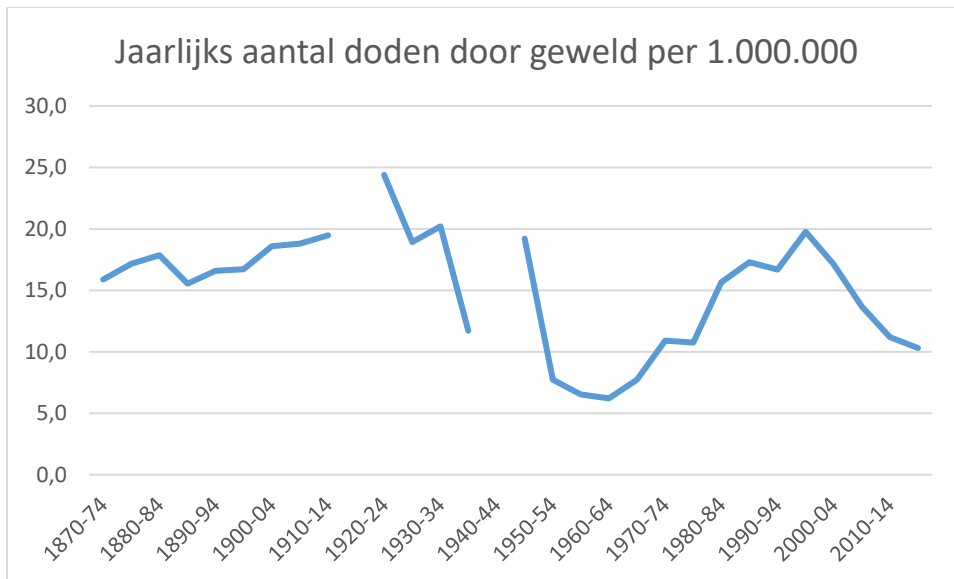
Figuur 15 - Cijfers WHO: aantal doden door intentioneel geweld (1954-2018)
(bron: World Health Organization)

De trends op langere termijn worden duidelijker als je de cijfers per lustrum samenvat. Bovendien moet ook gecorrigeerd worden voor het groeiende bevolkingsaantal in België. Dat groeide van 1954 tot 2018 van ongeveer 8,8 miljoen tot bijna 11,4 miljoen inwoners. De grafiek in Figuur 16 leert dat het aantal levensdelicten lange tijd in stijgende lijn ging tot ongeveer 20 doden per 1 miljoen inwoners, om vanaf het jaar 2000 een scherpe daling in te zetten tot iets meer dan 10 doden per 1 miljoen inwoners.

Figuur 16 - Cijfers WHO: aantal doden door intentioneel geweld per 1 miljoen inwoners (1954-2018): België
(bron: World Health Organization)

Hoewel het WHO slechts cijfers voor België heeft vanaf 1954, worden Belgische mortaliteitscijfers al veel langer bijgehouden door het Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS, maar vandaag: Statbel). Charlotte Vanneste (1997) vond in de jaarrapporten van het NIS cijfers die teruggaan tot het jaar 1870. Als we deze cijfers aan de grafiek toevoegen, dan zien we dat ook in België de jaren '50 een uitzonderlijk laag aantal levensdelicten tonen. In eerdere tijden liggen de cijfers vaak tot drie maal hoger, met opvallende pieken kort na beide wereldoorlogen (zie Figuur 17).

Figuur 17 - Cijfers NIS (1870-1953) en WHO (1954-2018): aantal doden door intentioneel geweld per 1 miljoen inwoners (1870-2018): België
(bron: Vanneste 1997 & World Health Organization)

III.2. Dark number onderzoek in België

In dit rapport bespreken we twee initiatieven in België die toelaten een blik te werpen op criminaliteitstendensen via zogenaamd ‘dark number onderzoek’. Het gaat om de Veiligheidsmonitor en om bevragingen in het kader van de International Self-report Delinquency Study (ISRD) waaraan België regelmatig deelneemt. Dat zijn weliswaar niet de enige dark number onderzoeken die in België plaatsvonden. Er is onder meer ook de International Crime Victim Survey (ICVS) waaraan België heeft deelgenomen in 1989, 1992, 2000 en 2004/2005 (van Dijk, van Kesteren & Smit 2007). En er is ook nog de JOP-monitor. Dat is een bevraging bij jongeren in Vlaanderen door het Jeugdonderzoeksplatform. Een deel van die JOP-monitor betreft zelfrapportage aangaande enkele delictvormen (Bradt et al. 2019).

III.2.1. De Veiligheidsmonitor

De Veiligheidsmonitor bevaart de Belgische bevolking omtrent (lokale) veiligheidsproblemen (Van Den Bogaerde, Van Den Steen & De Bie 2009). Er wordt gepeild naar problemen in de buurt, naar onveiligheidsgevoelens en slachtofferschap. Verder wordt ook de mening gevraagd over preventie maatregelen en de werking van de politie binnen de eigen gemeente. Nationale bevragingen vonden jaarlijks of tweejaarlijks plaats van 1997 tot 2009, en daarna vond nog één afname plaats in 2018¹⁰. De bevraging gebeurt aan de hand van een getrapte steekproef bij mensen vanaf de leeftijd van 15 jaar.

Als we op basis van de Veiligheidsmonitor criminaliteitstendensen willen vaststellen, dan moeten we rekening houden met een aantal beperkingen. Zo wordt enkel gepeild naar delicten met een personaliseerbaar slachtoffer, én gaat het enkel om persoons- en huishouddelicten (geen bedrijfsdelicten) (Vervaecke et al. 2006). Het is dus zeker geen meting van de totale omvang van criminaliteit binnen een samenleving.

¹⁰ In 2011 werd alleen lokaal een bevraging georganiseerd. Er zijn voor dat jaar geen nationale cijfers beschikbaar.

Een andere beperking van de Veiligheidsmonitor is dat door wijzigingen in de methodologie geen vergelijking over alle jaren mogelijk is. Bij de eerste twee afnames wordt zowel telefonisch als op papier bevestigd. Omdat men echter grote verschillen in de resultaten vaststelt tussen beide methoden, wordt vanaf 2000 enkel nog telefonisch bevestigd (Vervaecke et al. 2006). Na 2009 wijzigt men de dataverzamelmethode opnieuw en opteert men voor een combinatie van afnames op papier of via het internet. Tussen 2000 en 2008 werd wel vast gehouden aan één methode (telefonische bevestiging), waardoor binnen deze periode wel trends kunnen onderzocht worden. Weliswaar daalt in deze periode gaandeweg het aantal mensen dat over een vaste telefoonlijn beschikt, waardoor mogelijk de representativiteit geleidelijk vermindert.

Niet alleen de gebruikte dataverzamelmethode moet gelijk blijven over de jaren. Ook de vragen moeten ieder jaar op exact dezelfde manier gesteld worden. Dat is voor een aantal delicten het geval. Fiets-, bromfiets- en motorfietsdiefstallen worden bij alle afnames tussen 2000 en 2008 telkens bevestigd op dezelfde wijze. Een belangrijke wijziging vond wél plaats wat betreft de bevestiging van autodiefstallen, inbraak uit wagens en vernielingen aan wagens. Tot 2004 werd daarbij expliciet de bedrijfswagen buiten beschouwing gelaten. Vanaf 2006 worden bedrijfswagens wél mee in rekening gebracht. Dat maakt het niet meer mogelijk om delictpercentages per huishouden te vergelijken tussen beide periodes. Gelukkig geeft de Veiligheidsmonitor ook delictpercentages ten opzichte van het totaal aantal wagens die door de respondent gemeld worden. Die statistiek lijkt wel vergelijking toe te laten over de jaren. Al is het niet ondenkbaar dat bedrijfswagens (die dus vanaf 2006 mee in de cijfers worden opgenomen) andere delictcijfers laten noteren dan niet-bedrijfswagens. De diefstal van motorvoertuigen en fietsen vertoont een daling in de periode van 2000 tot 2008, maar die daling is enkel significant bij autodiefstallen en fietsdiefstallen ($p < .10$)¹¹ (zie Tabel 2 en Figuur 18).

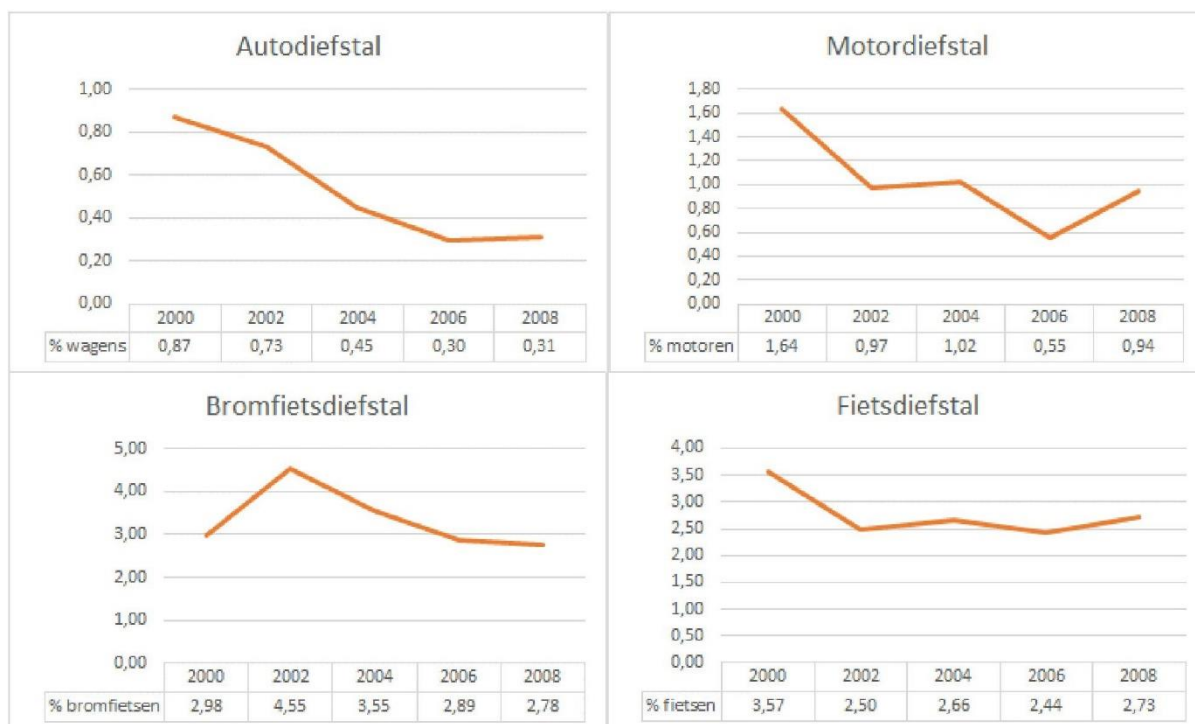
	2000	2008
Autodiefstal*	0,87	0,31
Motordiefstal (n.s.)	1,64	0,94
Bromfietsdiefstal (n.s.)	2,98	2,78
Fietsdiefstal*	3,57	2,73

Tabel 2 - Percentage wagens, motoren, bromfietsen en fietsen dat werd gestolen in het afgelopen jaar (op resp. het totaal aantal gerapporteerde wagens, motoren, bromfietsen en fietsen)

(bron: Van Den Bogaerde, Van Den Steen & De Bie 2009).

* $p < .10$; (n.s.) = niet significant

¹¹ De Veiligheidsmonitor publiceert de resultaten met betrouwbaarheidsintervallen met een betrouwbaarheid van 90%. Daarmee kiezen zij voor een significantieniveau dat opmerkelijk hoger is dan gebruikelijk. De kans op type-I-fouten (de onterechte verwerping van de nulhypothese) is bij dit significantieniveau vrij hoog.

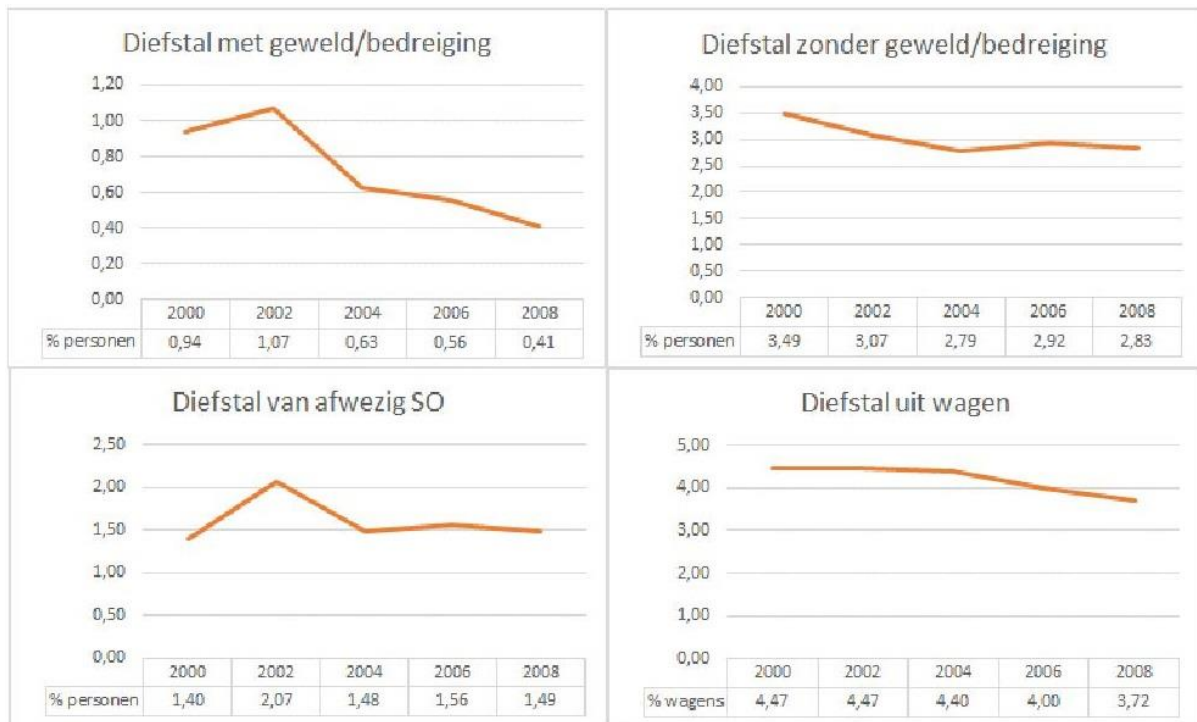
Figuur 18 - Percentage wagens, motoren, bromfietsen en fietsen dat werd gestolen in het afgelopen jaar (op resp. het totaal aantal gerapporteerde wagens, motoren, bromfietsen en fietsen)
(bron: Van Den Bogaerde, Van Den Steen & De Bie 2009)

De bevraging van diverse vormen van diefstal gebeurt van 2000 tot 2008 grotendeels met dezelfde formulering, maar gaandeweg wordt bij de genoemde voorbeelden "diefstal van uw portemonnee" vervangen door "diefstal van uw gsm". Dat gaat om een kleine wijziging waarvan we vermoeden, maar niet helemaal zeker zijn, dat het een beperkte impact heeft op de antwoorden. Ook hier zien we een significante daling voor de meeste vormen van diefstal in de periode van 2000 tot 2008. Enkel diefstal bij een afwezig slachtoffer (bvb. stelen van spullen uit een kleedkamer) blijft quasi gelijk (zie Tabel 3 en Figuur 19).

	2000	2008
Diefstal met geweld/bedreiging*	0,94	0,41
Diefstal zonder geweld/bedr.*	3,49	2,83
Diefstal van afwezig SO (n.s.)	1,40	1,49
Diefstal uit wagen*	4,47	3,72

Tabel 3 - Percentage slachtoffers van diefstal in het afgelopen jaar. Bij diefstallen uit wagens gaat het om het percentage wagens waarin een diefstal plaats vond in het afgelopen jaar
(bron: Van Den Bogaerde, Van Den Steen, and De Bie 2009)

* $p < .10$; (n.s.) = niet significant

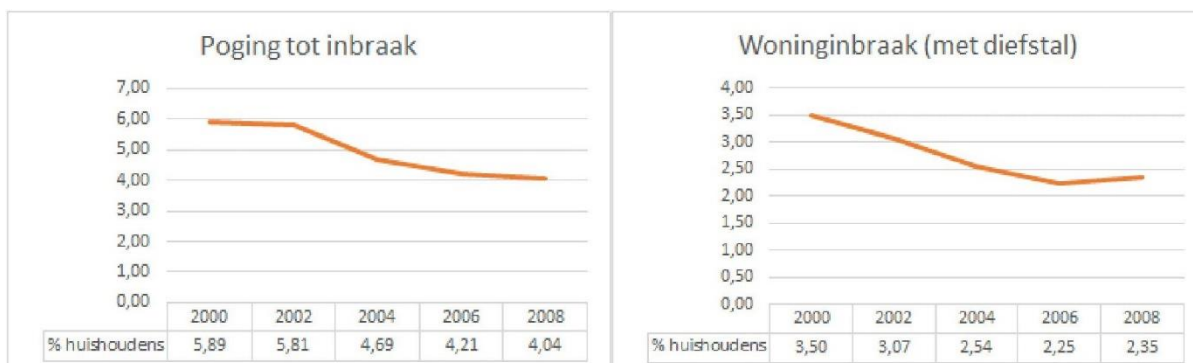
Figuur 19 - Percentage slachtoffers van diefstal in het afgelopen jaar. Bij diefstallen uit wagens gaat het om het percentage wagens waarin een diefstal plaats vond in het afgelopen jaar (bron: Van Den Bogaerde, Van Den Steen, and De Bie 2009)

De peiling naar slachtofferschap van woninginbraak en poging tot inbraak kent een belangrijke wijziging vanaf 2006. Vanaf dat jaar worden de gemeenschappelijke delen van residenties (bvb. de inkom of trappenhuis van een appartementsgebouw) buiten beschouwing gelaten. In de eerdere enquêtes werden (pogingen tot) inbraken in gemeenschappelijke delen wel nog meegeteld. We zien zowel bij woninginbraak als poging tot inbraak een significante daling in de periode van 2000 tot 2008 (zie Tabel 4 en Figuur 20). Maar door de gewijzigde vraagstelling vanaf 2006 kunnen we niet met zekerheid zeggen of deze daling (eventueel deels) te verklaren is door de aangepaste vraagstelling.

	2000	2008
Poging tot inbraak*	5,89	4,04
Woninginbraak (met diefstal)*	3,50	2,35

Tabel 4 - Percentage huishoudens slachtoffer van (poging tot) inbraak in het afgelopen jaar (bron: Van Den Bogaerde, Van Den Steen, and De Bie 2009)

* $p < .10$; (n.s.) = niet significant

Figuur 20 - Percentage huishoudens slachtoffer van (poging tot) inbraak in het afgelopen jaar (bron: Van Den Bogaerde, Van Den Steen, and De Bie 2009)

Misdrijven zoals vandalisme, vernielingen aan motorfietsen, geweld, bedreiging, vluchtmisdrijven en seksuele misdrijven worden bij alle afnames van 2000 tot 2008 op dezelfde wijze bevestigd. Dit laat opnieuw een goede vergelijking over de jaren toe. Enkel bij de vernieling aan wagens moet men er rekening mee houden dat vanaf 2006 ook bedrijfswagens in het onderzoek worden betrokken (cfr. supra). Vandalisme wordt beduidend vaker gemeld als vernieling aan wagens. Andere vormen van vandalisme worden veel minder gerapporteerd. Beide vormen tonen in ieder geval een significante daling in de periode van 2000 tot 2008 (zie Tabel 5 en Figuur 21).

	2000	2008
Vandalisme*	6,60	5,32
Vernieling aan wagen*	19,94	15,60

Tabel 5 - Percentage huishoudens slachtoffer van vandalisme in het afgelopen jaar. Bij vernielingen aan wagens gaat het om het percentage wagens waarbij een vernieling plaats vond in het afgelopen jaar

(bron: Van Den Bogaerde, Van Den Steen, and De Bie 2009)

* $p < .10$; (n.s.) = niet significant

Figuur 21 - Percentage huishoudens slachtoffer van vandalisme in het afgelopen jaar. Bij vernielingen aan wagens gaat het om het percentage wagens waarbij een vernieling plaats vond in het afgelopen jaar

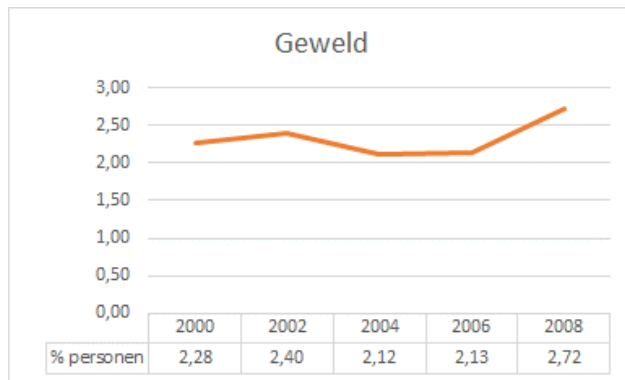
(bron: Van Den Bogaerde, Van Den Steen, and De Bie 2009)

Eerder zagen we al dat diefstal met bedreiging of geweld significant is afgenomen in de periode van 2000 tot 2008 (cfr. supra). Maar die daling zien we niet bij andere vormen van geweld. Het slachtofferschap van geweld kent een lichte, maar niet significante, stijging in het jaar 2008 (zie Tabel 6 en Figuur 22).

	2000	2008
Geweld (n.s.)	2,28	2,72

Tabel 6 - Percentage slachtoffers van geweld in het afgelopen jaar
(bron: Van Den Bogaerde, Van Den Steen, and De Bie 2009)

* $p < .10$; (n.s.) = niet significant

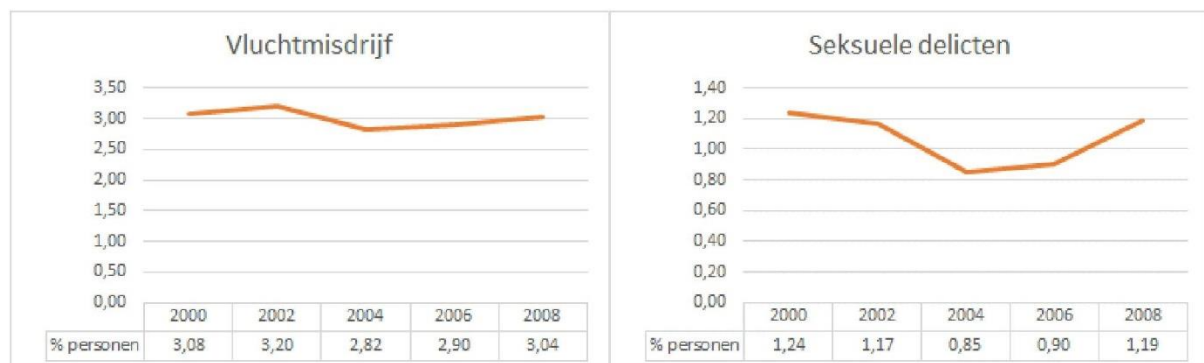
Figuur 22 - Percentage slachtoffers van geweld in het afgelopen jaar
(bron: Van Den Bogaerde, Van Den Steen, and De Bie 2009)

Andere delicten die in de Veiligheidsmonitor werden bevraagd tonen geen significante verschillen over de periode van 2000 tot 2008. Zowel het vluchtmisdrijf als seksuele delicten worden ongeveer in dezelfde mate gerapporteerd (zie Tabel 7 en Figuur 23).

	2000	2008
Vluchtmisdrijf (n.s.)	3,08	3,04
Seksuele delicten (n.s.)	1,24	1,19

Tabel 7 - Percentage slachtoffers van vluchtmisdrijf en van seksuele delicten in het afgelopen jaar
(bron: Van Den Bogaerde, Van Den Steen, and De Bie 2009)

* $p < .10$; (n.s.) = niet significant

Figuur 23 - Percentage slachtoffers van vluchtmisdrijf en van seksuele delicten in het afgelopen jaar
(bron: Van Den Bogaerde, Van Den Steen, and De Bie 2009)

III.2.2. de International Self-report Delinquency Study (ISRD)

De International Self-Report Delinquency Study (ISRD) meet aan de hand van zelfrapportage de delinquentiegraad en het slachtofferschap bij jongeren. Ook in België gebeurde de bevraging al drie keer (Vettenburg 2007; Born & Gavray 2007; Pauwels, Vettenburg & Pleysier 2014; Gavray 2014) en loopt een vierde afnameronde van 2020 tot 2022.

Voor dit project verkregen we de data uit de tweede en derde bevraging voor respectievelijk de jaren 2006 en 2013/2014¹². Dat laat toe om een meer diepgaande analyse te doen omtrent jeugdcriminaliteitstendensen in België en factoren die daar mogelijk een rol in spelen. De resultaten daarvan lees je verderop in dit rapport (cfr. infra: V. Een analyse op data uit de International Self-report Delinquency Study (ISRD)).

Eén van de vaststellingen is dat er van 2006 tot 2013/2014 geen sprake is van een (verdere) crime drop inzake jeugddelinquentie. Er wordt een significante daling gevonden voor beroving, maar er zijn ook significante stijgingen voor vandalisme, winkeldiefstal en diefstallen uit wagens. Andere delicten vertonen geen significante veranderingen (cfr. infra: Tabel 9 en Tabel 10), althans in de bevroegde regio's. De bevraging gebeurde immers enkel in secundaire scholen uit vier steden: Luik, Verviers, Gent en Aalst. Data uit ISRD kunnen niet beschouwd worden als representatief voor heel België.

III.3. De Belgische crime drop in grote lijnen

Zowel veroordelingsstatistieken als cijfers van parketten en politie zijn productiestatistieken. De fluctuaties die zij vertonen zijn niet altijd een gevolg van werkelijke veranderingen in de hoeveelheid criminaliteit in de samenleving. Dat zien we onder meer heel duidelijk bij de eerder besproken parketstatistieken. We zien er dalende trends in het jaar 2007 en vervolgens een zeer geleidelijke daling vanaf 2011, waaronder een sterkere dalende trend rond het jaar 2015. De daling is voornamelijk toe te schrijven aan eigendomsdelicten. De dalende trend laat zich echter in belangrijke mate verklaren door veranderingen in de werkprocessen bij justitie. Onder meer het niet langer vervolgen van kleine misdrijven waarvan de dader onbekend is, zorgt voor de opmerkelijk lagere instroom in deze periodes.

Maar als we naar de politiecijfers kijken dan wordt ook hier een daling vastgesteld in de criminaliteitscijfers. Eigendomsdelicten zoals diefstal en vandalisme dalen continu van 2011 tot 2019. En ook de persoonsmisdrijven liggen in 2019 een stuk lager dan in 2011. Ook het totaal aantal MOF-zaken bij jeugdparquetten ziet een daling ingezet vanaf het jaar 2011 tot 2013 om daarna eerder stabiel te blijven tot 2019.

Over het algemeen leveren de Belgische officiële politie- en justitiecijfers slechts een blik op relatief korte termijn. Het heeft lang geduurd eer de registratie bij politie en justitie voldoende betrouwbaar verliep. Daardoor missen we in België cruciale data op langere termijn om na te gaan of en hoe de internationale crime drop in ons land heeft plaats gevonden. Dat lukt wel met een buitenjustitiële databank. De WHO beschikt over een internationale databank met nationale gegevens over de doodsoorzaak van iedereen die overlijdt. Voor België vind je daar data die teruggaan tot het jaar 1954. In de rapporten van het NIS (huidige STATBEL) kan je zelfs mortaliteitscijfers vinden die teruggaan tot het jaar 1870. Deze cijfers bevestigen dat het aantal doden door intentioneel geweld van de jaren vijftig tot eind jaren negentig toenam, om daarna weer scherp te dalen. Het aantal doden door geweld is sindsdien ongeveer tot de helft gedaald.

Cijfers uit dark number onderzoek die toelaten om tendensen voor België in kaart te brengen, zijn beperkt beschikbaar. Cijfers uit de veiligheidsmonitor voor de periode van 2000 tot 2008 wijzen op een significante daling voor vandalisme, inbraak(pogingen) en voor diverse vormen van diefstal (met of zonder geweld, auto- en fietsdiefstal), terwijl andere delicten (zoals geweld, vluchtmisdrijf en seksuele delicten) geen significante stijging of daling vertonen. De ISRD-bevragingen vinden voor de

¹² Met dank aan Claire Gavray (ULiège), Stefaan Pleysier (KU Leuven) en Nicole Vettenburg (UGent).

periode 2006 tot 2013/2014 geen aanwijzingen voor een crime drop. Er zijn zelfs indicaties voor opnieuw enige toename van vandalisme, winkeldiefstal en diefstallen uit wagens. Maar de cijfers hebben slechts betrekking op vier steden, en zij dus geen representatief staal voor België.

Over het algemeen kunnen we stellen dat de officiële cijfers in België nog erg beperkt zijn, en weinig tot geen betrouwbare informatie geven over de crime drop van de jaren '90. We vinden pas voldoende betrouwbare politie- en parketcijfers vanaf enkele jaren na de eeuwwisseling. Het dark number onderzoek kan een belangrijke aanvulling vormen, maar de bestaande initiatieven blijven erg beperkt in de tijd. De veiligheidsmonitor laat toe enige tendensen uit te tekenen voor de periode van 2000 tot 2008, maar ontbreekt verder aan continuïteit. De ISRD-bevragingen leveren boeiende data inzake jeugdcriminaliteit, maar de afnames gebeuren sporadisch en worden gerealiseerd in een beperkt aantal steden waardoor de representativiteit voor België niet is verzekerd. De ICVS wordt in dit rapport niet behandeld, maar de laatste afname in België situeren we reeds in de periode 2004 tot 2006.

IV. Verklaringen en hypothesen voor de crime drop

De crime drop van de jaren '90 die eerst in de VS werd vastgesteld kwam geheel onverwacht. Meer zelfs, vooraanstaande experts hadden voor die periode een explosieve stijging van criminaliteit voorspeld (Levitt 2004). Pas nadat de crime drop zich voordeed ontwikkelden zich tal van theorieën die de criminaliteitsdaling moeten verklaren. Deze verklaringen gaan diverse richtingen uit en baseren zich op uiteenlopende hypothesen. Van hypothesen gelinkt aan verbeterde politie- of veiligheidsstrategieën, over veronderstellingen aangaande wijzigingen in de sociale of economische context, tot het relateren van criminaliteitscijfers aan demografische evoluties. In dit hoofdstuk bespreken we een aantal van deze hypothesen en becommentariëren op basis van beschikbare data en/of onderzoek de plausibiliteit ervan. De hypothesen worden ingedeeld in drie groepen. Eerst gaat het om hypothese die de crime drop willen verklaren aan de hand van wijzigingen in de demografie. Vervolgens gaan we in op hypothesen die de crime drop wijten aan verbeterde controle- en/of veiligheidsmaatregelen. En ten slotte komen hypothesen aan bod die gerelateerd zijn aan achtergrondfactoren of oorzaken van criminaliteit. Er bestaan nog meer hypothesen dan diegene die in dit rapport aan bod komen. In dit hoofdstuk bespreken we enkel hypothesen die in de literatuur vaker worden genoemd en/of waarbij specifiek onderzoek werd opgezet om de impact op criminaliteitstrends na te gaan.

IV.1. Demografische hypothesen

Demografische hypothesen stellen dat schommelingen in criminaliteitsstatistieken minstens gedeeltelijk te verklaren zijn door wijzigingen in de omvang of de samenstelling van de bevolking. Zo mag je een groter aantal delicten verwachten naarmate de bevolking toeneemt. De verklaring van de crime drop wordt echter niet gezocht bij een wijziging in de bevolkingsgrootte, maar wordt eerder gezocht bij veranderingen in de bevolkingssamenstelling. Vooral het aandeel jongeren binnen een populatie kan een verklarende rol spelen. Het is een gekend fenomeen dat adolescenten en jongvolwassenen verantwoordelijk zijn voor een groot aandeel van de criminaliteitscijfers. Jeugdcriminologisch onderzoek beschrijft een piek van delinquent gedrag bij jongeren in de eerste jaren van de adolescentie en de overgang naar jongvolwassenheid. Over het algemeen wordt die piek, althans voor een aantal veel voorkomende delicten, gesitueerd binnen de leeftijdsvoorke van 15 tot 18 jaar (Bursens 2007; Op de Beeck and Cops 2010; Matthews and Minton 2018). Naarmate de jongerenpopulatie groter of kleiner wordt, zou dat een belangrijke stijging, dan wel daling in de criminaliteitsstatistieken veroorzaken. De vergrijzing van de bevolking in vele landen zou op die manier de crime drop kunnen verklaren.

Aanvankelijk lijkt de demografische hypothese empirische ondersteuning te vinden in de Verenigde Staten. Politie-statistieken tonen een stijging van de criminaliteit tot eind jaren '70 en dat wordt gelinkt aan de geboortegolf die na de tweede wereldoorlog plaats vond. Van deze generatie babyboomers wordt het grootste cohort geboren in 1960, waarna de geboortegolf gaat liggen. Dit cohort wordt in 1980 twintig jaar oud, en heeft dan de grootste delinquentiepiek achter de rug. Blumstein, Cohen en Miller (1980) voorspellen op basis van deze cijfers een piek aan criminaliteit in 1980, gevolgd door een langdurige en blijvende daling in de criminaliteitscijfers. Aanvankelijk lijken ze het bij het rechte eind te hebben. Na 1980 tonen politiecijfers een afgetekende daling inzake moord en diefstal met geweld. Alleen, die daling stopt reeds in 1984, waarna opnieuw een stijgende lijn wordt ingezet tot 1991. Deze stijging kon niet aan een geboortegolf worden gelinkt, maar heeft volgens Blumstein (2006) alles te maken met de opkomst van de crackepidemie (cfr. infra: IV.3.3. De crackhypothese).

Steven Levitt (1999) berekende voor diverse periodes of wijzigingen in de leeftijdsstructuur van de bevolking stijgende of dalende criminaliteitstrends in de VS kunnen verklaren. De impact van een

demografische wijziging in leeftijdsstructuur is volgens de auteur ofwel niet éénduidig en in het beste geval in beperkte mate aanwezig. Zo nam het aantal arrestaties voor moord sterk toe van 1960 tot 1980 met meer dan 102,4 percent, terwijl men omwille van demografische ontwikkelingen hooguit een stijging van 19,7 percent kon verwachten. In de daaropvolgende periode van 1980 tot 1995 wordt op basis van demografische wijzigingen een daling van 8,0 percent voorspeld, maar die blijkt in werkelijkheid 19,6 percent te zijn. Bij geweldsdelicten verwacht men in diezelfde periode ook een daling van 12,0 percent, maar wordt bij het aantal arrestaties voor deze delictsvorm een stijging met 14,8 percent genoteerd. Het meest in lijn liggend met de demografische ontwikkelingen zijn de eigendomsdelicten. Een vastgestelde daling van 29,2 percent arrestaties in de periode van 1980 tot 1995 ligt enigszins in lijn met de verwachte daling van 18,2 percent op basis van demografische gegevens. Al is de discrepantie in de voorafgaande periode van 1960 tot 1980 weer heel erg groot. In die periode voorspelt men op basis van de demografische wijzigingen een stijging van 16,8 percent, terwijl de werkelijke stijging in deze periode maar liefst 216,1 percent meet. Ook na 1995 blijkt een nieuwe stijging van de jongerenpopulatie opnieuw in schril contrast te staan met de daling van de criminaliteitscijfers die zich ook dan nog blijft doorzetten. Levitt concludeert dat demografische ontwikkelingen in beperkte mate een impact kunnen hebben op criminaliteitstrends, maar op zich onvoldoende zijn om de grote fluctuaties te begrijpen (Levitt 2004).

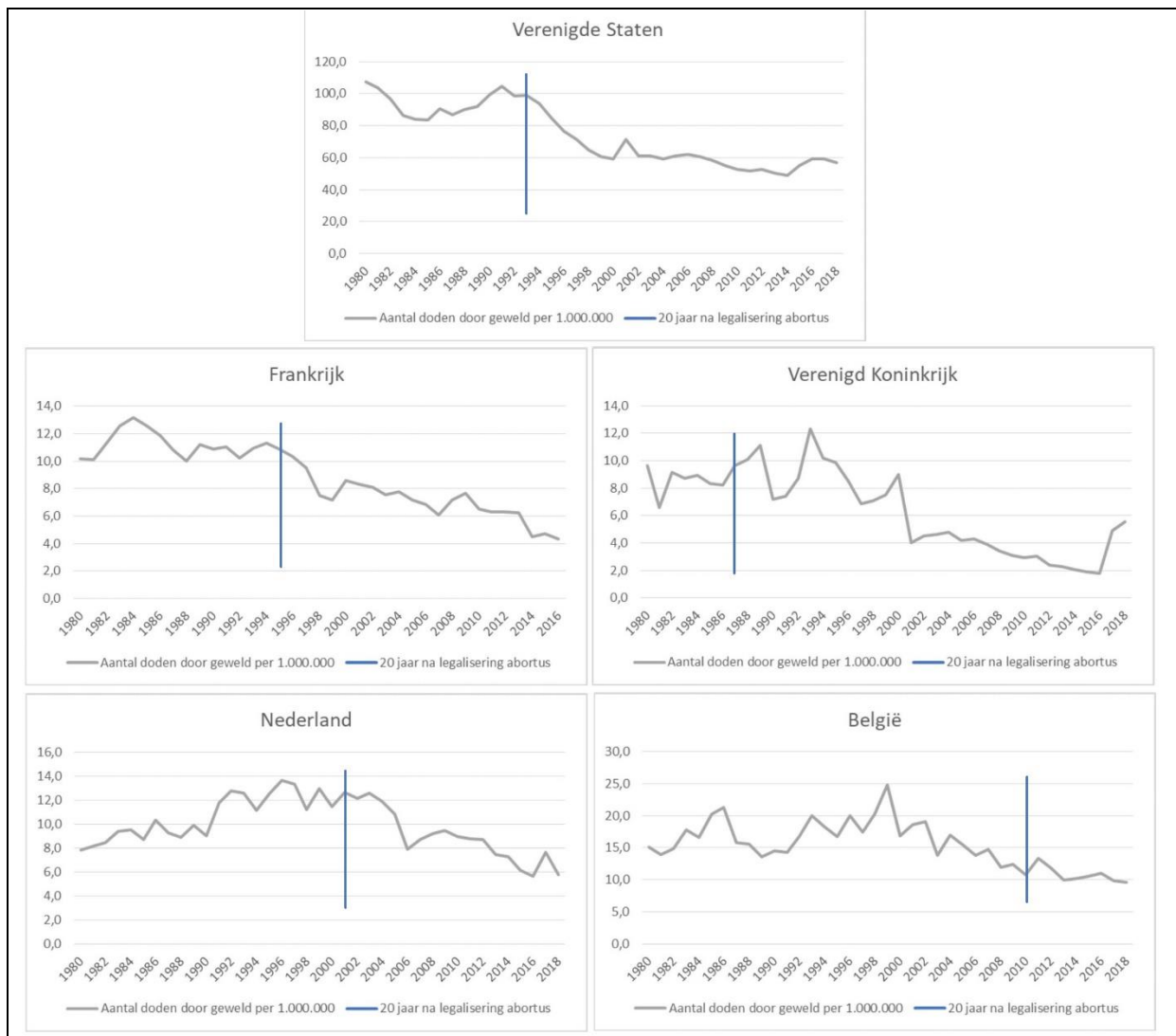
Ook Sprott en Cesaroni (2002) vinden aanwijzingen dat demografische wijzigingen wel een (klein) deel van een criminaliteitsdaling kunnen verklaren. Zij analyseerden de cijfers inzake moord en doodslag voor Canada en de Verenigde Staten. Dat zijn twee landen waar het fenomeen van levensdelicten zich erg verschillend toont, zowel qua kwantiteit (in de VS veel méér dan in Canada) als in de wijze van uitvoering (veel vaker aan de hand van vuurwapens in de VS). Op basis van wijzigingen in de bevolkingsstructuur berekenden zij het verwacht aantal arrestaties per leeftijdsgroep voor de periode van 1995 tot 1999 en vergeleken dat met het werkelijk aantal arrestaties per leeftijdsgroep. Zowel voor Canada als voor de Verenigde Staten komen zij tot de vaststelling dat demografische veranderingen slechts ongeveer 14 percent van de reële crime drop kunnen verklaren. Demografie lijkt dus een klein deel van de verklaring te kunnen zijn.

Een alternatieve demografische hypothese is de abortushypothese die onder meer door Donohue en Levitt werd geponeerd (Donohue & Levitt 2001; Levitt 2004). Wanneer in 1973 een uitspraak van het hooggerechtshof van de Verenigde Staten abortus tot een grondwettelijk recht maakt, zou dat de criminaliteitsdaling van de jaren '90 kunnen verklaren. Want, zo redeneert men, ongewenste kinderen hebben een groter risico om in de criminaliteit te belanden. En de legalisering van abortus maakt dat er minder ongewenste kinderen worden geboren. Abortus zou er volgens de auteurs voor gezorgd hebben dat er minder kinderen worden opgevoed in een 'hoog-risico omgeving'.

Waar de geboortegolf van de babyboomers de dalende criminaliteitscijfers in de VS aan het begin van de jaren '80 wil voorspellen, mikt de abortushypothese op de daling die wordt vastgesteld in de jaren '90. Levitt (2004) wijst erop dat vijf staten waar abortus reeds werd gelegaliseerd in 1970, drie jaar vóór de uitspraak van het hooggerechtshof die de legalisering in het hele land betekende, ook eerder een daling in de criminaliteitsstatistieken zien dan de andere staten. En de staten waar abortus na de legalisering in grote mate wordt toegepast zien een sterkere daling in vergelijking met staten waar abortus ondanks legalisering weinig wordt toegepast.

De daling na abortus zien we voor de VS ook terug in het aantal doden door geweld. Twintig jaar na de legalisering in 1973 zet zich de daling in. Toch lijkt het om een eerder toevallige samenloop te gaan. Legalisering van abortus gebeurt in diverse landen op verschillende momenten (United Nations 2001). Als we kijken hoe de crime drop in vier Europese landen zich verhoudt met het moment van legalisering van abortus, dan zien we dat de breuklijn zich niet op dezelfde manier toont (zie Figuur 24). In Frankrijk (legalisering in 1975) is er al een eerdere daling vast te stellen. In

het Verenigd Koninkrijk (legalisering in 1967) volgt er 20 jaar na legalisering nog een periode van stijging van het aantal doden door geweld. In Nederland (legalisering in 1981) zet de daling zich pas enkele jaren later in, en in België (legalisering in 1990) is 20 jaar na de legalisering de daling al grotendeels achter de rug. Op het eerste zicht lijkt de hypothese dus niet meteen ondersteund door deze cijfers, maar verdere analyse is nodig, bijvoorbeeld omdat de legalisering van abortus niet noodzakelijk samenhangt met de mate waarin abortus daadwerkelijk wordt toegepast.

Figuur 24 - De impact van de legalisering van abortus op het aantal doden door intentioneel geweld per 1 miljoen inwoners (1980-2018): Verenigde Staten, Frankrijk, Verenigd Koninkrijk, Nederland en België

IV.2. Controlehypothesen

IV.2.1. De politiehypothese

De politiehypothese stelt dat de crime drop werd veroorzaakt door meer in te zetten op politie en door verbeterde politiestrategieën. Deze idee vindt zijn oorsprong bij de sterke crime drop die werd vastgesteld in New York. De aanpak van toenmalig burgemeester Rudy Giuliani zou daar aan de grondslag liggen. Die kiest voor een harde aanpak van criminaliteit, waarbij de politie meer en sneller ingrijpt bij overlast en een sterkere focus op 'hot spots'.

Dat de harde aanpak die door Giuliani werd gepropageerd aan de basis van de crime drop ligt, kan meteen in vraag gesteld worden door het feit dat de crime drop in New York in 1990 begint, terwijl Giuliani pas 3 jaar later wordt aangesteld als burgemeester (Levitt 2004). Bovendien wordt in die periode een crime drop vastgesteld in alle grote Amerikaanse steden, én er zijn aanwijzingen dat de cijfers in New York werden gemanipuleerd door politieofficieren opdracht te geven om klachten van burgers niet te rapporteren (Schuilenburg 2013). Levitt (2004) stelt dat de nieuwe politie-aanpak van Giuliani in New York de crime drop van de jaren negentig niet volledig verklaart, maar mogelijk heeft de sterke toename van het aantal politieagenten wel een impact gehad. Een studie van Marvell & Moody (1996) onderzocht het verband tussen de uitbreiding van een korps en de daaropvolgende criminaliteitstrends. Zij deden dat voor de periode 1972 tot 1992, een periode waarin criminaliteit nog sterk stijgend was, en vinden een samenhang tussen de uitbreiding van een korps en een daaropvolgende daling van (de meeste vormen van) criminaliteit. Maar ze stellen ook de omgekeerde beweging vast: wanneer criminaliteit stijgt, wordt het politiekorps in de daaropvolgende periode uitgebreid. Een oorzakelijk verband tussen de grootte van het korps en eventuele dalingen van criminaliteit lijkt op basis van deze studie niet mogelijk. Er kan niet worden gecontroleerd voor andere, buitenpolitie-initiatieven die worden genomen naar aanleiding van de stijgende criminaliteitscijfers die tot de uitbreiding van het korps hebben geleid. Het is best mogelijk dat stijgende criminaliteitscijfers ook tot andere initiatieven hebben geleid, zoals burgers die zich beter gaan beveiligen (cfr. infra: IV.2.2. De beveiligingshypothese) of het inzetten op andere vormen van preventie. Bovendien hangt de potentiële impact van de politie uiteraard ook af van wát zij precies op het terrein doet. Niet alle gehanteerde strategieën en aanpak zijn even effectief in de bestrijding van criminaliteit (Telep & Weisburd 2012; Weisburd & Eck 2004).

IV.2.2. De beveiligingshypothese

Om criminaliteit tegen te gaan kunnen een overheid, bedrijven of particulieren beveiligingsmaatregelen nemen, zoals het plaatsen van camerabewaking, verhogen van toezicht door veiligheidsdiensten, of het bemoeilijken van toegang tot huizen of winkels, enzovoort. Dergelijke ingrepen kennen we onder de noemer 'situatieve preventie'. Ze willen de gelegenheid tot het plegen van delicten wegnemen of minstens bemoeilijken door enerzijds aan *target hardening* te doen, en anderzijds in te zetten op meer toezicht. De diverse maatregelen streven verschillende effecten na: de daadwerkelijke of volgens de dader ingeschatte pakkans verhogen, en/of de werkelijke of veronderstelde baten verminderen, en/of de werkelijke of veronderstelde inspanning om het delict te plegen verhogen (Farrell et al. 2011). De beveiligingshypothese bouwt zijn logica op de gelegenheidstheorie van Marcus Felson (1998). Die stelt dat een misdrijf zal plaats vinden wanneer drie elementen in tijd en ruimte samen komen. Ten eerste moet er een aantrekkelijk doel zijn (een *suitable target*). Ten tweede is de aanwezigheid van een gemotiveerde dader nodig om het misdrijf te voltrekken. En als derde element geldt de afwezigheid van geschikt toezicht (een *capable guard*) als randvoorwaarde opdat het delict zich kan manifesteren (Felson 1998).

Een belangrijke pijler van situatieve preventie wil onder de noemer van *target hardening* de toegang tot het voorwerp van een delict bemoeilijken. Dat kan met een fysieke ingreep, bijvoorbeeld door tralies te plaatsen, versterkt glas of veilige sloten, maar het kan ook digitaal, ter beveiliging van apparaten, mailaccounts, servers, enzovoort.

De tweede pijler van situatieve preventie behelst het inzetten op meer toezicht. Dat kan technologisch, zoals bij camerabewaking, of door in te zetten op toezicht door bijvoorbeeld politiediensten of privé-beveiligingsfirma's.

De protagonisten van de beveiligingshypothese vinden aanwijzingen voor hun stelling in de periode voorafgaand aan de crime drop. De stijging van geregistreeerde criminaliteit vanaf de jaren 1960 tot

1990 is er volgens hen gekomen door de stijging van welvaart in die periode. Die heeft namelijk geleid tot een groter aantal doelwitten en dus meer gelegenheid voor criminaliteit (van Dijk 2012). Dat daarna de crime drop er is gekomen, is een gevolg van de reactie van burgers op die criminaliteitsstijging. Zij zijn zich namelijk beter gaan beveiligen tegen allerhande delicten. In Duitsland stelt men vast dat het aantal wagens diefstal afneemt nadat in 1995 alle nieuwe wagens verplicht met een elektronische startonderbreker worden uitgerust (Bässmann 2011). Farrell, Tseloni et al. (2011) wijten de dalende cijfers inzake autodiefstal en diefstal uit wagens in het Verenigd Koninkrijk aan de groeiende implementatie van centrale vergrendeling, startonderbrekers en alarmsystemen in voertuigen sinds het begin van de jaren '90. Vooral een combinatie van deze maatregelen levert de beste resultaten op.

Auteurs die de beveiligingshypothese onderschrijven vinden vooral steun voor hun hypothese door het samengaan van dalende criminaliteitscijfers met een trend van toenemende investeringen in veiligheidsmaatregelen. De vraag blijft in hoeverre het inderdaad de beveiligingsmaatregelen zijn die de crime drop hebben uitgelokt. Zo verwachtte Bässmann (2011) dat de invoering van startonderbrekers zou leiden tot een daling van autodiefstallen, maar dat het aantal motordiefstallen daarom zou stijgen, maar dat bleek niet het geval. Ook het aantal motordiefstallen nam af, weliswaar niet zo sterk als het aantal wagensdiefstallen. De beveiligingshypothese heeft bovendien ook moeite om de daling van andere delicten, zoals geweldsdelicten te verklaren. Aanhangers van de beveiligingshypothese proberen dat te doen aan de hand van de debuuthypothese. Die stelt dat jongeren criminaliteit instappen via kleine diefstallen, om daarna de stap te zetten naar andere vormen van criminaliteit. Nu die kleine diefstallen worden voorkomen door beveiligingsmaatregelen dalen dus ook andere en ernstigere vormen van criminaliteit (van Dijk 2012; Farrell et al. 2011), maar dat lijkt vooral toch een redenering om de beveiligingshypothese te kunnen handhaven ten aanzien van critici die vaststellen dat beveiliging waarschijnlijk toch niet de oorzaak is geweest van een fenomeen van criminaliteitsdaling dat breder is dan enkel de daling van eigendomsdelicten.

IV.2.3. De bestraffingshypothese

Het fenomeen van de criminaliteitsdaling werd in de Verenigde Staten door sommigen gerelateerd aan een strenger punitief beleid. Door vaker en zwaardere gevangenisstraffen uit te spreken, of door de toenemende toepassing van de doodstraf zou dat potentiële criminelen afschrikken om delicten te plegen. De achterliggende redenering is nog steeds dezelfde als beschreven in het klassieke werk 'over misdaden en straffen' van Cesare Beccaria uit 1764. Men gaat ervan uit dat mensen rationele wezens zijn. Dat betekent dat zij een kosten-batenanalyse maken alvorens bepaalde gedragingen te stellen. Door voldoende zware straffen te voorzien, wordt het voordeel dat men door een delict kan bekomen weggenomen (Pauwels 2012).

De vraag die ook Beccaria zich meteen stelt, is of het wel degelijk de zwaarte van de straf is die afschrikt, dan wel de kans dat men gestraft wordt. De gepercipieerde zekerheid dat men voor een misdrijf gepakt wordt, zou dan een grotere impact kunnen hebben dan de straf die men veronderstelt te krijgen (Paternoster 2010).

Er bestaan ook andere hypothesen gelinkt aan punitieve preventie. Zo verwachten sommigen dat het opsluiten van veroordeelden tot een daling van criminaliteit kan leiden omwille van incapacitatie. De incapacitatie-hypothese verwacht een positief effect op de criminaliteitscijfers door de toepassing van gevangenisstraffen, gewoon omdat gedetineerden alvast tijdens de periode van opsluiting geen delicten (buiten de gevangenis) meer kunnen plegen (Levitt 2004; Blumstein 2006).

Of straffen werkelijk een afschrikkingseffect hebben wordt al lang in vraag gesteld en is bijzonder vaak voorwerp van onderzoek geweest. Een synthese van onderzoek op dit thema toont dat de bewijslast voor afschrikkingseffecten door strafrechtelijke sancties erg dun is. Als het

strafrechtssysteem al zou kunnen inspelen op de rationele overwegingen van potentiële overtreders, dan wordt dat in ieder geval erg bemoeilijkt door de te lange tijdsintervallen tussen het gestelde gedrag en de uiteindelijke strafuitvoering (Paternoster 2010). Incapacitatie-effecten lijken wel te bestaan, maar bij een toenemende gevangenispopulatie neemt het relatieve effect ervan snel af (Liedka, Piehl & Useem 2006). In het kader van de crime drop stelt zich nu de vraag of de tendens naar strengere straffen en meer of langere opsluiting de criminaliteitsdaling kunnen verklaren. Deze hypothese is opnieuw een voorbeeld van hoe men in de Verenigde Staten de crime drop wil verklaren met de daar uitgerolde initiatieven. Maar die initiatieven worden niet gevolgd in andere landen die een gelijkaardige crime drop vertonen. Zo tonen de criminaliteitscijfers in buurland Canada quasi hetzelfde patroon als in de VS. Maar in Canada is men op geen enkel moment meegegaan in de idee van een zero-tolerantiebeleid, een strengere bestraffingspolitiek, of in de trend om meer mensen langer op te sluiten. Terwijl in de Verenigde Staten de detentieratio stijgt van 150 per 100.000 inwoners in 1970 naar 756 per 100.000 in 2007, blijft in Canada deze ratio sinds 1960 fluctueren rond 100 gevangenen per 100.000 inwoners (Tonry 2014). In West-Europa is het plaatje van de verstrenging van straffen minder duidelijk. Enerzijds zien we dat het aantal personen dat naar de gevangenis wordt verwezen daalt in de periode van 1980 tot 2005. En toch stijgt de gevangenispopulatie in deze periode door de toenemende lengte van gevangenisstraffen (Aebi, Linde & Delgrande 2015). Smit, van Eijk en Decae (2012) onderzochten of straffen strenger zijn geworden in Europa door te kijken naar het aandeel van gevangenisstraffen binnen alle veroordelingen en de gemiddelde lengte van gevangenisstraffen. Voor West-Europa zien zij dat de straffen strenger werden van 1990 tot 1995 om daarna stabiel te blijven tot het einde van de meting in 2007. Het lijkt erop dat Westeuropese landen begin jaren '90 met een verstrenging reageerden op de tot dan stijgende cijfers van diverse delicttypen om daarna het beleid te stabiliseren eens de cijfers dalende trends vertoonden.

IV.3. Oorzaakhypotheses

In hogergenoemde controlehypotheses wordt de criminaliteitsdaling toegeschreven aan de aanpak van criminaliteit door politionele, justitiële en/of veiligheidsactoren. Maar mogelijk heeft de daling te maken met veranderingen in de bredere samenleving, waardoor oorzaken of factoren die kunnen leiden tot criminaliteit minder vaak voorkomen, of waarbij beschermende factoren tegen criminaliteit sterker aanwezig zijn.

IV.3.1. De welvaartshypothese

Volgens de welvaartshypothese zou criminaliteit verminderen als welvaart toeneemt en/of als de welvaart eerlijker wordt verdeeld over de bevolking. Zo toonde Willem Bongers (1916) hoe het aantal arrestaties in de tweede helft van de negentiende eeuw in Nederland in sterke mate samenloopt met de broodprijzen in deze periode.

De criminaliteitsdaling in de VS tussen 1991 en 2001 gaat inderdaad gepaard met een economische opleving, waarbij het BBP (bruto binnenlands product) per capita maar liefst met 30 procent toeneemt (Levitt 2004). Rosenberg en Messner (2009) stellen in dezelfde zin vast dat de economische heropleving zowel in de Verenigde Staten als in Europa nauw samengaat met een terugval in de inbraakcijfers in beide regio's. Maar in de eveneens economisch sterke jaren '60 is die criminaliteitsdaling er niet. De politiestatistieken wijzen in die periode net op een sterke toename van criminele feiten in de VS (van Dijk 2012; Levitt 2004). Bovendien heeft de daling in de jaren '90 niet enkel betrekking op financieel gemotiveerde delicten, maar dalen ook andere delicten (Levitt 2004).

De sterke stijging van delicten in de economisch bloeiende jaren '60 doet Van Dijk (2012) besluiten dat Bonger ongelijk had. Minder armoede leidt dus toch niet tot minder criminaliteit. Nochtans stelde Bonger niet zozeer dat armoede tot criminaliteit leidt, maar wel het gevoel van subjectieve deprivatie. Zo beschrijft hij dat ook een stijgende welvaart wel eens tot hogere criminaliteit kan leiden doordat meer mensen willen delen in die nieuwe rijkdom, maar dat niet altijd kunnen (Bonger 1916: 570). In tegenstelling tot aanhangers van de beveiligingshypothese die de stijgende criminaliteit bij toenemende welvaart aan de toegenomen gelegenheid wijten, stelt Bonger dat een toenemende welvaart vooral de begeerte bij mensen aanwakkert om nog meer te bezitten.

Net als bij de beveiligingshypothese hebben ook theorieën die het verband zoeken tussen criminaliteit en economische omstandigheden het moeilijk met de vaststelling dat de criminaliteitsdaling niet alleen eigendomsdelicten betreft, maar ook gaat over andere delicttypen zoals geweld, levensdelicten en verkrachting (Tonry 2014).

IV.3.2. De schoolhypothese

Scholen kunnen een positieve of negatieve invloed hebben op criminaliteit bij jongeren. Schoolfactoren blijken in de adolescentie zelfs een belangrijkere rol te spelen dan gezinsfactoren (Vettenburg 1988; Hart & Mueller 2013). Er zijn diverse mechanismen die de rol van de school op criminaliteitscijfers kunnen verklaren.

Een eerste verklaring voor de dalende criminaliteitscijfers wordt gezocht in de langere schoolloopbanen, voornamelijk bij leerlingen uit beroepsopleidingen. Een verlenging van de leerplicht kan leiden tot lagere criminaliteitscijfers bij jongeren. De meest eenvoudige verklaring is dat leerlingen die tijd op de schoolbanken doorbrengen minder tijd hebben om zich met delinquente activiteiten bezig te houden. Deze redenering ligt in de lijn van één van de sociale bindingen die de kans op delinquent gedrag zou verkleinen. Volgens Travis Hirschi (1969) zou de mate van '*involvement*' in conventionele activiteiten leiden tot minder delinquent gedrag, omdat er dan minder tijd en energie rest voor deviant gedrag.

Maar het verlengen van de schoolloopbaan kan ook via een ander mechanisme een gunstig effect op criminaliteit veroorzaken. Meer bepaald kunnen langere schoolloopbanen een grotere garantie geven op het behalen van een diploma en nadien een plaats op de arbeidsmarkt. Op die manier worden langetermijneffecten veroorzaakt, doordat de betrokken personen in mindere mate richting criminaliteit gelokt worden door materiële tekortkomingen (Machin, Marie & Vujić 2011).

Een andere schoolgerelateerde verklaring heeft te maken met de schoolaanpak. Het schoolklimaat, de manier waarop scholen zich organiseren, waarop les wordt gegeven, waarop leerlingen worden begeleid, wijzigt voortdurend. Naarmate de aanpak op school er beter in slaagt om goede bindingen bij de leerlingen te ontwikkelen, wordt de kans kleiner dat zij afhaken op school en een delinquente carrière aanvatten (Bursens 2017). Een veranderde verhouding tussen leerkrachten en leerlingen met betere onderlinge relaties en een warmer schoolklimaat zorgt ervoor dat meer leerlingen sterke sociale bindingen ontwikkelen en dat houdt jongeren tegen om een delinquentie carrière aan te vatten.

Dat schoolgaan een invloed heeft op criminaliteitscijfers toont zich bijvoorbeeld wanneer de verlenging van de leerplicht leidt tot lagere criminaliteitscijfers bij jongeren. Dat werd onder meer vastgesteld in Nederland. De leerplichtleeftijd werd er in 2007 verlengd van 16 naar 18 jaar voor leerlingen die nog geen minimaal kwalificatieniveau haalden. Het gevolg is een opmerkelijk daling van het aantal aangehouden jongeren binnen de leeftijd van 16 tot 18 jaar (Marie & Paulovic 2017). De meest eenvoudige verklaring lijkt dan dat leerlingen die tijd op de schoolbanken doorbrengen

minder tijd hebben om zich met delinquente activiteiten bezig te houden. Maar er worden ook effecten op langere termijn vastgesteld. Zo werd de leeftijd tot wanneer men leerplichtig is in Engeland en Wales in 1972 verhoogd van 15 naar 16 jaar. Een onderzoek dat de geboortecohortes vóór en ná deze wetswijziging bestudeerde kon een blijvend lagere kans op het plegen van vermogensdelicten toewijzen aan de verplichte langere leerduur, terwijl het effect op geweldsdelicten niet duidelijk was (Machin, Marie & Vujić 2011).

Er is behoorlijk wat onderzoek dat aantoont hoe belangrijk het schoolklimaat en een goede leerkracht-leerlingrelatie zijn ter voorkoming van probleemgedrag. Een leerkracht-leerling relatie die wordt gekenmerkt als warm, vertrouwensvol en met weinig conflict leidt tot minder externaliserend (hyperactief, impulsief of agressief) of internaliserend (gekenmerkt door depressieve of angstige gevoelens) probleemgedrag bij leerlingen (Baker, Grant & Morlock 2008). Een onderzoek bij 11872 scholieren uit het derde en vijfde jaar middelbaar onderwijs in Vlaanderen toont dat leerlingen die het gevoel hebben dat leerkrachten in hen geloven, in hen geïnteresseerd zijn en respect van leerkrachten ervaren, minder vaak probleemgedrag vertonen op school (Demant & Van Houtte 2012). Een onderzoek in Duisburg bevroeg jaarlijks 1769 scholieren vanaf het zevende tot het tiende jaar (leeftijd 13 tot 16 jaar) (Theimann 2016). Hieruit leerden de onderzoekers dat leerlingen die vertrouwen hebben in hun leerkracht en vinden dat de leerkracht hen rechtvaardig behandelt een meer prosociale houding ontwikkelen. Zij vinden het meer belangrijk dat regels worden gevolgd, dat men anderen geen schade toebrengt en dat ze een goed rolmodel horen te zijn. Deze prosociale houding vermijdt op zijn beurt het ontwikkelen van delinquent gedrag later (Theimann 2016). Een onderzoek in de Verenigde Staten bij 1434 leerlingen uit zes verschillende scholen vond significant minder delinquent gedrag en minder druggebruik in scholen waar de leerlingen vinden dat de leerkrachten, maar ook de leerlingen, zorgzaam en ondersteunend zijn voor elkaar, en waar de leerlingen een grote mate van autonomie (gemeten aan de hand van stellingen zoals *“the teacher lets me choose what I will work on”*) rapporteren (Battistich & Hom 1997). Wat we echter moeilijk in kaart kunnen brengen, is hoe het schoolklimaat in België is gewijzigd doorheen de tijd. Men kan in ieder geval veronderstellen dat het hier om een geleidelijk proces gaat, waarbij de schoolcultuur langzaam wijzigt. Bovendien zal deze evolutie niet in iedere school in dezelfde mate of op hetzelfde moment plaats vinden.

IV.3.3. De crackhypothese

De crackhypothese wil de stijging van criminaliteit in de jaren '80 en de daaropvolgende crime drop verklaren. Wanneer crack als nieuwe en goedkope drug sterke opgang maakt in de VS heeft de drugsmafia nood aan jongeren die de drug aan de man brengen. Volgens Blumstein (2006) werden daartoe vele jongeren gerecrueteerd en van wapens voorzien. Dat moet de sterke stijging van geweld en van het aantal moorden door jongeren tussen 1985 en 1993 verklaren (Cook & Laub 1998; Blumstein 2006). Daarna stuikt de crackmarkt in elkaar. De jongeren waren niet langer nodig voor de drugverkoop en vonden hun plaats in de sterke economie van dat moment. Het is opnieuw een hypothese van Amerikaanse wetenschappers die toch weinig toereikend lijkt wanneer blijkt dat de crime drop een internationaal fenomeen is. In Europese landen, Canada en Australië worden gelijkaardige criminaliteitstrends gevonden, zonder dat er sprake is van een crack- of cocaïne-epidemie (van Dijk 2012).

De crackhypothese is te eng op de leest van de situatie in de VS geschreven om een internationale crime drop te kunnen verklaren. Maar in het verlengde wordt door enkele auteurs onderzocht of een verminderd gebruik van drugs of alcohol mee aan de basis kan liggen van de criminaliteitsdaling. Een onderzoek naar de crime drop in New York stelt vast dat een verminderde vraag en een groeiend aanbod van cocaïne en heroïne geleid heeft tot een sterke prijsdaling. En dat zou volgens de auteurs vervolgens tot de significante criminaliteitsdaling hebben geleid (Wendel et al. 2016).

Maar de link tussen een criminaliteitsdaling en druggebruik lijkt toch niet evident. Het gebruik van illegale drugs kende in de VS inderdaad een sterke daling in de jaren '80, maar vanaf 1992 steeg het gebruik weer sterk tot eind jaren '90 (Johnston et al. 2016). Alcoholconsumptie zou ook een rol kunnen spelen, want reeds vaak in verband gebracht met een verhoogde kans op het plegen van zowel eigendomsdelicten als geweldsdelicten (Fagan 1990). Parker en Cartmill (1998) vinden voor de VS dat trends in alcoholconsumptie opvallend gelijk lopen met stijgende (in de jaren '60) en dalende (in jaren '80 en '90) trends inzake levensdelicten. Maar sluitend bewijs voor een oorzakelijk verband is dat voorlopig nog niet.

IV.3.4. De vrijetijdshypothese

Volgens de vrijetijdshypothese is het vrijetijdsgedrag van jongeren in belangrijke mate gewijzigd door de opkomst van sociale media en de introductie van smartphones. Beide fenomenen kennen een steile opmars in dezelfde periode dat de criminaliteitscijfers een sterke daling vertonen. Na platforms als MSN messenger en Hyves, worden tussen 2006 en 2010 grote spelers als Facebook, Youtube en Twitter in korte tijd populair in grote delen van de wereld (Weerman 2017). Het is precies in die periode dat de criminaliteitsdaling zich toont in verschillende Westerse landen. Frank Weerman (2017) ziet twee mechanismen die hier mogelijk spelen. Ten eerste is het vrijetijdspatroon van jongeren door deze nieuwe fenomenen sterk gewijzigd. De tijd die wordt gespendeerd aan internet- en smartphonegebruik gaat ten koste van rondhanggedrag dat vaker gerelateerd wordt aan delinquent gedrag bij jongeren. Daarnaast vervullen sociale media een aantal van de psychologische behoeften van adolescenten (de behoefte aan erkenning en waardering van leeftijdsgenoten, de behoefte aan identiteitsvorming en exploratie, en de behoefte aan vermaak) die sommigen vroeger bevredigden aan de hand van delinquente activiteiten.

Dat de invulling van vrije tijd een impact kan hebben op delinquent gedrag blijkt ook uit een participatieonderzoek binnen het Vlaams gewest (Smits, 2004). Men vindt er een hogere delinquentiegraad bij jongeren uit het beroepssecundair onderwijs (bso). Maar interessant is dat dit verband in deze studie kon worden wegverklaard wanneer het vrijetijdspatroon van de jongeren in de analyse wordt betrokken. Bso-jongeren gaan gemiddeld vaker uit en hebben daarom een grotere kans om probleemgerelateerd gedrag te stellen. Wanneer je rekening houdt met dit uitgaanspatroon, is de kans op delinquent gedrag gelijk aan niet-bso-jongeren. Het toont aan dat wijzigingen in de vrije tijd bij jongeren een impact kunnen hebben op criminele activiteit, maar het ontbreekt aan empirische data die het uitgaanspatroon van jongeren op lange termijn in kaart brengen om uitspraken te kunnen doen over de potentiële impact op de crime drop.

IV.3.5. De cybercrimehypothese

In het verlengde van de vrijetijdshypothese die de daling van criminaliteit linkt aan een verschuiving van vrijetijdsactiviteiten naar de virtuele wereld, bestaat er ook een cybercrimehypothese. Internet heeft namelijk de deur geopend voor tal van nieuwe vormen van criminaliteit (Odinot, de Poot & Verhoeven 2018). Dat kan gaan om cybercrime in ruime zin, waarbij men voor traditionele criminaliteit computers of internet gaat gebruiken. Maar er ontstond ook cyberdependent crime, waarbij de criminaliteit louter kan bestaan dankzij de aanwezigheid van ICT, zoals bijvoorbeeld het verspreiden van ransomware. Doordat mensen meer tijd doorbrengen op het internet, denken sommige auteurs dat de crime drop wel eens deels kan verklaard worden door een verschuiving naar criminaliteit op het internet. Tcherni et al. (2016) stellen dat de daling tijdens de jaren '90 samengaat met aanwijzingen van een toename in online delicten. Vooral eigendomsdelicten zijn mogelijk verschoven van fysieke diefstal naar diefstal via het internet. Meer nog, de verschuiving kan zelfs een daling van geweldsdelicten verklaren. Wanneer diefstallen fysiek plaats vinden, is er vaak contact tussen dader en slachtoffer wat kan leiden tot gewelddadige incidenten. Maar als dat

onderling contact er niet meer is omdat de diefstallen online gebeuren, dan is de kans op geweld ook kleiner. De cybercrimetheypothese hinkt zo op twee gedachten. Enerzijds, dat de crime drop in feite niet echt een crime drop is, maar dat misdrijven in belangrijke mate zijn verschoven naar de digitale wereld. Anderzijds, dat de verschuiving van onze fysieke naar een virtuele wereld zelf ook heeft geleid tot een daling van criminaliteit in de fysieke wereld. Er worden echter ook vragen gesteld bij deze hypothesen. Zo schreven we eerder al dat de eigendomsdelicten eigenlijk al dalen sinds de jaren '80, ruim voor de sterke opkomst van internet. Ook Farrell en Birks (2018) zien problemen in tijd en plaats van de opkomst van cybercriminaliteit om de hypothese van verschuiving van criminaliteit te ondersteunen. En de idee dat de opkomst van eigendomsdelicten op het internet leidt tot een daling van geweldsdelicten in de fysieke wereld vindt weinig steun in de vaststelling dat alvast in West-Europa geen daling van geweldsdelicten, en meer bepaald van diefstallen met geweld, werd vastgesteld (cfr. supra: II. Een internationale crime drop).

IV.3.6. De beschavingshypothese

Wanneer historisch onderzoek aantoont dat de crime drop geen tijdelijk fenomeen is, maar een trend is die al eeuwen aan de gang is, voedt dat de interesse in de beschavingshypothese. Meerdere auteurs verwijzen naar het werk 'The Civilising Process' van Norbert Elias en vinden daar grond voor deze langlopende trend van dalende criminaliteit (Eisner 2008; Tonry 2014). In dit beschavingsproces zijn er twee belangrijke evoluties te onderscheiden die een invloed hebben gehad op criminaliteit en criminaliteitsbestrijding. Ten eerste is er de opkomst van de staten die gaandeweg het monopolie op de macht naar zich toetrekken. Met die macht krijgen zij ook een steeds grotere invloed en controle op het gedrag van mensen. Ten tweede is er de opkomst van het marktmechanisme en het kapitalisme. Die zorgt voor een groeiende onderlinge onafhankelijkheid van mensen. Dit economisch model heeft baat bij vreedevolle interacties tussen alle betrokken partijen (Eisner 2008). De toegenomen gevoeligheid en intolerantie tegenover geweld en andere misdrijven wordt aldus veroorzaakt door twee controlemechanismen. Het gaat enerzijds om een toegenomen externe controle op gedrag door de overheid, maar ook door sociale controle. Anderzijds is er sprake van toegenomen interne of zelfcontrole (Gurr 1981).

Aansluitend is er ook de moderniseringshypothese die zou moeten verklaren waarom criminaliteit vanaf de jaren '60 in vele landen is toegenomen. Deze hypothese is gebaseerd op de *Modernization theory* van Durkheim (Merton 1934). Die verwacht dat wanneer de samenleving transformeert van een mechanische naar een organische samenleving criminaliteit zal toenemen. In de mechanische samenleving is er sociale cohesie op basis van gelijkheid. De organische samenleving wordt gekenmerkt door de migratie van bevolking naar steden wat tot een gebrek aan informele en sociale controle leidt. Een studie van Rogers en Pridemore (2018) wil nagaan of deze hypothese de internationale crime trends kan verklaren aan de hand van een analyse waarin onder meer de wijzigende verstedelijkingsgraad in meer dan 60 landen wordt betrokken. Maar zij vinden geen steun voor de moderniseringshypothese. De verschillen in trends inzake levensdelicten tussen landen zijn er niet door te verklaren.

IV.4. De grote lijnen uit de hypothesen

Omdat de eerste vaststelling van een crime drop de Verenigde Staten betrof, werden aanvankelijk voornamelijk hypothesen ontwikkeld die probeerden de maatregelen, het beleid of andere trends die zich daar voordeden te relateren aan de criminaliteitsdaling. Men linkt de crime drop op dat moment aan het einde van de crackepidemie, de legalisering van abortus, de uitbreiding van het politie-apparaat of de strengere repressieve aanpak. Wanneer de crime drop echter een internationaal fenomeen blijkt en zich ook voordoet in landen waar geen sprake is van deze fenomenen, zoekt men naar mogelijke oorzaken die een meer internationaal karakter hebben, zoals

bijvoorbeeld de toename aan beveiligingsmaatregelen. Maar al deze theorieën zijn ontwikkeld als reactie op de vastgestelde crime drop uit de jaren '90. Het historisch onderzoek die de lange termijn evoluties inzake criminaliteit bespreekt, was op dat moment nog weinig bekend. De verklaringen werden daardoor gezocht op korte termijn (Tonry 2014). Zij houden dus geen rekening met de vaststelling dat criminaliteit al veel langer gestaag afneemt, met de jaren '60 tot '90 als anomalie in dat proces. Het is tot vandaag niet mogelijk om één unieke hypothese naar voor te schuiven ter verklaring van internationale trends van stijgende of dalende criminaliteit. En niet ondenkbaar is dat de crime drop een gevolg is van een combinatie van meerdere fenomenen tegelijk.

V. Een analyse op data uit de International Self-report Delinquency Study (ISRD)

Bij het in kaart brengen van criminaliteitstrends levert dark number onderzoek meer dan enkel cijfers over de incidentie of prevalentie van delicten. Naast vragen omtrent delicten waarvan men dader of slachtoffer werd, wordt in de vragenlijst meestal ook informatie opgevraagd met betrekking tot andere levensdomeinen. Data uit dergelijk onderzoek laten daardoor andere analyses toe, bijvoorbeeld om te bestuderen of bepaalde hypothesen al dan niet een dalende trend in criminaliteit kunnen verklaren. Voor dit project verkregen we data uit de tweede en derde bevraging van de International Self-report Delinquency Study (ISRD) in België. Het gaat om afnames die plaats vonden in respectievelijk de jaren 2006 en 2013/2014.

V.1. ISRD in België

De ISRD meet aan de hand van zelfrapportage de delinquentiegraad en het slachtofferschap bij jongeren. Drie afnamerondes vonden reeds plaats: ISRD1 (1991-1992), ISRD2 (2006-2008), ISRD3 (2012-2019). Een vierde afnameronde loopt van 2020 tot 2022.

België nam tot nu toe deel aan iedere ronde. Cijfers uit de eerste afname (ISRD1) zijn echter niet vergelijkbaar met de latere afnames. De uitvoering van de survey gebeurde nog te weinig gestandaardiseerd. Die standaardisatie van de survey en de steekproeftrekkingen krijgt vanaf ISRD2 veel meer aandacht (Junger-Tas 2010), waardoor de vergelijking tussen landen en over de tijd mogelijk wordt.

In België werd de survey, zowel voor ISRD2 als ISRD3, afgenomen in secundaire scholen van twee middelgrote steden (Luik en Gent) en twee kleine steden (Verviers en Aalst). Voor ISRD2 werden leerlingen bevroegd van het 1e tot het 3e jaar secundair onderwijs. Voor ISRD3 werden ook leerlingen uit het vierde jaar bevroegd. Het gaat om 2269 respondenten bij de afname van ISRD2 en 4752 respondenten bij de ISRD3 (Vettenburg 2007; Born & Gavray 2007; Pauwels, Vettenburg & Pleysier 2014; Gavray 2014). Een vergelijking tussen de twee meetmomenten kan enkel voor leerlingen uit de eerste drie jaren van het secundair onderwijs.

Het voordeel van een wetenschappelijk instrument als de ISRD is het grote aantal variabelen die in de vragenlijst worden opgenomen. Het gaat dan om klassieke achtergrondvariabelen aangaande kenmerken van de respondent (zoals bijvoorbeeld de socio-economische status van het gezin), maar daarnaast ook tal van variabelen gerelateerd aan verschillende levensdomeinen. Zo wordt bijvoorbeeld ook de vrijetijdsbesteding in kaart gebracht, de relatie met de ouders, belangrijke gebeurtenissen in het leven van de respondent, schoolervaringen, enzovoort. Dergelijke data laten toe om verdergaande analyses uit te voeren die ook iets vertellen over hypothesen die trends in criminaliteit willen verklaren.

V.2. Voorbereiding van een analyse op ISRD-data

Voor dit project werden data verkregen uit ISRD2 en ISRD3¹³. Het gaat om de afnames die in België plaats vonden in 2006 (ISRD2) en 2013/2014 (ISRD3). Aan de hand van de ISRD-data willen we nagaan of de prevalentie van delinquentie bij jongeren is gewijzigd in de loop van deze periode.

¹³ Met dank aan Stefaan Pleysier (KU Leuven), Nicole Vettenburg (UGent), Lieven Pauwels (UGent) en Claire Gavray (ULiège).

Ter voorbereiding van de analyse werd eerst onderzocht welke variabelen zich lenen voor een vergelijkende analyse tussen beide meetmomenten. Het moet onder meer gaan om variabelen die op exact dezelfde wijze werden bevraagd. Daarna werd gewerkt aan datacleaning en het voorbereiden van variabelen, bijvoorbeeld het aanduiden van de waarden, missing data, en/of het toepassen van (her)categorisering van variabelen (cfr. technisch rapport). Tot slot werden de data uit beide bevragingen samengevoegd in één databestand in functie van logistische regressie-analyses. Deze analyses moeten toelaten om na te gaan of eventuele verschillen over de tijd verklaard kunnen worden door bepaalde achterliggende factoren die in de surveys worden bevraagd.

Er werden analyses uitgevoerd met betrekking tot diverse delicttypen. De afhankelijke variabelen in de analyses betreffen de jaarprevalentie van volgende delicten: (1) vandalisme, (2) winkeldiefstal, (3) inbraak, (4) diefstal uit wagen, (5) wapendracht, (6) beroving, (7) gevecht in groep, (8) geweld en (9) drugverkoop. Deze variabelen werden tijdens beide surveys op exact dezelfde manier bevraagd, behalve bij de delicten 'gevecht in groep' en 'geweld'.

Bij de vraag naar deelname aan gevechten in groep worden in de ISRD2 andere voorbeelden genoemd ("*Heb je [de laatste 12 maanden] wel eens deelgenomen aan een gevecht tussen (twee) groepen op het schoolplein, in een voetbalstadion, op straat of op andere openbare plekken?*") dan in de ISRD3 ("*Hoe vaak in de afgelopen 12 maanden heb je deelgenomen aan een groepsgevecht op een plein, op straat of andere publieke plaats?*"). Dit kan invloed hebben op de antwoorden, maar de impact van de gewijzigde voorbeelden is in dit geval vermoedelijk beperkt.

Bij de vraag naar geweld is de vraagstelling ook gewijzigd. In ISRD2 wordt gevraagd of de respondent "*... wel eens opzettelijk iemand zo erg in elkaar [heeft] geslagen, of met een stok of mes verwond, dat hij naar de dokter moest?*". De vraag in ISRD3 laat de toevoeging "*dat hij naar de dokter moest*" vallen. Dit is een meer substantiële wijziging van de vraag waardoor bepaalde geweldsvoorvallen in ISRD3 wél kunnen meetellen, terwijl dat niet het geval zou zijn in ISRD2 (omdat de eventuele verwonding niet geleid heeft tot een doktersbezoek). In dit geval is een impact op de antwoorden waarschijnlijker. Een eventuele toename van geweld in 2013/2014 zou dan (deels) verklaard kunnen worden door deze wijziging in de vraag.

Onafhankelijke variabelen die in de logistische regressie-analyses kunnen worden betrokken, zijn onder meer het jaar van afname en achtergrondkenmerken van de respondent (gender, leeftijd, regio, studierichting en afkomst). Daarnaast bevraagt de ISRD ook elementen uit andere levensdomeinen. Zo is het ook mogelijk om het uitgaanspatroon en schoolervaringen van de respondent in de analyses te betrekken.

V.3. Resultaten van de analyse op ISRD-data

In dit deel gaan we eerst na of diverse delicten méér of minder worden gerapporteerd in 2013/2014 in vergelijking met de eerdere bevraging in 2006. Daarna bestuderen we of een wijziging in het uitgaanspatroon, dan wel veranderingen in schoolervaringen een mogelijke verklaring bieden voor eventuele wijzigingen over de tijd.

V.3.1. Prevalentie van delicten in 2006 en 2013/2014

Als we de eenvoudige kruistabellen bekijken, dan zien we dat enkele delicten vaker worden gerapporteerd in 2013/2014 (vandalisme, winkeldiefstal en diefstal uit wagen), tegenover enkele die net minder vaak worden gemeld (wapendracht, beroving, gevecht in groep, geweld en drugverkoop) (zie Tabel 8).

Delict	2006	2013/2014	+/-	χ^2 (p)
Vandalisme	6,6	7,1	+ 0,5	,453 (.501)
Winkeldiefstal	7,6	11,1	+ 3,5	18,308 (.000)
Inbraak	1,0	1,0	0	,021 (.885)
Diefstal uit wagen	0,6	1,6	+ 1,0	10,729 (.001)
Wapendracht	10,5	7,5	- 3,0	15,309 (.000)
Beroving	1,7	0,8	- 0,9	9,806 (.002)
Gevecht in groep	13,3	11,0	- 2,3	6,715 (.010)
Geweld	2,1	2,0	- 0,1	,002 (.963)
Drugverkoop	2,9	2,5	- 0,4	,994 (.319)

Tabel 8 - Zelfrapportage delicten in het afgelopen jaar (in %) voor 2006 en 2013/2014 - kruistabellen

In een kruistabel wordt geen rekening gehouden met bijvoorbeeld verschillen in de samenstelling van de steekproef. Stel dat er meer oudere leerlingen in de steekproef zitten, of een grotere proportie jongens, dan heeft dat invloed op de resultaten. Daarom werden logistische regressieanalyses uitgevoerd, waarbij het verschil tussen beide afnameperiodes wordt nagegaan rekening houdend met gender, leeftijd, regio, studierichting en afkomst van de jongeren (zie Tabel 9 en Tabel 10).

Uit deze analyses blijkt dat er van 2006 tot de periode 2013/2014 inderdaad een significante stijging is van het aantal delicten inzake vandalisme, winkeldiefstal en diefstallen uit wagens. En bij beroving zien we een significante daling van het aantal gerapporteerde delicten. De andere delicten vertonen geen significante stijging of daling.

Verder tonen de logistische regressieanalyses dat jongens meer delicten plegen dan meisjes, behalve voor winkeldiefstal waar geen significant verschil werd gevonden tussen beide seksen. Vooral bij diefstal uit wagens, wapendracht en beroving is de kans veel groter dat het om jongens gaat dan om meisjes. De kans op het plegen van delicten neemt toe met het ouder worden. Dat is een bekend criminologisch gegeven. Adolescentiedelinquentie piekt afhankelijke van het delicttype rond de leeftijd van 16 tot 18 jaar, waarna het weer daalt met het ouder worden (Burskens 2007; Cops 2014). Maar in de voorliggende analyse vormt de groep 15-jarigen en ouder geen representatief staal van die leeftijdsgroep. Aangezien de bevraging gebeurde bij respondenten uit het eerste tot derde jaar van het secundair onderwijs, gaat het bij de 15-jarigen en ouder voornamelijk om leerlingen die ooit in hun schoolloopbaan minstens één keer hebben gebist. Verder zien we in de analyses dat er ook vaker delicten worden gerapporteerd door jongeren uit de B-stroom of het beroepsvoorbereidend onderwijs. Ook dat sluit aan bij eerdere bevindingen (Goedseels et al. 2000). En jongeren waarvan beide ouders niet in België zijn geboren rapporteren significant minder delicten als het gaat om winkeldiefstal, wapendracht en drugverkoop, terwijl zij wel vaker betrokken zijn bij de delicten geweld en vechten in groep.

	Vandalisme	Winkel-diefstal	Inbraak	Diefstal uit wagen	Wapendracht
Jaar 2013/2014 (Ref.: 2006)	1,343**	1,934***	1,267	3,818***	,831
Achtergrondvariabelen Jongens (Ref.: Meisje)	2,216***	1,175	2,171*	4,344***	3,857***

13 jaar	1,621*	1,624**	1,739	3,245	1,333
14 jaar	2,322***	2,842***	1,916	3,082	1,666**
15 jaar of ouder (Ref.: 12 jaar of jonger)	3,938***	3,721***	3,670*	7,757**	2,574***
Wallonië (Ref.: Vlaanderen)	1,780***	1,622***	1,773*	4,012***	1,891***
B/BSO (Ref.: A/ASO/TSO/KSO)	1,695***	1,219	2,820***	3,394***	1,594***
Minstens 1 ouder geb. in België (Ref.: geen ouder geb. in België)	1,088	1,593***	,677	,860	1,571**

Tabel 9 - Exponentiële bèta-coëfficiënten uit de logistische regressie op vandalisme, winkeldiefstal, inbraak, diefstal uit wagen en wapendracht

* p<.05; ** p<.01; *** p<.001

	Beroving	Gevecht in groep	Geweld	Drugverkoop
Jaar				
2013/2014 (Ref.: 2006)	,575*	,938	1,110	1,216
Achtergrondvariabelen				
Jongens (Ref.: Meisje)	4,364***	2,342***	2,265***	1,598**
13 jaar	,768	1,377*	1,458	4,364
14 jaar	1,927	1,664**	2,558*	12,676***
15 jaar of ouder (Ref.: 12 jaar of jonger)	2,788*	2,515***	3,472**	36,390***
Wallonië (Ref.: Vlaanderen)	1,550	1,841***	,748	,966
B/BSO (Ref.: A/ASO/TSO/KSO)	3,897***	1,706***	1,888**	1,931***
Minstens 1 ouder geb. in België (Ref.: geen ouder geb. in België)	,692	,800*	,625*	1,873**

Tabel 10 - Exponentiële bèta-coëfficiënten uit de logistische regressie op beroving, gevecht in groep, geweld en drugverkoop

* p<.05; ** p<.01; *** p<.001

V.3.2. De vrijetijdshypothese

De ISRD-bevragingen hebben als belangrijk voordeel dat niet enkel de delicten zelf of klassieke achtergrondkenmerken worden bevestigd. Er wordt ook informatie bekomen over diverse andere levensdomeinen. Zo werd ook gevraagd hoe vaak de respondent uitgaat ("Hoeveel keer in de week

ga je 's avonds uit (bijvoorbeeld naar een feestje of een disco, naar iemands huis of wat rondhangen op straat)?").

En dat is interessant, want eerder bespraken we al de hypothese dat een deel van de crime drop mogelijk verklaard wordt door wijzigingen in het vrijetijdspatroon van jongeren (cfr. supra: IV.3.4. De vrijetijdshypothese). Meer bepaald hebben jongeren die vaker uitgaan meer kans om bij delicten betrokken te zijn. Als jongeren op termijn méér of minder uitgaan, dan verwacht je daarvan ook een impact op de delinquentiecijfers.

In de periode van 2006 tot 2013/2014 is de uitgaansfrequentie van jongeren niet sterk gewijzigd. We zien een lichte toename van het aantal jongeren die gemiddeld twee keer of meer per week uitgaan (zie Tabel 11).

Jaar	0 of 1 keer per week	2 of 3 keer per week	meer dan 3 keer per week	χ^2 (p)
2006	72,3	18,7	9,0	6,061 (.048)
2013/2014	69,3	20,3	10,4	

Tabel 11 - Uitgaansfrequentie bij jongeren (in %) voor 2006 en 2013/2014 - kruistabel

Uit de ISRD-data blijkt dat uitgaan en delinquentie sterk samenhangen (zie Tabel 12). Uitgaan kan een uitlokkende factor van delinquentie gedragingen zijn, bijvoorbeeld door groepsdruk of door het gebruik van alcohol of andere middelen. Maar de samenhang die wordt gevonden in de kruistabellen sluit niet uit dat het verband zich anders laat verklaren. Bijvoorbeeld omdat jongeren die vaak uitgaan mogelijk een ander profiel hebben dan jongeren die niet vaak uitgaan.

Delict	0 of 1 keer per week	2 of 3 keer per week	meer dan 3 keer per week	χ^2 (p)
Vandalisme	4,0	11,2	19,8	208,976 (.000)
Winkeldiefstal	6,7	16,8	18,3	140,694 (.000)
Inbraak	0,5	1,1	4,0	59,479 (.000)
Diefstal uit wagen	0,6	2,3	4,2	60,840 (.000)
Wapendracht	6,0	13,4	19,8	140,076 (.000)
Beroving	0,6	1,9	3,8	48,215 (.000)
Gevecht in groep	7,5	19,8	30,8	290,883 (.000)
Geweld	0,9	3,3	6,9	95,414 (.000)
Drugverkoop	1,1	3,5	12,5	227,447 (.000)

Tabel 12 - Zelfrapportage delicten in het afgelopen jaar (in %) naar uitgaansfrequentie - kruistabellen

Om na te gaan of uitgaan een impact heeft gehad op eventuele trends in delinquentie werd daarom de logistische regressie-analyse aangevuld met de variabele over de uitgaansfrequentie (zie Tabel 13).

Analyses werden uitgevoerd voor de delicten vandalisme, winkeldiefstal, wapendracht, gevecht in groep, geweld en drugverkoop¹⁴. Daaruit blijkt in de eerste plaats dat de uitgaansfrequentie een sterke samenhang vertoont met delinquentie, en dat voor alle delicttypes waarvoor de analyses werden gedaan. Jongeren die 2 of 3 keer per week uitgaan, hebben ruim twee keer meer kans om ieder van deze delicten te rapporteren. Bij jongeren die nog meer uitgaan, wordt de kans op het

¹⁴ De analyses konden worden toegepast op zes delicttypen (vandalisme, winkeldiefstal, wapendracht, gevecht in groep, geweld en drugverkoop), maar niet op inbraak, diefstal uit wagen en beroving, omdat deze delicten door een te lage *base rate* niet in aanmerking komen voor een regressie-analyse met meer dan zes variabelen.

rapporteren van delicten drie (winkeldiefstal en wapendracht), vijf (vandalisme, gevecht in groep en geweld) of tot bijna negen (drugverkoop) keer groter. Het toevoegen van de variabele uitgaansfrequentie heeft toch slechts een beperkte impact op de verschillen tussen de periodes 2006 en 2013/2014. Daar zien we in grote lijnen de vastgestelde tendensen gehandhaafd.

Wel zien we dat de inbreng van de uitgaansvariabele de rol van de studierichting in belangrijke mate nuanceert. In het model zonder uitgaansvariabele zien we dat jongeren die de B-stroom of bso-richting volgen significant vaker vandalisme, wapendracht, gevecht in groep, geweld en drugverkoop rapporteren. Na toevoeging van de uitgaansvariabele toont dat verband zich veel beperkter. Voor drugverkoop en geweld is het verband zelfs niet langer significant. Bij vandalisme, wapendracht en gevecht in groep toont het verband zich minder sterk (en is ook het significantieniveau telkens minder sterk). De relatie tussen delinquent gedrag en deze studierichtingen laat zich dus mediëren door het uitgaansgedrag. Met andere woorden: deze jongeren plegen vaker delicten, omdat ze meer uitgaan. Jongeren uit de B-stroom of uit een bso-richting die niet zo vaak uitgaan, verschillen niet of slechts in beperkte mate van jongeren uit andere studierichtingen die niet vaak uitgaan. Deze bevinding sluit ook aan bij eerder onderzoek (Smits 2004).

Een bijkomende interessante vaststelling betreft drugverkoop. De kloof tussen jongens en meisjes is niet langer significant wanneer we de uitgaansvariabele toevoegen. Ook hier geldt dat de kans om betrokken te zijn bij drugverkoop in sterke mate samenhangt met de uitgaansfrequentie, en dus niet met de sekse. Dat in tegenstelling tot de meeste andere delicten, waar jongens telkens significant meer kans op delinquentie tonen dan meisjes. Enkel bij winkeldiefstal is er ook geen verschil tussen de seksen.

Kortom, de vrijetijdshypothese blijft een mogelijke piste ter verklaring van de crime drop. Uitgaan hangt in sterke mate samen met de kans op het plegen van delicten. In de periode 2006 tot 2013/2014 is er echter geen sprake van een substantiële wijziging in het uitgaanspatroon, noch zien we in deze periode een crime drop. We kunnen de hypothese op basis van ISRD-data voor deze periode niet bevestigen of verwerpen.

	Vandalisme		Winkeldiefstal		Wapendracht		Gevecht in groep		Geweld		Drugverkoop	
	Model 2	Model 3	Model 2	Model 3	Model 2	Model 3	Model 2	Model 3	Model 2	Model 3	Model 2	Model 3
Jaar												
2013/2014 (Ref.: 2006)	1,343**	1,294*	1,934***	1,943***	,831	,781*	,938	,875	1,110	1,022	1,216	1,182
Achtergrondvariabelen												
Jongen (Ref.: Meisje)	2,216***	1,935***	1,175	1,049	3,857***	3,516***	2,342***	2,130***	2,265***	1,973**	1,598**	1,241
13 jaar	1,621*	1,439	1,624**	1,465*	1,333	1,219	1,377*	1,271	1,458	1,426	4,364	3,631
14 jaar	2,322***	1,851**	2,842***	2,457***	1,666**	1,426*	1,664**	1,388*	2,558*	2,081	12,676***	10,068**
15 jaar of ouder (Ref.: 12 jaar of jonger)	3,938***	2,790***	3,721***	3,025***	2,574***	1,956***	2,515***	1,963***	3,472**	2,945**	36,390***	26,838***
Wallonië (Ref.: Vlaanderen)	1,780***	2,118***	1,622***	1,751***	1,891***	2,193***	1,841***	2,213***	,748	,792	,966	1,075
B/BSO (Ref.: A/ASO/TSO/KSO)	1,695***	1,399*	1,219	1,008	1,594***	1,310*	1,706***	1,347**	1,888**	1,405	1,931***	1,352
Min. 1 ouder geb. België (Ref.: geen ouder)	1,088	1,128	1,593***	1,676***	1,571**	1,728***	,800*	,856	,625*	,682	1,873**	1,923**
Uitgaan												
2 of 3 keer per week		2,744***		2,794***		2,435***		2,850***		2,806***		2,406***
3 of meer keer (Ref.: 0 of 1 keer)		5,162***		3,090***		3,787***		5,061***		5,345***		8,978***
N included	5504	5195	5497	5193	5468	5162	5418	5121	5493	5188	5473	5170
Missing	240	549	247	551	276	582	326	623	251	556	271	574
Nagelkerke R ²	.085	.143	.062	.107	.122	.158	.092	.158	.066	.114	.132	.214

Tabel 13 - Exponentiële bèta-coëfficiënten uit de logistische regressie op vandalisme, winkeldiefstal, wapendracht, gevecht in groep, geweld en drugverkoop - impact van uitgaansfrequentie

* p<.05; ** p<.01; *** p<.001

V.3.3. De schoolhypothese

Andere hypothesen die we kunnen exploreren met data uit de ISRD zijn hypothesen gerelateerd aan ervaringen op school. De school kan een belangrijke remmende functie hebben op delinquent gedrag. Als het goed gaat op school en je hebt als leerling een betere binding met de school, dan is de kans op ernstig delinquent gedrag kleiner (cfr. supra: IV.3.2. De schoolhypothese). In de ISRD vinden we twee variabelen die ons iets vertellen over de schoolloopbaan van respondenten. Zo wordt onder meer gevraagd of de leerling ooit een jaar heeft gebist. Daarnaast worden ook stellingen voorgelegd over de relatie tussen de respondent en diens school. Maar slechts één stelling werd op exact dezelfde wijze bevraagd in de afnames van 2006 en 2013/2014. Daarin wordt gevraagd of de respondent de school zou missen als hij of zij zou verhuizen. Dat is een variabele die, weliswaar erg beperkt, een idee kan geven over de binding met school.

We stellen over de periode 2006 tot 2013/2014 vast dat de respondenten enerzijds vaker een bisjaar melden in 2013/2014 (zie Tabel 14), maar anderzijds wel een betere binding met de school aangeven (zie Tabel 15). De verbeterde binding tussen leerlingen en hun school is opmerkelijk. Leerlingen die bissen melden vaker een slechtere binding met school (zie Tabel 16). Toch heeft de toename van bidders in 2013/2014 niet kunnen verhinderen dat meer leerlingen beter scoren op de stelling "Ik zou mijn school missen als ik zou verhuizen".

Jaar	Nooit gebist	Ooit gebist	χ^2 (p)
2006	67,3	32,7	16,008 (.000)
2013/2014	62,1	37,9	

Tabel 14 - Schoolloopbaan bij jongeren (in %) voor 2006 en 2013/2014 - kruistabel

Jaar	Helemaal oneens	Beetje oneens	Beetje eens	Helemaal eens	χ^2 (p)
2006	15,3	9,7	32,7	42,3	86,060 (.000)
2013/2014	8,8	10,5	42,0	38,6	

Tabel 15 - Schoolbinding bij jongeren (in %) voor 2006 en 2013/2014 ("Ik zou mijn school missen als ik zou verhuizen") - kruistabel

Jaar	Helemaal oneens	Beetje oneens	Beetje eens	Helemaal eens	χ^2 (p)
Nooit gebist	7,6	8,9	39,6	43,8	180,304 (.000)
Ooit gebist	18,1	12,4	36,3	33,2	

Tabel 16 - Schoolbinding bij jongeren (in %) naar schoolloopbaan ("Ik zou mijn school missen als ik zou verhuizen") - kruistabel

Om na te gaan of schoolervaringen een impact hebben gehad op eventuele trends in delinquentie werd de logistische regressie-analyse aangevuld met de variabelen over de schoolloopbaan (al dan niet gebist) en de schoolbinding (zie Tabel 17). Analyses werden uitgevoerd voor de delicten vandalisme, winkeldiefstal, wapendracht, gevecht in groep, geweld en drugverkoop¹⁵.

¹⁵ De analyses konden worden toegepast op zes delicttypen (vandalisme, winkeldiefstal, wapendracht, gevecht in groep, geweld en drugverkoop), maar niet op inbraak, diefstal uit wagen en beroving, omdat deze delicten door een te lage *base rate* niet in aanmerking komen voor een regressie-analyse met meer dan zes variabelen.

De logistische regressieanalyses leren ons dat wie ooit bisten vooral meer kans heeft om geweld en vechten in groep te rapporteren. Ook vandalisme en wapendracht scoren significant hoger bij respondenten die bisten, maar het verband is wel minder sterk. Als de respondenten een sterke binding hebben met de school, dan hebben zij voor dezelfde vier delicten een significant lagere kans in vergelijking met respondenten met een zwakke binding. Bij winkeldiefstal en drugverkoop gaat de impact van bissen en van de binding met school in dezelfde richting, maar de verschillen zijn niet voldoende groot om als significant te worden weerhouden.

De toevoeging van de schoolvariabelen aan de logistische regressiemodellen toont opnieuw een beperkte impact op de verschillen tussen de periodes 2006 en 2013/2014. De grote lijnen in de vastgestelde tendensen blijven min of meer gehandhaafd.

De lichte stijging die werd vastgesteld voor vandalisme is na toevoeging van uitgaans- en schoolvariabelen wel zo klein geworden dat ze niet langer als significant kan beschouwd worden. Met andere woorden, de lichtjes toegenomen uitgaansfrequentie en het toenemend aantal bissers onder jongeren bepaalde deels mee de vastgestelde lichte stijging.

Winkeldiefstal wordt vaker gerapporteerd in 2013/2014 dan in 2006. Wijzigingen in uitgaanspatroon of in schoolervaringen kunnen die stijging niet verklaren voor deze periode.

De lichte daling van wapendracht en van gevechten in groep in 2013/2014 wordt na de toevoeging van uitgaans- en schoolvariabelen als significant beschouwd. Met andere woorden, de verwachte daling van het dragen van wapens en van groepsgevechten wordt geremd door het feit dat er in 2013/2014 meer respondenten zijn die vaker uitgaan en meer respondenten die ooit bisten op school.

Geweld en drugverkoop ten slotte tonen geen significante wijziging in 2013/2014 tegenover het jaar 2006, en dat blijft ook zo na de toevoeging van de uitgaans- en schoolvariabelen.

	Vandalisme		Winkeldiefstal		Wapendracht		Gevecht in groep		Geweld		Drugverkoop	
	Model 3	Model 4	Model 3	Model 4	Model 3	Model 4	Model 3	Model 4	Model 3	Model 4	Model 3	Model 4
Jaar 2013/2014 (Ref.: 2006)	1,294*	1,259	1,943***	1,859***	,781*	,754**	,875	,825*	1,022	,954	1,182	1,096
Achtergrondvariabelen												
Jongen (Ref.: Meisje)	1,935***	1,892***	1,049	1,029	3,516***	3,371*	2,130***	2,056***	1,973**	1,924**	1,241	1,195
13 jaar	1,439	1,317	1,465*	1,396	1,219	1,167	1,271	1,158	1,426	1,223	3,631	3,224
14 jaar	1,851**	1,574*	2,457***	2,283***	1,426*	1,283	1,388*	1,165	2,081	1,626	10,068**	8,229**
15 jaar of ouder (Ref.: 12 jaar of jonger)	2,790***	2,113**	3,025***	2,581***	1,956***	1,637*	1,963***	1,404*	2,945**	1,829	26,838***	19,163***
Wallonië (Ref.: Vlaanderen)	2,118***	2,107***	1,751***	1,820***	2,193***	2,217***	2,213***	2,209***	,792	,793	1,075	1,066
B/BSO (Ref.: A/ASO/TSO/KSO)	1,399*	1,286	1,008	,953	1,310*	1,185	1,347**	1,208	1,405	1,289	1,352	1,274
Min. 1 ouder geb. België (Ref.: geen ouder)	1,128	1,141	1,676***	1,678***	1,728***	1,758***	,856	,876	,682	,683	1,923**	1,857**
Uitgaan												
2 of 3 keer per week	2,744***	2,586***	2,794***	2,669***	2,435***	2,290***	2,850***	2,653***	2,806***	2,375**	2,406***	2,186**
3 of meer keer (Ref.: 0 of 1 keer)	5,162***	4,866***	3,090***	2,952***	3,787***	3,501***	5,061***	4,633***	5,345***	4,527***	8,978***	8,133***
Schoolervaringen												
Ooit gebist (Ref.: Nooit gebist)		1,431*		1,231		1,318*		1,635***		2,012**		1,553
Matige binding		,745		1,105		,828		,840		,778		,888
Sterke binding (Ref.: zwakke binding)		,610**		,777		,632**		,632**		,503*		,633
N included	5195	5123	5193	5122	5162	5091	5121	5051	5188	5117	5170	5099
Missing	549	621	551	622	582	653	623	693	556	627	574	645
Nagelkerke R ²	.143	.153	.107	.112	.158	.165	.158	.172	.114	.133	.214	.221

Tabel 17 - Exponentiële bèta-coëfficiënten uit de logistische regressie op vandalisme, winkeldiefstal, wapendracht, gevecht in groep, geweld en drugverkoop - impact van schoolervaringen

* p<.05; ** p<.01; *** p<.001

V.3.4. Conclusie van de analyse op ISRD-data

De data van de ISRD werden bekomen door een bevraging van leerlingen uit secundaire scholen uit twee middelgrote en twee grote steden in België. We vergeleken cijfers uit de tweede (2006) en de derde (2013/2014) bevraging bij leerlingen uit het eerste tot het derde jaar secundair onderwijs.

De eerste vaststelling is dat in de periode 2006 tot 2013/2014 enkel sprake is van een daling van criminaliteit voor het delict beroving. De meeste delicten tonen namelijk geen significant verschil in 2013/2014 in vergelijking met de zelfrapportage in 2006. Het gaat dan om de delicten inbraak, wapendracht, groepsgevechten, geweld en drugverkoop. Vandalisme, winkeldiefstal en diefstal uit wagens worden zelfs significant vaker gerapporteerd in 2013/2014. Bij jongeren stellen we dus geen crime drop vast in deze periode.

De vrijetijdshypothese stelt dat de crime drop misschien verklaard wordt door een veranderend vrijetijdspatroon. Vooral als mensen minder uitgaan, zou dat een deel van de criminaliteitsdaling kunnen verklaren. Ook bij de analyses op ISRD-data wordt duidelijk dat wie vaker uitgaat veel meer kans maakt om bij delicten betrokken te zijn. Het is zelfs zo dat de uitgaansvariabele de gekende correlatie tussen studierichting en delinquentie nuanceert. De hogere kans op delinquent gedrag bij leerlingen uit bso of B-stroom is deels te verklaren doordat deze groep jongeren frequenter uitgaat. Of de vrijetijdshypothese de crime drop kan verklaren, is niet te achterhalen aan de hand van de beschikbare ISRD-data, want we zien in de onderzochte periode geen crime drop, noch een wijziging in de uitgaansfrequentie.

De schoolhypothese stelt dat de crime drop eventueel kan verklaard worden doordat leerlingen over de jaren heen betere schoolervaringen hebben en een sterkere band met de school. Dat verlaagt de kans op frequent en ernstig probleemgedrag. De analyses op de ISRD-data bevestigen inderdaad dat ervaringen op school een invloed hebben op de kans op delinquentie. Wie een schooljaar moet bissen heeft een grotere kans op delinquent gedrag later, terwijl wie een sterke binding met de school heeft een lagere kans vertoont. We stellen over de periode 2006 tot 2013/2014 vast dat de respondenten enerzijds vaker een bisjaar melden in 2013/2014, maar anderzijds wel een betere binding met de school aangeven. Een gemengd resultaat dus, en ook geen duidelijke impact op de delinquentietrend over deze periode.

VI. Besluit

In de jaren '90 tonen politiecijfers in de Verenigde Staten een opmerkelijke daling van criminaliteit, en dat voor zowel eigendoms- als geweldsdelicten. Dat is een verrassing, want velen hadden net een stijging voorspeld. Het fenomeen krijgt de naam 'crime drop'. Al snel blijkt het trouwens geen unicum voor de Verenigde Staten. De crime drop is een internationaal fenomeen dat zich in vele (westerse) landen toont. Toch zijn er ook regionale verschillen. Er zijn bijvoorbeeld verschillen in de tijd. In West-Europa zal de daling twee à drie jaar later aanvatten in vergelijking met de Verenigde Staten. In Oost-Europa gaan een aantal tendensen zich nóg later aandienen. Maar er zijn ook inhoudelijke verschillen. Zo is de Europese crime drop voornamelijk een crime drop van eigendomsdelicten, en niet zozeer van geweldsdelicten. Levensdelicten volgen dan weer wel de daling die ook in de VS werd vastgesteld.

Naarmate de wetenschappelijke wereld meer aandacht besteed aan de crime drop, wordt duidelijk dat het verhaal van de crime drop enige nuance verdient. Zo wordt er op gewezen dat in de periode voorafgaand aan de crime drop zich een aanzienlijke stijging in de criminaliteitscijfers heeft voorgedaan. Die stijging startte in de jaren '60 en zal uiteindelijk doorzetten tot het begin van de jaren '90, waarna de crime drop aanvat. De crime drop staat dus niet op zich, maar is een opmerkelijke dalende trend die volgt op een even opmerkelijke stijgende trend.

Althans, volgens de officiële cijfers van politie en justitie. Want dark number onderzoek in de VS bevestigt dit verhaal slechts gedeeltelijk. Slachtofferbevragingen bevestigen de dalende criminaliteit van de jaren '90. Maar de voorafgaande stijging wordt voor de meeste delicten niet vastgesteld. Het wijst op een belangrijke methodologische beperking van de officiële cijfers. Deze registreren vooral de activiteit van politieke en justitiële actoren. De groei van het politie- en justitieapparaat en toegenomen professionalisering hebben zonder twijfel geleid tot een meer performante werking waardoor meer delicten worden gecapteerd dan voorheen. Afgaande op de slachtofferbevragingen kunnen we de voorafgaande sterke stijging van delicten niet bevestigen. Eigendomsdelicten lijken al langere tijd dalend. Geweldsdelicten tonen wél een toename van de jaren '60 tot '90, en dat zien we ook bevestigd in de mortaliteitscijfers. Het aantal doden door intentioneel geweld neemt in deze periode toe. Mortaliteitscijfers hebben het voordeel dat zij in vele landen al sinds langere tijd vrij betrouwbaar worden geregistreerd. En dan blijkt dat de tijdelijke stijging van het aantal levensdelicten een ongewone onderbreking vormt van een zeer lange periode van voortdurende daling sinds de tweede helft van de negentiende eeuw.

Er is dus wel degelijk sprake van een daling van criminaliteit tijdens de jaren '90. Die daling past in een lange geschiedenis van geleidelijke vermindering van criminaliteit. Alleen van de jaren '60 tot begin jaren '90 wordt deze evolutie kort onderbroken door een periode van toegenomen geweldsdelicten.

Voor België zijn er weinig data die de crime drop in kaart brengen. Pas begin deze eeuw staat de registratie van officiële cijfers zoals parket- en politiestatistieken voldoende op punt om over betrouwbare cijfers te kunnen spreken. Dat is te laat om de crime drop uit de jaren '90 te vatten. Ook beschikbaar dark number onderzoek, zoals de Veiligheidsmonitor en de International Self-report Delinquency Study, geven enkel bruikbare informatie over de respectievelijke perioden 2000 tot 2008 en 2006 tot 2014. Over het algemeen zien we in België bij de start van deze eeuw een daling van eigendomsdelicten zoals diverse vormen van diefstal, vandalisme, inbraak en voertuigdiefstallen. Persoonsdelicten daarentegen blijven eerder stabiel. Computer- en informaticamisdrijven bewegen duidelijk tegen de trend in en vertonen een stijgende lijn. Voor België kunnen we aan de hand van de mortaliteitscijfers wél een trend uittekenen op langere termijn voor wat de levensdelicten betreft. Die volgen de internationale trend, waarbij het aantal

delicten toeneemt vanaf de jaren '60. We zien daarna in België pas een daling van het aantal levensdelicten vanaf het einde van de jaren '90. Daarmee zet de daling zich later in dan bij andere Westeuropese landen die de knik al bij het begin van de jaren '90 maakten. De daling blijft zich in België alvast tot 2018 continu doorzetten.

De crime drop van de jaren '90 heeft geleid tot de ontwikkeling van tal van hypothesen die deze opmerkelijke daling moeten verklaren. Tot vandaag blijft het zeer moeilijk om precies te weten wat de daling van criminaliteit veroorzaakt. Hooguit kunnen we van een aantal hypothesen zeggen dat de kans dat zij de crime drop verklaren onwaarschijnlijk is. Het gaat dan bijvoorbeeld om hypothesen die de verklaring zoeken bij elementen uit het Amerikaans beleid. Wanneer nadien blijkt dat de crime drop ook plaats vindt in vele andere landen met een heel ander beleid, dan valt het fundament van deze hypothesen onherroepelijk weg. Het gaat onder meer om de hypothesen inzake het inzetten van meer politie, een repressiever strafbeleid, de crackhypothese en de abortushypothese. De beveiligingshypothese is robuuster voor het internationaal karakter van de crime drop, maar heeft moeite met de verklaring van fluctuaties aangaande geweldsdelicten, en met dalende trends die zich reeds voordoen voorafgaand aan de periode waarin beveiligingsmaatregelen hun intrede doen. Ook andere hypothesen, zoals de vrijetijdshypothese en de cybercrimehypothese mikken op verklaringen op korte termijn, maar zijn ontoereikend voor de lange termijnevoluties. Die evolutie op langere termijn wil men verklaren aan de hand van de beschavingshypothese, waarbij de toegenomen macht bij de staat en de opkomst van een vrije markteconomie geleid heeft tot meer externe en interne controle op gedrag. De schoolhypothese die wijst op effecten van de verlenging van de schoolleeftijd en van een goede schoolloopbaan in functie van de integratie op de arbeidsmarkt sluit daar goed bij aan. Maar het ontbreekt deze hypothesen voorsnog aan bruikbare empirische data om de impact van deze mechanismen op criminaliteitstrends hard te maken.

Dark number onderzoek laat toe hypothesen te onderzoeken. In de data van de ISRD-bevragingen in België vinden we onder meer informatie terug over het vrijetijdspatroon van jongeren en over specifieke schoolervaringen. Een analyse op deze data toont dat beide aspecten gerelateerd zijn aan de kans op delinquente feiten. Wie meer uitgaat heeft een grotere kans op delinquentie, maar wie positieve schoolervaringen heeft, ziet de kans op delinquentie net verminderen. De analyses laten echter niet toe om uitspraken te doen over de impact ervan op criminaliteitstrends, omdat de metingen gebeurden over een periode waarin het delinquent gedrag grotendeels stabiel bleef.

Criminaliteit meten is belangrijk. Wie beleid wil voeren, moet weten wat er aan de hand is. Maar we moeten ook achterhalen welke factoren de criminaliteitstrends beïnvloeden. Als we die factoren kennen, dan is dat bijzonder nuttige informatie voor wie aan preventie wil doen. Alleen schieten onze Belgische data tekort. Op het vlak van politie- en justitiecijfers zijn al behoorlijk wat inspanningen geleverd om tot meer volledige en betrouwbare cijfers te komen. Ook de mortaliteitscijfers blijven nuttig om trends inzake levensdelicten op te volgen. Maar zij hebben niet de potentiële rijkdom aan variabelen die dark number onderzoek kan opleveren. "Kan", want ondanks goede initiatieven als de Veiligheidsmonitor en de ISRD-bevragingen is er in België voorsnog geen sprake van een doorlopend project dat erin slaagt om op langere termijn betrouwbare data te blijven aandragen om de criminaliteitstrends in kaart te brengen, laat staan te verklaren.

Bibliografie

- Aebi, Marcelo F., en Antonia Linde. 2010. "Is There a Crime Drop in Western Europe?" *European Journal on Criminal Policy and Research* 16 (4): 251–77. <https://doi.org/10.1007/s10610-010-9130-y>.
- Aebi, Marcelo F., en Antonia Linde. 2012. "Conviction Statistics as an Indicator of Crime Trends in Europe from 1990 to 2006." *European Journal on Criminal Policy and Research* 18 (1): 103–44. <https://doi.org/10.1007/s10610-011-9166-7>.
- Aebi, Marcelo F., Antonia Linde, en Natalia Delgrande. 2015. "Is There a Relationship Between Imprisonment and Crime in Western Europe?" *European Journal on Criminal Policy and Research* 21 (3): 425–46. <https://doi.org/10.1007/s10610-015-9274-x>.
- Baker, Jean A., Sycarah Grant, en Larissa Morlock. 2008. "The Teacher-Student Relationship as a Developmental Context for Children with Internalizing or Externalizing Behavior Problems." *School Psychology Quarterly* 23 (1): 3–15. <https://doi.org/10.1037/1045-3830.23.1.3>.
- Bässmann, Jörg. 2011. "Vehicle Theft Reduction in Germany: The Long-Term Effectiveness of Electronic Immobilisation." *European Journal on Criminal Policy and Research* 17 (3): 221–46. <https://doi.org/10.1007/s10610-011-9151-1>.
- Battistich, Victor, en Allen Hom. 1997. "The Relationship between Students' Sense of Their School as a Community and Their Involvement in Problem Behaviors." *American Journal of Public Health* 87 (12): 1997–2001.
- Baumer, Eric P., en Janet L. Lauritsen. 2010. "REPORTING CRIME TO THE POLICE, 1973-2005: A MULTIVARIATE ANALYSIS OF LONG-TERM TRENDS IN THE NATIONAL CRIME SURVEY (NCS) AND NATIONAL CRIME VICTIMIZATION SURVEY (NCVS)." *Criminology* 48 (1): 131–85. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2010.00182.x>.
- Blumstein, Alfred. 2006. "The Crime Drop in America: An Exploration of Some Recent Crime Trends." *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 7 (sup1): 17–35. <https://doi.org/10.1080/14043850601037938>.
- Blumstein, Alfred, Jacqueline Cohen, en Harold Miller. 1980. "Demographically Disaggregated Projections of Prison Populations." *Journal of Criminal Justice* 8 (1): 1–26.
- Bonger, Willem Adrian. 1916. *Criminality and Economic Conditions*. Boston: Little, Brown, and Company.
- Born, Michel, en Claire Gavray. 2007. "Wallonie Belgium. ISRD Technical Report."
- Bradt, Lieve, Stefaan Pleysier, Johan Put, Jessy Siongers, en Bram Spruyt (Eds.). 2019. *Jongeren in cijfers en letters 4. Bevindingen uit de JOP-monitor 4, de JOP-kindmonitor en de JOP-schoolmonitor 2*. Leuven: Acco.
- Burssens, Dieter. 2007. "Onder, op en over de schreef: jongeren en delinquentie." In *Jongeren in cijfers en letters*, edited by Nicole Vettenburg, Mark Elchardus, and Lode Walgrave, 217–48. Leuven: LannooCampus.
- Burssens, Dieter. 2017. "De Impact van Schoolklimaat, Sanctionering en Preventiemaatregelen Op de Sociale Binding van Leerlingen." Onuitgegeven doctoraatsproefschrift. Leuven: KU Leuven.
- Christiaensen, Stef, en Ilse Van Heddegem. 1999. "De statistische grondslag van het beleid van het openbaar ministerie in België en Nederland." In *De hervorming van het openbaar ministerie*, edited by Cyrille Fijnaut and Dirk Van Daele, 41–98. Leuven: Universitaire Pers Leuven.

- Cook, Philip J., en John H. Laub. 1998. "The Unprecedented Epidemic in Youth Violence." *Crime and Justice* 24: 27–64.
- Cops, Diederik. 2014. "Criminaliteit en onveiligheidsgevoelens doorheen de tijd. Een analyse op basis van 10 jaar JOP-monitor." In *Jongeren in cijfers en letters. Bevindingen uit de JOP-monitor 3 en de JOP-schoolmonitor 2013*, 68–90. Leuven: Acco.
- De Blander, Rembert, Luc Robert, Christophe Mincke, Eric Maes, en Benjamin Mine. 2019. "Etude de faisabilité d'un moniteur de la récidive / Haalbaarheidsstudie betreffende een recidivemonitor." 42. Brussels: NICC.
- De Pauw, Walter, Samuel Deltenre, Chris Hendricx, en Michel Willems. 2004. "Tien Jaar Veroordelingsstatistiek." *Panopticon* 25 (4): 82–92.
- Demant, Jannick, en Mieke Van Houtte. 2012. "School Belonging and School Misconduct: The Differing Role of Teacher and Peer Attachment." *Journal of Youth and Adolescence* 41 (4): 499–514. <https://doi.org/10.1007/s10964-011-9674-2>.
- Donohue, John J., en Steven D. Levitt. 2001. "The Impact of Legalized Abortion on Crime." *The Quarterly Journal of Economics* 116 (2): 379–420.
- Eisner, Manuel. 2008. "Modernity Strikes Back? A Historical Perspective on the Latest Increase in Interpersonal Violence (1960–1990)." *International Journal of Conflict and Violence* 2 (2): 288–316.
- Fagan, Jeffrey. 1990. "Intoxication and Aggression." *Crime and Justice* 13: 241–320.
- Farrell, Graham, en Daniel Birks. 2018. "Did Cybercrime Cause the Crime Drop?" *Crime Science* 7 (1): 1–4. <https://doi.org/10.1186/s40163-018-0082-8>.
- Farrell, Graham, Andromachi Tseloni, Jen Mailley, en Nick Tilley. 2011. "The Crime Drop and the Security Hypothesis." *Journal of Research in Crime and Delinquency* 48 (2): 147–75. <https://doi.org/10.1177/0022427810391539>.
- Federale Politie. 2020. "Politiële Criminaliteitsstatistieken. België. 2000-2019."
- Federale Politie. s.d. "Methodologische Nota. Politiële Criminaliteitsstatistieken."
- Felson, Marcus. 1998. *Crime and Everyday Life*. 2nd ed. Thousand Oaks: Pine Forge Press.
- Gavray, Claire. 2014. "International Self-Report Delinquency Study (ISRD-3) in Wallonia: Technical Report."
- Goedseels, Eef, Nicole Vettenburg, en Lode Walgrave. 2000. "Delinquentie" In *Jongeren in Vlaanderen: gemeten en geteld*, edited by Hans De Witte, Jeannine Hooge, and Lode Walgrave, 253–82. Leuven: Universitaire Pers Leuven.
- Goedseels, Eef, Isabelle Detry, en Charlotte Vanneste. 2007. "Onderzoek Met Betrekking Tot de Productie En Wetenschappelijke Exploitatie van Cijfergegevens Aangaande Jeugddelinquentie En Jeugdbescherming." Brussel: NICC/INCC. https://nicc.fgov.be/upload/publicaties/rapport_20a.pdf.
- Gruszczyńska, Beata, en Markku Heiskanen. 2018. "Trends in Police-Recorded Offenses at the Beginning of the Twenty-First Century in Europe." *European Journal on Criminal Policy and Research* 24 (1): 37–53. <https://doi.org/10.1007/s10610-018-9370-9>.
- Gurr, Ted Robert. 1981. "Historical Trends in Violent Crime: A Critical Review of the Evidence." *Crime and Justice* 3: 295–353.

- Hart, Caroline, en Christian Mueller. 2013. "School Delinquency and Social Bond Factors: Exploring Gendered Differences among a National Sample of 10th Graders." *Psychology in the Schools* 50 (2): 116–33. <https://doi.org/10.1002/pits.21662>.
- Hirschi, Travis. 1969. *Causes of Delinquency*. Berkeley: University of California Press.
- Johnston, Lloyd D., Patrick M. O'Malley, Richard A. Miech, Jerald G. Bachman, en John E. Schulenberg. 2016. "Monitoring the Future. National Survey Results on Drug Use, 1975-2015: Overview, Key Findings on Adolescent Drug Use." Ann Arbor: Institute for Social Research, The University of Michigan.
- Junger-Tas, Josine. 2010. "The Significance of the International Self-Report Delinquency Study (ISRSD)." *European Journal on Criminal Policy and Research* 16 (2): 71–87. <https://doi.org/10.1007/s10610-010-9119-6>.
- LaFree, Gary. 2005. "Evidence for Elite Convergence in Cross-National Homicide Victimization Trends, 1956 to 2000." *The Sociological Quarterly* 46 (1): 191–211.
- LaFree, Gary, Karise Curtis, en David McDowall. 2015. "How Effective Are Our 'Better Angels'? Assessing Country-Level Declines in Homicide since 1950." *European Journal of Criminology* 12 (4): 482–504. <https://doi.org/10.1177/1477370815584261>.
- Levi, Michael. 2017. "Assessing the Trends, Scale and Nature of Economic Cybercrimes: Overview and Issues: In Cybercrimes, Cybercriminals and Their Policing, in Crime, Law and Social Change." *Crime, Law and Social Change* 67 (1): 3–20. <https://doi.org/10.1007/s10611-016-9645-3>.
- Levitt, Steven. 1999. "The Exaggerated Role of Changing Age Structure in Explaining Aggregate Crime Changes." *Criminology* 37 (3): 581–97.
- Levitt, Steven. 2004. "Understanding Why Crime Fell in the 1990s: Four Factors That Explain the Decline and Six That Do Not." *The Journal of Economic Perspectives* 18 (1): 163–90.
- Liedka, Raymond V., Anne Morrison Piehl, en Bert Useem. 2006. "The Crime-Control Effect of Incarceration: Does Scale Matter?" *Criminology & Public Policy* 5 (2): 245–76. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9133.2006.00376.x>.
- Machin, Stephen, Olivier Marie, en Sunčica Vujić. 2011. "The Crime Reducing Effect of Education." *The Economic Journal* 121 (552): 463–84. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0297.2011.02430.x>.
- Mahieu, Valentine, Isabelle Ravier, en Charlotte Vanneste. 2015. "Naar een beeld van de gegevens aangaande geregistreerde jeugddelinquentie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest." Brussel: NICC/INCC.
- Marie, O., en T. Paulovic. 2017. "Jongeren Op School Houden, Helpt Dat Tegen Criminaliteit?" *Justitiële Verkenningen* 43 (1): 102–11. <https://doi.org/10.5553/JV/016758502017043001007>.
- Marvell, Thomas, en Carlisle Moody. 1996. "Specification Problems, Police Levels, and Crime Rates." *Criminology* 34 (4): 609–46.
- Matthews, Ben, en Jon Minton. 2018. "Rethinking One of Criminology's 'Brute Facts': The Age–Crime Curve and the Crime Drop in Scotland." *European Journal of Criminology* 15 (3): 296–320. <https://doi.org/10.1177/1477370817731706>.
- Merton, K. 1934. "Durkheim's Division of Labor in Society." *American Journal of Sociology* 40 (3): 319–28.

- Odinot, Geralda, Christianne de Poot, en Maite Verhoeven. 2018. "De aard en aanpak van georganiseerde cybercrime." *Justitiële Verkenningen* 44 (5): 9–22.
- Op de Beeck, Hanne, en Diederik Cops. 2010. "Jongeren en delinquentie." In *Jongeren in cijfers en letters. Bevindingen uit de JOP-monitor 2*, edited by Nicole Vettenburg, Johan Deklerck, and Jessy Siongers, 283–310. Leuven: Acco.
- Parker, Robert Nash, en Randi S. Cartmill. 1998. "Alcohol and Homicide in the United States 1934–1995: Or One Reason Why U.S. Rates of Violence May Be Going Down." *The Journal of Criminal Law and Criminology* 88 (4): 1369–98.
- Paternoster, Raymond. 2010. "How Much Do We Really Know about Criminal Deterrence?" *Journal of Criminal Law & Criminology* 100 (3): 765–823.
- Pauwels, Lieven. 2012. *Op zoek naar de oorzaken van criminaliteit? Een inleiding in de etiologische criminologie*. Gent: Academia Press.
- Pauwels, Lieven, Nicole Vettenburg, en Stefaan Pleysier. 2014. "ISR3D3 Technical Report Flanders (Belgium)."
- Pierotti, Rachael S. 2013. "Increasing Rejection of Intimate Partner Violence: Evidence of Global Cultural Diffusion." *American Sociological Review* 78 (2): 240–65.
<https://doi.org/10.1177/0003122413480363>.
- Pires, Alvaro. 1994. "La criminalité : enjeux épistémologiques, théoriques et éthiques". In *Traité des problèmes sociaux*, edited by Fernand Dumont, Simon Langlois, and Yves Martin, 247–277. Montréal: Institut québécois de recherche sur la culture.
- Pleysier, Stefaan, en Johan Put. 2015. "Watskeburt?! Criminaliteit door de jeugd van tegenwoordig". In *Jongeren vandaag en de wereld morgen. Lessen voor de eenentwintigste eeuw*, edited by Bart Pattyn, and Pieter d'Hoine, 25–46. Leuven: Leuven University Press.
- Ravier, Isabelle. 2015a. *L'évolution des signalements de mineurs pour faits qualifiés infraction: quelles pistes de compréhension?* Brussel: NICC/INCC.
- Ravier, Isabelle. 2015b. "Cijfers over minderjarige delinquentie in België". *JSJV* 1 (2): 1–15.
- Roberts, Aki, en Gary LaFree. 2004. "Explaining Japan's Postwar Violent Crime Trends." *Criminology* 42 (1): 179–209.
- Rogers, Meghan L., en William Alex Pridemore. 2018. "Do National Homicide Rates Follow Supranational Trends?" *Journal of Research in Crime and Delinquency* 55 (6): 691–727.
<https://doi.org/10.1177/0022427818785210>.
- Rosenfeld, Richard, en Steven F. Messner. 2009. "The Crime Drop in Comparative Perspective: The Impact of the Economy and Imprisonment on American and European Burglary Rates: The Crime Drop in Comparative Perspective." *The British Journal of Sociology* 60 (3): 445–71.
<https://doi.org/10.1111/j.1468-4446.2009.01251.x>.
- Rousseaux, Xavier, Bernard Dauven, en Aude Musin (2009). "Civilisation des mœurs et/ou disciplinarisation sociale? Les sociétés urbaines face à la violence en Europe (1300–1800)". In *Histoire de l'homicide en Europe: De la fin du Moyen Âge à nos jours*, edited by Laurent Mucchielli, 275–323. Paris: La Découverte. <https://doi-org.kbr.idm.oclc.org/10.3917/dec.mucch.2009.01.0275>
- Schuilenburg, M. 2013. "De criminaliteitsdaling in New York: Over de zin en onzin van veiligheidsbeleid." *Justitiële Verkenningen* 39 (8): 9–22.
- Smit, Paul, Anneke van Eijk, en Rob Decae. 2012. "Trends in the Reaction on Crime in Criminal Justice Systems in Europe in 1990–2007: A Comparison of Four European Regions." *European*

- Journal on Criminal Policy and Research* 18 (1): 55–82. <https://doi.org/10.1007/s10610-011-9156-9>.
- Smits, Wendy. 2004. "Maatschappelijke participatie van jongeren. Beweging in de sociale, vrijetijds- en culturele ruimte", Brussel: VUB, 402.
- Sprott, Jane B., en Carla Cesaroni. 2002. "Similarities in Homicide Trends in the United States and Canada: Guns, Crack, or Simple Demographics?" *Homicide Studies* 6 (4): 348–59. <https://doi.org/10.1177/108876702237344>.
- Steundienst Openbaar Ministerie. Bureau Statistische analyse. 2019. "College van Het Openbaar Ministerie Stelt Jaarstatistiek 2016, 2017 En 2018 van de Correctionele Parketten Voor. Persconferentie 22 November 2019." <https://www.om-mp.be/nl/article/het-openbaar-ministerie-stelt-statistieken-2016-2017-2018-voor>.
- Tcherni, Maria, Andrew Davies, Giza Lopes, en Alan Lizotte. 2016. "The Dark Figure of Online Property Crime: Is Cyberspace Hiding a Crime Wave?" *Justice Quarterly* 33 (5): 890–911.
- Telep, Cody, en David Weisburd. 2012. "What Is Known About the Effectiveness of Police Practices in Reducing Crime and Disorder?" *Police Quarterly* 15 (4): 331–57.
- Theimann, Maïke. 2016. "School as a Space of Socialization and Prevention." *European Journal of Criminology* 13 (1): 67–91. <https://doi.org/10.1177/1477370815597254>.
- Tonry, Michael. 2014. "Why Crime Rates Are Falling throughout the Western World." *Crime and Justice* 43 (1): 1–63.
- Tseloni, Andromachi, Jen Mailley, Graham Farrell, and Nick Tilley. 2010. "Exploring the International Decline in Crime Rates." *European Journal of Criminology* 7 (5): 375–94. <https://doi.org/10.1177/1477370810367014>.
- United Nations, ed. 2001. *Abortion Policies: A Global Review*. Vol. I. New York: United Nations.
- Van Altert, Katrien, Els Enhus, en Paul Ponsaers. 2003. *Naar een meet- en opvolgingsinstrument voor instroom en selectie in de strafrechtelijke keten...* Brussel: Politeia.
- Van Den Bogaerde, Ellen, Isabelle Van Den Steen, en Annelies De Bie. 2009. "Veiligheidsmonitor 2008-2009. Tabellenrapport. Resultaten van de Federale Enquête." Brussel: Federale Politie - Directie van de operationele politie informatie.
- van Dijk, Jan. 2012. "Deuren op slot: Naar een verklaring voor de internationale daling van criminaliteit." *Justitiële Verkenningen* 38 (7): 8–44.
- van Dijk, Jan, John van Kesteren, en Paul Smit. 2007. *Criminal Victimization in International Perspective. Key findings from the 2004-2005 ICVS and EU ICS*. Meppel: Boom Juridische uitgevers.
- Van Kerckvoorde, Jaak. 1995. *Een maat voor het kwaad? Over de meting van criminaliteit met behulp van officiële statistieken en door middel van enquêtes*. Samenleving, criminaliteit & strafrechtspleging 8. Leuven: Universitaire Pers Leuven.
- Vandevoorde, Natascha, Els Enhus, en Paul Ponsaers. 2004. *Naar een meet- en opvolgingsinstrument voor instroom en selectie in de gerechtelijke jeugdbeschermingsketen...* Brussel: Politeia.
- Vanneste, Charlotte. 1997. *Les chiffres des prisons de 1830 à 1995: des mécanismes économiques à leur traduction pénale: volume III*. Doctoraatsproefschrift. Louvain-La-Neuve: UCL.
- Vervaecke, Geert, Evi Neven, Stefaan Pleysier, en Miet Vanderhallen. 2006. "De Veiligheidsmonitor doorgelicht: een kritische, methodologische kijk op een onmisbaar instrument." In *Zwart op wit? Duiding van cijfers over onveiligheid en strafrechtsbedeling in België*, edited by Elke Devroe, Kristel Beyens, and Els Enhus, 87–109. Brussel: VUBPRESS.

- Vettenburg, Nicole. 1988. "Schoolervaringen, delinquentie en maatschappelijke kwetsbaarheid." Onderzoeksrapport. Leuven: KU Leuven.
- Vettenburg, Nicole. 2007. "ISRD-2 Technical Report Flanders (Belgium)."
- Vettenburg, Nicole, Claire Gavray, en Michel Born. 2010. "Belgium." In *Juvenile Delinquency in Europe and Beyond. Results of the Second International Self Report Delinquency Study*, edited by Josine Junger-Tas, Ineke Haen Marshall, Dirk Enzmann, Martin Killias, Majone Steketee, and Beata Gruszczynska, 29–46. New York: Springer.
- Weerman, F. 2017. "Social Media En Smartphones Als Verklaring Voor de Daling in Jeugdcriminaliteit?" *Justitiële Verkenningen* 43 (1): 71–87.
<https://doi.org/10.5553/JV/016758502017043001005>.
- Weisburd, David, en John Eck. 2004. "What Can Police Do to Reduce Crime, Disorder, and Fear?" *Annals of the American Academy of Political and Social Science* 593: 42–65.
- Wendel, Travis, Geert Dhondt, Ric Curtis, en Jay Hamilton. 2016. "'More Drugs, Less Crime': Why Crime Dropped in New York City, 1985–2007." *Dialectical Anthropology* 40 (4): 319–39.
<https://doi.org/10.1007/s10624-016-9410-0>.

Collection des rapports et notes de recherche
Collectie van onderzoeksrapporten en onderzoeksnota's

Actualisée en juin 2023 – Geactualiseerd in juni 2023

- N°56b BAUWENS, A., SCHILS, E., LEMONNE, A. (prom.), RAVIER, I. (prom.), (2023), Verkennend onderzoek in verband met de invoering van een methodologie voor de retrospectieve analyse van feminicides in België, Onderzoeksrapport, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Operationele Directie Criminologie, Collectie van onderzoeksrapporten en onderzoeksnota's, 64 p.
- N°56a BAUWENS, A., SCHILS, E., LEMONNE, A. (prom.), RAVIER, I. (prom.), (2023), Recherche exploratoire portant sur la mise en place d'une méthodologie d'analyse rétrospective des cas de féminicide en Belgique, Rapport de recherche, Institut National de Criminalistique et de Criminologie. Direction Opérationnelle de Criminologie. Collection des rapports et notes de recherche, 64 p.
- N°55 REMACLE, C., DETRY, I., MINE, B., JEUNIAUX, P., (2023), Les parcours socio-judiciaires des returnees en Belgique : état des lieux des acteurs impliqués et des procédures mises en place. Rapport de recherche de l'Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle Criminologie, Collection des rapports et notes de recherche, 86 p.
- N°54 BRUYERE, L., TANGE, C., (2021), Recherche exploratoire portant sur les représentations des policiers et pratiques policières en matière de reportabilité des faits relevant du « harcèlement de rue ». Rapport de recherche de l'Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle Criminologie, Collection des rapports et notes de recherche, 31 p.
- N°53 JEUNIAUX, P., MINE B, DETRY, I. (2022), Le développement d'une base de données intégrée pour l'étude des trajectoires pénales des radicaux. Rapport de recherche de l'Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle Criminologie, Collection des rapports et notes de recherche, 234 p.
- N°52 VARGA, R., VANNESTE C. (dir) (2022), L'incidence de la politique antiterroriste belge sur l'application du droit des étrangers. A travers la jurisprudence du Conseil du contentieux des étrangers (CCE). Rapport de la recherche réalisée dans le cadre du programme AFFECT (Evaluation de l'impact des politiques belges de déradicalisation sur la cohésion sociale et les libertés) financé par BELSPO (volet CCE), Collection des rapports de recherche de la Direction opérationnelle de Criminologie n°52, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, 110 p. (décembre 2022)
- N°51 REMACLE C., VANNESTE C. (dir), VAN PRAET S. (2022) Approche ethnographique et jurisprudentielle des poursuites en matière de terrorisme en Belgique. Rapport de la recherche réalisée dans le cadre du programme AFFECT (Evaluation de l'impact des politiques belges de déradicalisation sur la cohésion sociale et les libertés) financé par BELSPO (volet judiciaire)», *Collection des rapports de recherche de la Direction opérationnelle de Criminologie* n°51, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, 340 p.
- N°50 MINE, B., JEUNIAUX, P., DETRY, I.. (2022) La radicalité verbalisée. Analyse du discours de personnes radicales à propos de leur engagement et de leur(s) expérience(s) avec les autorités. Rapport de la recherche. Projet financé par la Politique scientifique fédérale (BELSPO), *Collection des rapports de recherche de la Direction opérationnelle de Criminologie* n°50, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, 210 p.
- N°49 JONCKHEERE, A., SCHILS, E., *La médiation SAC en temps de COVID sur le territoire des 19 communes de la Région de Bruxelles-Capitale. Etude réalisée en 2021-2022 dans le cadre*

de la recherche « *Les sanctions administratives communales dans le cadre des mesures anti-COVID : administration de la justice pénale et respect des droits fondamentaux* », Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Bruxelles/Brussel, octobre 2022, 62 p.

- N°48c RAVIER, I., VAN PRAET, S., *Les dossiers judiciaires : la gestion du costume pénal de l'IPV. Analyse des dossiers.*, BELSPO, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Belspo, Bruxelles/Brussel, mai 2022, 122 p.
- N°47 DETRY, I., MINE, B., JEUNIAUX, P., *La radicalisation au prisme des banques de données. Rapport de recherche dans le cadre du projet FAR. Projet financé par BELSPO*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, KU Leuven, ULB, Bruxelles/Brussel, avril 2021, 65 p.
- N°46 MAHIEU, V., TANGE, C.(PROM), SMEETS, S, (PROM.) *Projet de recherche portant sur le partage de l'espace public à Schaerbeek (PEPS). Projet financé par la zone de police Schaerbeek-Evere-St-Josse (POLBRUNO)*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Centre de recherches Pénalité, sécurité & déviance, Bruxelles/Brussel, septembre 2019, 25 p.
- N°45 GOTELAERE, S., SCHILS, E., JONCKHEERE, A, (PROM.) *Recherche portant sur les pratiques en matière de médiation dans le cadre des sanctions administratives communales*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, SPP Intégration Sociale / POD Maatschappelijke Integratie, Bruxelles/Brussel, novembre/november 2020, 117 p.
- N°44b MAHIEU, V., VAN PRAET, DETRY, I., (PROM.), TANGE C., (PROM.) *Een analyse van geseponeerde dossiers met een tenlastelegging inzake de discriminatiewetgeving*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Unia, Fondation Roi Baudouin, Bruxelles/Brussel, janvier/januari 2021, 51 p.
- N°44a MAHIEU, V., VAN PRAET, DETRY, I., (PROM.), TANGE C., (PROM.) *Une analyse des dossiers judiciaires classes sans suite comprenant une prévention liée à la discrimination*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Unia, Fondation Roi Baudouin, Bruxelles/Brussel, novembre/november 2020, 50 p.
- N°43c VAN PRAET, S., TANGE, C. (PROM.), *Identifying and tackling problematic or abusive forms of police selectivity. An action research on the problematic practices and/or mechanisms of police selectivity in the police district of Schaerbeek-Evere-St-Josse (PolBruNo)*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Unia, PolBruno, Bruxelles/Brussel, juillet/juli 2020, 74 p.
- N°43b VAN PRAET, S., TANGE, C. (PROM.), *Identificeren en aanpakken van problemen of misbruiken bij politiselectiviteit. Een actiononderzoek naar problematische praktijken en mechanismes van politiselectiviteit in de politiezone Schaarbeek-Evere-Sint-Joost-ten-Node (PolBruNo)*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Unia, PolBruno, Bruxelles/Brussel, juillet/juli 2020, 80 p.

- N°43a VAN PRAET, S., TANGE, C. (PROM.), *Identifier et affronter des problèmes et abus dans la sélectivité policière. Une recherche-action sur les pratiques et/ou mécanismes problématiques de sélectivité policière au sein de la zone de police schaarbeek-Evere-St-Josse (PolBruNo)*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Unia, PolBruno, Bruxelles/Brussel, juillet/juli 2020, 79 p.
- N°42 DE BLANDER, R., ROBERT, L., MINCKE, C., MAES, E., MINE, B., *Etude de faisabilité d'un moniteur de la récidive / Haalbaarheidsstudie betreffende een recidivemonitor*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Bruxelles/Brussel, Mai/Mei 2019, 44 p.
- N°41 VANNESTE, C., *La politique criminelle en matière de violences conjugales : une évaluation des pratiques judiciaires et de leurs effets en termes de récidive*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Bruxelles/Brussel, Mai/Mei 2016, 131 p.
- VANNESTE, C., *Het strafrechtelijk beleid op het vlak van partnergeweld : een evaluatie van de rechtspraak en de gevolgen ervan inzake recidive*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Bruxelles/Brussel, Mai/Mei 2016, 135 p.
- N°40 MAHIEU, V., RAVIER, I., VANNESTE, C., *Vers une image chiffrée de la délinquance enregistrée des jeunes en Région de Bruxelles-Capitale.*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Bruxelles/Brussel, Juin 2015, 154 p.
- N°39 BURSSSENS, D., TANGE, C., MAES, E., *Op zoek naar determinanten van de toepassing en de duur van de voorlopige hechtenis. A la recherche de déterminants du recours à la détention préventive et de sa durée.*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Bruxelles/Brussel, Juni/juin 2015, 103 p.
- N°38 MINE, B., ROBERT, L., *Recidive na een rechterlijke beslissing. Nationale cijfers op basis van het Centraal Strafregister. La récidive après une décision judiciaire. Des chiffres nationaux sur la base du Casier judiciaire central.*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Bruxelles/Brussel, Mai 2015, 62 p.
- N°37 RAVIER, I., *l'évolution des signalements de mineurs pour faits qualifiés infraction : quelles pistes de compréhension ?.*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Bruxelles/Brussel, Mai 2015, 56 p.
- N°36 JONCKHEERE, A., *Le rôle et l'organisation des greffiers d'instruction.*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Bruxelles/Brussel, Septembre 2014, 76 p.
- N°35 MAHIEU, V., LEMONNE, A. (dir.), VANNESTE, C. (dir.), *Projet de recherche portant sur le développement d'un outil d'aide à la décision en matière de violences entre partenaires. Projet réalisé dans le cadre d'une collaboration avec l'équipe de l'Institut Thomas More Kempen.*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de

Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Bruxelles/Brussel, Avril 2014, 99 p.

- N°34 DACHY, A., BOLIVAR, D., LEMONNE, A. (dir.), VANNESTE, C. (dir.), *Implementing a better response to victims' needs. Handbook accomplished in the framework of the project « Restorative justice, Urban Security and Social Inclusion : a new European approach » JUST/2010/JPEN/1601. Financed by CRIMINAL JUSTICE Programme EU 2008-2010*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Bruxelles/Brussel, 2012, 103 p.
- N°33 MINE, B., ROBERT, L., JONCKHEERE, A. (DIR.), MAES, E. (dir.), *Analyse des processus de travail de la Direction Gestion de la détention et des directions pénitentiaires locales dans le cadre de la formulation d'avis et de la prise de décisions en matière de modalités d'exécution des peines/Analyse van werkprocessen van de Directie Detentiebeheer en lokale gevangenisdirecties in het kader van de advies- en besluitvorming inzake bijzondere strafuitvoeringsmodaliteiten*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie/Operationele Directie Criminologie, Bruxelles/Brussel, février/februari 2013, 370 p.
- N°32b GILBERT, E., MAHIEU, V., GOEDSEELS, E. (PROM.), RAVIER, I. (PROM.), *Onderzoek naar de beslissingen van jeugdrechters/jeugdrechtbanken in MOF-zaken*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Operationele Directie Criminologie, Onderzoeksrapport, Brussel, september 2012, 189 p.
- N°32a GILBERT, E., MAHIEU, V., GOEDSEELS, E. (DIR.), RAVIER, I. (DIR.), *Recherche relative aux décisions des juges/tribunaux de la jeunesse dans les affaires de faits qualifiés infractions*, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie, Rapport final de recherche, Bruxelles, septembre 2012, 189 p.
- N°31 MAHIEU, V., VANDERSTRAETEN, B., LEMONNE, A. (dir.), *Evaluation du Forum national pour une politique en faveur des victimes/ Evaluatie van het Nationaal Forum voor Slachtofferbeleid. Rapport final/Eindrapport(bilingue)*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Operationele Directie Criminologie/Direction Opérationnelle de Criminologie, Brussel/Bruxelles, février/februari 2012, 220 p + annexes.
- N°30 ADELAIRE K., REYNAERT J.-F., NISEN L., *Recherche relative au système de rémunération de l'aide juridique de deuxième ligne*, MINCKE C., SHOENAERS F. (dir.), Centre de recherche et d'interventions sociologiques de l'Université de Liège / Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie, Bruxelles, septembre 2012, 156 p + annexes.
- N°29 JEUNIAUX, P., RENARD, B. (dir), *Les dépenses en matière d'expertises génétiques dans le système pénal belge, de 2000 à 2010*, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Rapport final de recherche, Bruxelles, janvier 2012, 185 p.
- N°28 JONCKHEERE, A., *La (mise en) liberté sous conditions : usages et durée d'une mesure alternative à la détention préventive (2005-2009). Note de recherche dans le cadre de l'exploitation scientifique de SIPAR, la base de données des maisons de justice*, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie, Bruxelles, février 2012, 12p.
- N°27 ROBERT, L., MAES, E. (dir.), *Wederopsluiting na vrijlating uit de gevangenis*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Operationele Directie Criminologie, Brussel, 27 januari 2012, 151p. + bijl.
- N°26 DEVRESSE (dir.), M.-S., ROBERT, L., VANNESTE, C. (dir.), coll. HELLEMANS, A., *Onderzoek inzake de classificatie van en de vraag naar regimes binnen de strafinrichtingen/Recherche*

relative à la classification et à la question des régimes au sein des établissements pénitentiaires, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Operationele Directie Criminologie/Direction Opérationnelle de Criminologie, Brussel/Bruxelles, 2011, 276 p.

- N°25 MINE, B., VANNESTE, C. (dir.), *Recherche relative aux conditions de faisabilité d'une articulation des bases de données statistiques sous la forme d'un « Datawarehouse »*, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie, Bruxelles, décembre 2011, 220 p.
- N°24b BURSENS, D., VANNESTE, C. (dir.), *La médiation pénale. Note de recherche dans le cadre de l'exploitation scientifique de SIPAR, la base de données des maisons de justice*, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Direction Opérationnelle de Criminologie, Bruxelles, mai 2011, 38 p.
- N°24a BURSENS, D., VANNESTE, C. (dir.), *Bemiddeling in strafzaken. Onderzoeksnota in het kader van de wetenschappelijke exploitatie van SIPAR, databank van de justitieuizen*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Operationele Directie Criminologie, Brussel, mei 2011, 38 p.
- N°23 DE MAN, C., MAES, E. (dir.), MINE, B., VAN BRAKEL, R., *Toepassingsmogelijkheden van het elektronisch toezicht in het kader van de voorlopige hechtenis – Possibilités d'application de la surveillance électronique dans le cadre de la détention préventive*, Eindrapport - Rapport final, Brussel/Bruxelles, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie, Operationele Directie Criminologie/Direction Opérationnelle de Criminologie, december/décembre 2009, 304 p. + bijlagen/annexes.
- N° 22 HEYLEN B., RAVIER I., SCHOFFELLEN J., VANNESTE C. (dir.), *Une recherche évaluative d'un centre fermé pour mineurs, le centre « De Grubbe » à Everberg/Evaluatieonderzoek van een gesloten instelling voor jongeren, centrum « De Grubbe » te Everberg*, Rapport final/Eindrapport, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie/Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, Bruxelles/Brussel, 2009, 193 p.
- N° 21b JONCKHEERE A., VANNESTE C. (dir.), *Wetenschappelijke exploitatie van SIPAR, de databank van de justitieuizen. Analyse van de gegevens betreffende het jaar 2006*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, februari 2009, 111 p.
- N° 21 JONCKHEERE A., VANNESTE C. (dir.), *Recherche relative à l'exploitation scientifique de SIPAR, la base de données des maisons de justice. Analyse de données relatives à l'année 2006*, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie, Bruxelles, juillet 2008, 141 p.
- N° 20b GOEDSEELS E., DETRY I., VANNESTE C. (dir.), *Recherche relative à l'exploitation scientifique des données disponibles en matière de protection de la jeunesse et de délinquance juvénile, Premier rapport, Analyse du flux des affaires entrées au niveau des parquets de la jeunesse en 2005*, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie, Bruxelles, juillet 2007, 112 p. + annexes.
- N° 20a GOODSEELS E., DETRY I., VANNESTE C. (dir.), *Onderzoek met betrekking tot de productie en wetenschappelijke exploitatie van cijfergegevens aangaande jeugd-delinquentie en jeugdbescherming, Eerste onderzoeksrapport, Analyse van de instroom op de jeugd-parketten voor het jaar 2005*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, juli 2007, 116 p. + bijlagen.
- N° 19b LEMONNE A., VAN CAMP T., VANFRAECHEM I., VANNESTE C. (dir.), *Onderzoek met betrekking tot de evaluatie van de voorzieningen ten behoeve van slachtoffers van inbreuken*,

- Eindrapport, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, juli 2007, 356 p. + bijlagen.
- N° 19a LEMONNE A., VAN CAMP T., VANFRAECHEM I., VANNESTE C. (dir.), *Recherche relative à l'évaluation des dispositifs mis en place à l'égard des victimes d'infraction*, Rapport final, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie, Bruxelles, juillet 2007, 354 p. + annexes.
- N° 18 MAES E., i.s.m. het Directoraat-generaal Uitvoering van Straffen en Maatregelen (DELLENRE, S. en VAN DEN BERGH, W.), *Strafbedijfering en -uitvoering in België anno 2006. Analyse van de actuele praktijk en voorstelling van enkele alternatieve denkpistes*, Onderzoeksnota, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, 26 september 2006, 37 p. + bijlagen.
- N° 17 MAES E., *Proeve van werklasmeting van de toekomstige strafuitvoeringsrechtbanken. Een simulatie-oefening op basis van data in verband met de strafuitvoeringspraxis tijdens het jaar 2004*, Onderzoeksnota, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, 13 december 2005 (met aanvulling d.d. 19 mei 2006: tabel in bijlage), 10 p. + bijlagen.
- N° 16b JONCKHEERE A., VANNESTE C. (dir.), *Onderzoek met betrekking tot de wetenschappelijke exploitatie van het gegevensbestand betreffende de justitieuizen – SIPAR*, Eerste rapport (vertaling uit het Frans), Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, december 2006, 83 p.
- N° 16a JONCKHEERE A., VANNESTE C. (dir.), *Recherche relative à l'exploitation scientifique des bases de données existantes au sein des Maisons de justice – SIPAR*, Premier rapport, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie, Bruxelles, décembre 2006, 77 p.
- N° 15b RENARD B., VANNESTE C. (dir.), *Het statuut van de deskundige in strafzaken*, Eindrapport, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, december 2005, (gedeeltelijke vertaling, april 2006), 86 p.
- N° 15a RENARD B., VANNESTE C. (dir.), *Le statut de l'expert en matière pénale*, Rapport final de recherche, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie, Bruxelles, décembre 2005, 405 p.
- N° 14 GOOSSENS F., MAES E., DELLENRE S., VANNESTE C. (dir.), *Projet de recherche relatif à l'introduction de la surveillance électronique comme peine autonome/Onderzoeksproject inzake de invoering van het elektronisch toezicht als autonome straf*, Rapport final de recherche/Eindrapport, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie/Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, Bruxelles/Brussel, octobre/oktober 2005, 204 p. + bijlagen/annexes.
- N° 13 DAENINCK P., DELLENRE S., JONCKHEERE A., MAES E., VANNESTE C. (dir.), *Analyse des moyens juridiques susceptibles de réduire la détention préventive/Analyse van de juridische mogelijkheden om de toepassing van de voorlopige hechtenis te verminderen*, Rapport final de recherche/Eindrapport, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie/Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, Bruxelles/Brussel, mars/maart 2005, 367 p.
- N° 12 RENARD B., DELLENRE S., *L'expertise en matière pénale – Phase 1: Cartographie des pratiques*, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie, Rapport final de recherche, Bruxelles, juin 2003, 138 p. + annexes.
- N° 11 DELLENRE S., MAES E., *Analyse statistique sur base de données de condamnations: plus-value et applications concrètes/Statistische analyse aan de hand van de veroordelingsgegevens: meerwaarde en praktijkvoorbeeld*, Notes de recherche/Onderzoeksnota's, Institut National de

Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie/Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, Bruxelles/Brussel, 2000-2002.

- N° 10 MAES E., *Studie van de evolutie van de gedetineerdenpopulatie volgens misdrijfcategorie (1980-1998)*, Onderzoeksnota, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, september 2001, 15 p. + bijlagen.
- N° 9 DELTENRE S., MAES E., *Effectmeting van enkele mogelijke wetswijzigingen op het vlak van de voorlopige hechtenis/Simulations de l'impact de quelques modifications législatives en matière de détention préventive*, Onderzoeksnota's/Notes de recherche, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie, Brussel/Bruxelles, 2001.
- N° 8b VANNESTE C., *De beslissingen genomen door de parketmagistraten en de jeugdrechters ten aanzien van delinquente minderjarigen*, Eindrapport (vertaling), Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, dec. 2001, 206 p. + bijlagen.
- N° 8a VANNESTE C., *Les décisions prises par les magistrats du parquet et les juges de la jeunesse à l'égard des mineurs délinquants*, Rapport final de recherche, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie, Bruxelles, juin 2001, 205 p. + annexes.
- N° 7 RENARD B., *L'usage du polygraphe en procédure pénale; analyse procédurale, Note d'étude – Partie III de l'avis pour le Ministre de la Justice et le Collège des Procureurs généraux sur l'usage du polygraphe en procédure pénale belge*, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie, Bruxelles, septembre 2000, 59-80 p.
- N° 6 MAES E., DUPIRE V., TORO F., VANNESTE C. (dir.), *De V.I.-commissies in actie. Onderzoek naar de werking van de in het kader van de nieuwe V.I.-wetgeving (wetten van 5 en 18 maart 1998) opgerichte commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling/Les commissions de libération conditionnelle en action. Recherche sur le fonctionnement des commissions de libération conditionnelle créées dans le cadre de la nouvelle réglementation sur la libération conditionnelle (lois des 5 et 18 mars 1998)*, Eindrapport/Rapport final de recherche, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie/Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie, Brussel/Bruxelles, augustus/août 2000, 355 p. + bijlagen/annexes.
- N° 5 MORMONT, C. (DIR.), VANNESTE, C. (DIR.), TORO, F., MARSDEN, E., SNIJDERS, J., *Etude comparative dans les 15 pays de l'Union Européenne relative au statut et modalités de l'expertise des personnes présumées ou avérées abuseurs sexuels*, Rapport final de la recherche co-financée par la Commission Européenne et le Ministère de la Justice belge, Programme européen STOP, Université de Liège et Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie, octobre 1999, 192 p. + résumés en néerlandais (11 p.) et anglais (11 p).
- N° 4 RENARD B., VANDERBORGHT J., *Recherche Proactive, révélateur d'une approche nouvelle? Etude relative à la recherche proactive dans le cadre de la lutte contre la criminalité organisée Proactieve Recherche, exponent van een vernieuwde aanpak? Onderzoek naar de proactieve recherche in de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit*, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie/Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, Rapport final de recherche/Eindrapport, Bruxelles/Brussel, septembre/september 1999, 386 p.
- N° 3 SNACKEN S. (dir.), DELTENRE S., RAES A., VANNESTE C., VERHAEGHE P., *Recherche qualitative sur l'application de la détention préventive et de la liberté sous conditions/Kwalitatief onderzoek naar de toepassing van de voorlopige hechtenis en de vrijheid onder voorwaarden*, Rapport final de recherche/Eindrapport, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie/Nationaal Instituut voor

Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie/Vrije Universiteit Brussel, Bruxelles/Brussel, 1999, 244 p.

- N° 2 SNACKEN S. (dir.), DE BUCK K., D'HAENENS K., RAES A., VERHAEGHE P., *Onderzoek naar de toepassing van de voorlopige hechtenis en de vrijheid onder voorwaarden*, Eindrapport, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie/Vrije Universiteit Brussel, Brussel, 1997, 174 p.
- N° 1 DE BUCK K., D'HAENENS K., *Electronic Monitoring*, Studienota, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, 1996, 40 p.

**Direction Opérationnelle de Criminologie
Operationele Directie Criminologie**

**TOUR DES FINANCES/FINANCIETOREN
7ème étage / 7de verd. – bte/bus 71**

**Bd du Jardin Botanique / Kruidtuinlaan 50
B-1000 Bruxelles/Brussel**

<http://incc.fgov.be> <http://nicc.fgov.be>